

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SANAL KUMAR BAĞIMLISI BİREYLERİN AİLE STRESÖRLERİ VE
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE ANALİZİ**

Cemre ÖZTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Temmuz, 2025**

SANAL KUMAR BAĞIMLISI BİREYLERİN AİLE STRESÖRLERİ VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNE GÖRE ANALİZİ

Cemre ÖZTÜRK

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ

Tez Savunma Jürisi:
Doç. Dr. Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ
Doç Dr. Doğa BAŞER

Konya
Temmuz, 2025

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

31 Temmuz 2025

Cemre ÖZTÜRK

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

31 Temmuz 2025

Cemre ÖZTÜRK

*Kızım diye büyüttüğüm iç sesime,
Düşerken sarıldığım halime,
Bu yolda dönüştüğüm güçlü kadına.
KENDİME.*

TEŞEKKÜR

Bu yüksek lisans tezinin hazırlanmasında, bana ilham veren, destek olan ve yolumu aydınlatan herkese en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Her şeyden önce, hayatım boyunca yanımda olan ve bu sürecin en büyük manevi yükünü taşıyan aileme özel bir teşekkür borçluyum.

Sevgili annem **Serpil Öztürk...** Akademik yolculuğumun en görünmez ama en güçlü kahramanı... Dışarıdan bakıldığında bu sürecin sadece bana ait olduğu düşünülse de, aslında her aşamasında senin sessiz çaban, bitmeyen desteğin, “Elinden gelenin en iyisini yap” diyerek kurduğun güvenli alan vardı. Senin gibi bir anneye sahip olmak, benim için yalnızca bir şans değil, aynı zamanda bu yolculuğun en değerli dayanağıydı.

Babam **İlker Öztürk...** her zaman olduğu gibi bu süreçte de düşüncemin bir adım önünde yürüdün. Sanal kumar bağımlılığı konusunu seçtiğimi söylediğimde, benden önce okuyup araştırmalar yapman, öneriler sunman; yalnızca bir baba değil, aynı zamanda bir yol arkadaşı olduğunu bir kez daha hissettirdi. Bu tez, dışarıdan sadece benim akademik emeğim gibi görünse de; ardında senin sessizce kurduğun o güçlü destek köprüsü ve dikkatle dokuduğun emek dolu katkılarının var. Tüm sürece görünmez ama vazgeçilmez bir şekilde eşlik ettin. İyi ki varsın.

Kardeşim **Emre Öztürk...** Bazen tam anlamıyla iki ayrı dünyaymışız gibi hissettirse de çoğu zaman birlikte büyümeye devam ettiğimizi fark etmek çok keyifliydi. Kendi yolunu aradığın bu senede benim yolculuğuma da eşlik ettin. Bazen sadece gülmek, bazen hiçbir şey konuşmadan yanında oturmak bile iyi geldi. Bu sürecin içinde seni izlemek, seninle mola vermek ve arada birbirimize laf yetiştirmek en eğlenceli kısımlardan biriydi. İyi ki kardeşimsin.

Tez danışmanım **Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş’a** en özel teşekkürlerimle... Yalnızca bu tez sürecinde değil, lisans yıllarımdan bu yana akademik yolculuğumda bana eşlik ettiniz. Bilginiz, tecrübeniz ve yol göstericiliğinizle her zaman yanımda oldunuz. Sosyal hizmet alanında var olma yolculuğumda bana yalnızca akademik değil, insanî bir ilham kaynağı oldunuz. Sizi örnek almak, bir kadın akademisyen olarak duruşunuzdan güç almak bu süreci benim için daha anlamlı hale getirdi. Sonsuz teşekkür ederim.

Saha çalışmam sırasında **Yeşilay Danışmanlık Merkezlerinde (YEDAM)** görev yapan sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve halkla ilişkiler çalışanlarına; yoğun iş yükleri arasında anket uygulamalarıma zaman ayırdıkları, iş birliğiyle ve büyük bir özveriyle yanımda oldukları için içtenlikle teşekkür ederim. Bu sürecin sağlıklı şekilde ilerlemesinde gösterdikleri gayret ve anlayış benim için çok kıymetliydi.

Ayrıca, araştırmam kapsamında gönüllü olarak anketleri doldurarak çalışmama katkı sunan **200 sanal kumar bağımlısı katılımcıya** da en içten teşekkürlerimi sunmak isterim. Yaşadıkları zorluklara rağmen zaman ayırarak bu araştırmanın bilimsel zeminde anlamlı bir karşılık bulmasına vesile oldular. Verdikleri yanıtlar, yalnızca birer veri değil; aynı zamanda toplumun bu alandaki sorunlarını görünür kılmak adına cesur birer adım niteliğindedir. Bu katkının kıymetini daima taşıyacağım.

Bu süreçte yalnızca bir dost değil, aynı zamanda ruhsal anlamda desteğini her zaman hissettiğim **Özden Şeker....** Her moralimin bozulduğunda, her vazgeçmek üzereyken, sadece “Yapabiliriz” demen yetti. İyi ki varsın, iyi ki arkadaşım olmuşsun.

Ayrıca tez savunma jürimde yer alarak akademik yolculuğuma değer katan, lisans yıllarımdan itibaren her zaman yanımda olan ve desteğini hep hissettiğim **Doç. Dr. Dilara Ustabası Gündüz’e** ve yine tez savunmamda yer alarak bana destek olan **Doç. Dr. Doğa Başer’e** içten teşekkürlerimi sunuyorum. Yorumlarınız ve katkılarınız tezime değer kattı.

Ve son olarak, **Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e**, “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir” ilkesini bizlere miras bırakarak, bilimin ve aklın rehberliğinde ilerlememizi sağlayan vizyonu için en derin saygı ve şükranlarımı sunarım.

Tüm bu süreç boyunca beni besleyen, geliştiren ve yalnız bırakmayan burada yer verme fırsatım olmayan ancak varlığını hissettiğim tüm o insanlar hepinize teşekkür ederim.

31 Temmuz 2025

Cemre ÖZTÜRK

ÖZET

Cemre ÖZTÜRK

Sanal Kumar Bağımlısı Bireylerin Aile Stresörleri ve Kişilik Özelliklerine Göre Analizi

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2025

Bu araştırma, 18 yaş ve üzeri bireylerin çevrim içi kumar bağımlılığı düzeylerinin, kişilik özellikleri, aile stresörleriyle başa çıkma stratejileri ve sosyo-demografik değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bowen Aile Sistemleri Kuramı çerçevesinde yürütülen çalışmada, bireysel özellikler ile aile sisteminin bağımlılık davranışları üzerindeki etkileşimi çok boyutlu olarak değerlendirilmiştir. Örneklemi, Türkiye genelinde Yeşilay Danışmanlık Merkezleri'ne (YEDAM) çevrim içi kumar problemiyle başvuran 200 yetişkin oluşturmaktadır. Kesitsel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada veri toplama araçları olarak İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Ölçeği ve Cervantes Kişilik Ölçeği uygulanmıştır. Veriler t-testi, ANOVA, korelasyon ve hiyerarşik regresyon analizleriyle değerlendirilmiştir. Bulgular, düşük duygusal denge (yüksek nörotizm) ve düşük tutarlılık düzeylerinin kumar motivasyonunu ve olumsuz duygulanımı anlamlı şekilde artırdığını; aile içinde görev paylaşımı, planlama ve duygusal destek gibi işlevsel başa çıkma stratejilerinin ise bağımlılık riskini azalttığını göstermiştir. Ailede kumar öyküsünün bulunması, bağımlılık düzeyini anlamlı biçimde yükseltmiştir. Bowen kuramı bağlamında, düşük duygusal ayrışma ve yetersiz sistem dengesi, bireylerin dışsal stresörler karşısında daha kırılgan hale gelmesine ve kumar davranışına yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Sonuçlar, çevrim içi kumar bağımlılığının yalnızca bireysel eğilimlerle değil, aile işlevselliği ve sosyo-ekonomik koşulların etkileşimiyle şekillendiğini ortaya koymakta; bu doğrultuda bireysel danışmanlık kadar aile temelli, sistemik ve çok disiplinli müdahale programlarının geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanal kumar, aile sistem kuramı, kişilik özellikleri, başa çıkma stratejileri, bağımlılık motivasyonu

ABSTRACT

Cemre ÖZTÜRK

An Analysis of Online Gambling Addicted Individuals Based on Family Stressors and Personality Traits

Master's Thesis

Konya, 2025

This study aims to examine the individual and familial factors associated with online gambling behavior through a multidimensional approach within the framework of Bowen's Family Systems Theory. The sample consists of 200 adults aged 18 and over who applied to Green Crescent Counseling Centers (YEDAM) across Türkiye for online gambling problems. Participants were not formally diagnosed with a psychiatric disorder; rather, they were individuals seeking help from YEDAM, and no diagnostic criteria were required. In this context, the study investigated the effects of personality traits (emotional stability, conscientiousness, extraversion/introversion) and coping strategies for familial stressors on online gambling motivation and addiction levels. Conducted using a cross-sectional survey design, data were collected via the Internet Gambling Addiction Scale (IGAS), the Coping with Family Stressors Scale (CFSS), and the Cervantes Personality Scale. The data were analyzed through t-tests, ANOVA, correlation, and hierarchical regression analyses. Findings revealed that low emotional stability (high neuroticism) and low conscientiousness significantly and positively predicted gambling motivation. Moreover, online gambling behavior was found to be more prevalent among individuals who were less effective in coping with familial stressors. Hierarchical regression analysis indicated that emotional stability and family coping strategies were significant predictors of gambling motivation, while the contribution of conscientiousness was limited. Overall, results demonstrate that online gambling behavior is shaped not only by individual factors but also by intertwined familial and systemic influences. These findings highlight the necessity of developing family-based preventive and empowering programs in addition to individual psychosocial interventions in combating gambling addiction.

Keywords: Online gambling, family systems theory, personality traits, coping strategies, gambling motivation

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLOLAR DİZİNİ	xi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problemi	3
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Hipotezleri.....	6
1.4 Araştırmanın Önemi.....	8
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	9
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.7. Tanımlar	11
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	14
2.1. Sanal Kumar Kavramı ve Tarihçesi	14
2.1.1. Kumar Davranışı	14
2.1.2. Bağımlılık, Kumar ve Sanal Kumar.....	16
2.1.3. Kumar Bağımlılığı Nedenleri.....	18
2.1.4. Dünya’da ve Türkiye’de Kumar Bağımlılığı	20
2.2. Kişilik Özellikleri ve Bağımlılık.....	23
2.2.1. Kişilik Kavramı.....	24
2.2.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı ve Kumar Bağımlılığı	25
2.3. Aile Sistemi ve Bağımlılık.....	27
2.3.1. Aile Kavramı ve Ailenin İşlevi	28

2.3.2. Aile Sistem Kuramları: Genel Yaklaşım ve Bowen Modeli.....	29
2.3.3. Bowen Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Aile Stres Faktörleri ve Kumar Bağımlılığı	31
3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırma Modeli	34
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	34
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	37
3.3.2. İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği (İKBÖ).....	38
3.3.3. Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği.....	38
3.3.4. Cervantes Kişilik Ölçeği	40
3.4. Verilerin Toplanması	41
3.4.1 Saha Gözlem Notları.....	42
3.5. Verilerin Analizi.....	43
4. BULGULAR.....	46
5. TARTIŞMA	95
6. SONUÇ	107
6.1 Öneriler	109
KAYNAKLAR	112
ÖZGEÇMİŞ	124
EKLER.....	125
Ek1-Bilgilendirilmiş Onam.....	125
Ek2-Kişisel Bilgi Formu	126
Ek3- İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği (İkbö).....	127
Ek4- Aile Stresörleri İle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği.....	127
Ek5- Cervantes Kişilik Ölçeği	130
Ek6- Etik Kurul İzni.....	131
Ek7- Yedam Çalışma İzni	132

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyo- demografik özellikleri.....	36
Tablo 2. Cinsiyet değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizleri.....	46
Tablo 3. Cinsiyet değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizleri.....	47
Tablo 4. Cinsiyet değişkenine göre Cervantes ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizleri.....	49
Tablo 5. Yaş değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişki analizi.....	49
Tablo 6. Yaş değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi	50
Tablo 7. Yaş değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi	53
Tablo 8. Medeni durum değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve ölçek alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	54
Tablo 9. Medeni durum değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	54
Tablo 10. Medeni durum değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	57
Tablo 11. Çocuk sahibi olma değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	57
Tablo 12. Çocuk sahibi olma değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	58
Tablo 13. Çocuk sahibi olma değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	60
Tablo 14. Eğitim durumu değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişki analizi	61
Tablo 15. Eğitim durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi	62
Tablo 16. Eğitim durumu değişkenine göre cervantes kişilik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi.....	65
Tablo 17. Çalışma durumu değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	65
Tablo 18. Çalışma durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	66
Tablo 19. Çalışma durumu değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	68

Tablo 20. Gelir durumu değişkenine göre internet kumar bağımlılığı leği ve alt boyutları arasındaki ilişki analizi	69
Tablo 21. Gelir durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri leği alt boyutları arasındaki ilişki analizi	70
Tablo 22. Gelir durumu değişkenine göre Cervantes kişilik leği alt boyutları arasındaki ilişki analizi	72
Tablo 23. Ailede kumar öyküsü değişkenine göre internet kumar bağımlılığı leği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	73
Tablo 24. Ailede kumar öyküsü değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri leği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	74
Tablo 25. Ailede kumar öyküsü değişkenine göre Cervantes kişilik leği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi	76
Tablo 26. Alt boyutlar ve korelasyon analizi	77
Tablo 27. İnternet kumar bağımlılığı motivasyonu ve aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri leği ve Cervantes kişilik leği alt boyutlarının hiyerarşik regresyon analizi	87
Tablo 28. İnternet kumar bağımlılığı ve aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri leği ve Cervantes kişilik leği alt boyutların hiyerarşik regresyon analizi	90
Tablo 29. İnternet kumar bağımlılığı olumsuz psikoloji ve aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri leği ve Cervantes kişilik leği alt boyutların hiyerarşik regresyon analizi	92

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
ANOVA	Analysis of Variance – Tek / çok yönlü varyans analizi
APA	American Psychological Association yazım standardı (7. baskı)
ASIBCYO	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği
ASIBaia	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Aile İş Ayrımı
ASIBba	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Bütçeyi Ayarlama
ASIBbb	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Birlik Beraberlik
ASIBbg	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Beceri Geliştirme
ASIBby	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Bilişsel Yapılandırma
ASIBdd	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Davranış Değiştirme
ASIBeai	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Eşler Arası İletişim
ASIBeşil	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Eşler Arası İlgi
ASIBfe	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Fiziksel Egzersizleri
ASIBgorev	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Görev Paylaşımı
ASIBiaa	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- İş Aile Ayrımı
ASIBplan	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Planlama
ASIBprog	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Programları Yenileme
ASIBre	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Rahatlama Egzersizleri
ASIBsda	Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Ölçeği- Sosyal Destek Arama
IKBO	İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği
IKBOMot	İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği- Motivasyon
IKBObağ	İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği- Bağımlılık
IKBOolum	İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği- Olumsuz Psikoloji
CKO	Cervantes kişilik Ölçeği
DISICOL	Cervantes kişilik Ölçeği- Dışa/İçe Dönük Olma
DUYDEN	Cervantes kişilik Ölçeği- Duygusal Denge/Nörotizm
TUTOL	Cervantes kişilik Ölçeği- Tutarlı/Tutarsız Olma
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
KTO	Konya Ticaret Odası (KTO Karatay Üniversitesi)

1. GİRİŞ

Kumar, belirsiz bir sonuca dayalı olarak değerli bir şeyi (genellikle para) riske atarak kazanç elde etmeyi amaçlayan, şansa dayalı bir etkinliktir. Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), kumar oynama bozukluğunu (gambling disorder) "bireyin kumar oynama dürtüsünü kontrol etmede zorluk yaşaması ve bu davranışın kişisel, ailevi ve toplumsal sorunlara yol açması" şeklinde tanımlar (American Psychiatric Association [APA], 2023). Bu bozukluk, DSM-5'te madde ile ilişkili olmayan bağımlılık bozuklukları sınıfında yer alır ve patolojik kumar oynama olarak da bilinmektedir. Kumar oynama bozukluğu, tekrarlayan ve kontrol edilemeyen kumar oynama davranışları ile karakterizedir ve bireyin yaşam kalitesini ciddi şekilde etkileyebilir. Son yıllarda dijital teknolojilerin hızlı gelişimi, bireylerin alışkanlıklarında da dönüşümlere yol açarak; internetin sunduğu kolay erişim, anonimlik ve sınırsız süreklilik gibi avantajlar, geleneksel riskli davranışların sanal ortama taşınmasına zemin hazırlamaktadır (Gainsbury, 2015). Sanal kumar, bu dönüşümün en belirgin örneklerinden biri olarak dikkat çekmekte; bağımlılık davranışının daha hızlı gelişmesine neden olan yapısıyla öne çıkmaktadır.

Geleneksel kumar alışkanlıklarının yerini alan sanal kumar; mobil cihazlar aracılığıyla her an ulaşılabilir olması, fiziksel bir mekâna ihtiyaç duymaması ve kişiye gizlilik sağlaması gibi yönleriyle bağımlılık potansiyelini artıran bir tehdit olarak alanyazında ve uygulama alanlarında önemli bir yer edinmiştir. Sanal kumar, bireyin internet aracılığıyla şansa dayalı oyunlara katılım sağlaması şeklinde tanımlanmakta ve kullanıcıya sürekli erişim, anonimlik ve hızlı ödül gibi özellikler sunmaktadır (Smith ve Griffiths, 2022). Bu faktörler, bireyin kumar davranışını kontrol etmesini güçleştirerek bağımlılık riskini artırmaktadır (Çavuş, 2023). Özellikle duygusal dengesizlik, düşük öz denetim ve stresle baş etme becerilerindeki yetersizlikler, sanal kumar bağımlılığının gelişiminde belirleyici rol oynamaktadır (Smith ve Griffiths, 2022).

Sanal kumar bağımlılığı, yalnızca bireyin kişisel eğilimlerinden kaynaklanan bir sorun olmaktan çıkıp, kamu sağlığı ve sosyal refah alanlarında çok yönlü etkileri olan bir mesele haline gelmiştir. Psikolojik, sosyal ve ekonomik düzeyde bireyin işlevselliğini ve iyilik halini zedeleyen bu durum, aile içi ilişkilerden başlayarak toplumsal yapıya kadar birçok

sistemde bozulmalara neden olabilmektedir. Bu nedenle sanal kumar bağımlılığı, bireysel bir sorun olmanın ötesinde, müdahale gerektiren bir halk sağlığı sorunu ve aile temelli bir risk alanı olarak ele alınmalıdır. Türkiye’de yapılan araştırmalar, gençlerin sanal kumara yönelmesinde psikososyal faktörlerin, aile yapısının ve kişilik özelliklerinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır (Erdoğan ve Yazıcı, 2022; Kovan, 2024). Aile içi çatışmalar, zayıf iletişim ve işlevsel olmayan bağlanma biçimleri, bireyin riskli davranışlara yönelmesinde etkili olabilmektedir (Kalischuk vd., 2006). Bu bağlamda, Bowen’ın Aile Sistemleri Kuramı; bireyin sanal kumar gibi bağımlılık geliştirme eğilimini yalnızca bireysel psikolojik özellikleriyle değil, aynı zamanda içinde bulunduğu aile sistemi içerisindeki duygusal süreçlerle birlikte değerlendirmektedir. Kuram, bireyin psikolojik işleyişini; ailedeki duygusal farklılaşma, üçgenleşme, duygusal uzaklık ve kuşaklararası aktarım gibi temel kavramlar çerçevesinde ele alır. Bu yaklaşım, bireysel davranışların yalnızca bireyin iç dünyasıyla değil, aynı zamanda sistem içi etkileşimlerle şekillendiği anlayışına dayanmaktadır (Bowen, 1978; Kerr ve Bowen, 1988). Bu yönüyle sanal kumar davranışı, bireyin psikolojik yapısının ötesinde, ailesel etkileşimlerin ve sistem dengesinin bir çıktısı olarak da değerlendirilebilir. Türkiye Yeşilay Cemiyeti’nin 2023 yılı faaliyet raporuna göre, sanal kumar nedeniyle yardım arayan bireylerin oranında önceki yıllara kıyasla dikkat çekici bir artış yaşanmıştır. YEDAM’lara yapılan başvurular, sanal kumarın yalnızca bireysel değil, aynı zamanda ailevi ve toplumsal etkiler içeren çok boyutlu bir sorun alanı haline geldiğini göstermektedir (Türkiye Yeşilay Cemiyeti, 2024). Bu durum, sanal kumar bağımlılığının bireyin yanı sıra tüm aile sisteminin değerlendirilmesini gerektiren kapsamlı bir müdahale alanı olarak önem kazandığını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda yürütülen bu araştırma, Türkiye genelinde Yeşilay Danışmanlık Merkezleri’ne sanal kumar problemi nedeniyle başvuran, 18 yaş ve üzeri bireylerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, bireylerin kişilik özellikleri (duygusal denge/nörotizm, tutarlılık, içe/dışa dönüklük) ile ailevi stres faktörlerine karşı geliştirdikleri başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiler, Bowen’ın kuramsal çerçevesi doğrultusunda incelenmektedir.

Araştırmanın temel amacı, sanal kumar bağımlılığı ile bireysel kişilik özellikleri ve ailevi başa çıkma biçimleri arasındaki ilişkileri çok boyutlu olarak analiz etmektir. Bu bağlamda, bağımlılık davranışlarının yalnızca bireysel psikolojik etkenlerle değil, aynı zamanda aile sistemi dinamikleriyle de şekillendiği varsayımıyla yola çıkılmış; çalışma,

çok düzeyli ve sistem temelli bir bakış açısıyla yapılandırılarak elde edilmesi hedeflenen bulguların, aile odaklı önleyici ve koruyucu müdahale programlarının geliştirilmesine katkı sunması amaçlanmaktadır.

1.1 Araştırmanın Problemi

Son yıllarda dijital dönüşümün ivme kazanmasıyla birlikte, sanal kumar davranışları bireylerin psikolojik iyi oluşunu, ailesel işlevselliğini ve toplumsal yapıyı tehdit eden ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak öne çıkmaktadır (Gainsbury vd., 2015). Geleneksel kumar biçimlerinin dijital ortama taşınması, bu davranışın daha anonim, erişilebilir ve sürekli hale gelmesine yol açmış; bağımlılık riski de bu doğrultuda önemli ölçüde artmıştır (Derevensky ve Gupta, 2007). Sanal ortamların sunduğu sürekli erişim ve gizlilik, özellikle genç bireyler ve risk grupları açısından bağımlılığa zemin hazırlamaktadır (Chóliz, 2016).

Alanyazında, sanal kumar bağımlılığının gelişiminde bireysel psikolojik özelliklerin belirleyici rol oynadığı sıklıkla vurgulanmaktadır. Düşük öz denetim, yüksek dürtüsellik ve nevroitiklik gibi kişilik özelliklerinin sanal kumar davranışlarını artırıcı yönde etkide bulunduğu ifade edilmektedir (Ioannidis vd. 2019; Melodia, Canale ve Griffiths, 2022). Beş Faktör Kişilik Kuramı çerçevesinde yapılan araştırmalar da bu özelliklerin bağımlılık eğilimini anlamlı şekilde etkilediğini göstermektedir. Türkiye’de yürütülen çalışmalar da bu bulguları desteklemekte; yüksek nevroitiklik ve düşük sorumluluk (planlılık) düzeylerinin sanal kumar davranışlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Çavuş ve ark., 2023). Bununla birlikte, bağımlılık yalnızca bireyin psikolojik yapısıyla sınırlı değildir. Aile sistemi içerisindeki stresörlerin de bireyin bağımlılık davranışlarına yönelmesinde etkili olduğu belirtilmektedir. Aile içi iletişim sorunları, rol çatışmaları, yüksek düzeyde stres ve sosyal destek eksikliği gibi etkenler, bireyin duygusal düzenleme becerilerini zayıflatarak işlevsiz başa çıkma stratejilerine yönelmesine yol açmaktadır (Kalischuk ve ark., 2006). Bowen’ın Aile Sistemleri Kuramı da bu çerçevede kapsamlı bir kuramsal temel sunmakta; bireyin ailesiyle kurduğu duygusal bağ, sistem içindeki rolü ve ayrışma düzeyinin, stres karşısındaki psikolojik tepkilerini şekillendirdiğini savunmaktadır (Kerr ve Bowen, 1988).

Alanyazın incelendiğinde, sanal kumar bağımlılığını hem bireysel (kişilik özellikleri) hem de ailesel (stresörler ve başa çıkma biçimleri) düzeyde eşzamanlı ve bütüncül bir

yaklaşım ile ele alan araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Gavriel-Fried vd., 2021). Mevcut çalışmalar çoğunlukla bu etkenleri birbirinden bağımsız olarak değerlendirmekte; birey-aile etkileşimlerinin sanal kumar davranışları üzerindeki ortak etkilerine yeterince odaklanmamaktadır. Bu ihtiyaçtan hareketle, sanal kumar bağımlılığını yalnızca bireyin teknoloji kullanımı ya da ekonomik davranışları üzerinden değil; kişilik örüntüleri ile aile sistemi içerisindeki stres faktörlerinin etkileşimi bağlamında ele alan çok düzeyli araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle Türkiye bağlamında, Yeşilay Danışmanlık Merkezleri'ne başvuran bireylerden elde edilen saha verilerine dayalı bilimsel analizler, bu alandaki kuramsal ve uygulamalı boşluğun giderilmesine katkı sunabilir.

Bu çalışma, bireylerin kişilik özellikleri ile ailevi stresle başa çıkma stratejilerinin sanal kumar bağımlılığı üzerindeki etkilerini eşzamanlı olarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylece hem bireysel hem de sistem düzeyinde müdahale stratejilerinin geliştirilmesine bilimsel katkı sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca araştırma kapsamında, bireylerin sosyo-demografik özellikleri de dikkate alınarak sanal kumar davranışlarını etkileyen çok boyutlu yapının daha kapsamlı biçimde anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, sosyal hizmet alanında geliştirilecek koruyucu ve önleyici uygulamalar açısından önemli pratik sonuçlar doğurabilir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Sanal kumar bağımlılığı, bu çalışmada da sıklıkla vurgulanacağı üzere yalnızca bireysel özelliklerle açıklanabilecek bir olgu değildir. Teknolojik etkenler, aile sistemi dinamikleri, stresle başa çıkma biçimleri ve duygusal düzenleme becerileri gibi çevresel faktörlerle şekillenen, çok boyutlu ve toplumsal etkileri olan önemli bir sosyal sorundur. Bu araştırmanın temel amacı, sanal kumar bağımlılığı nedeniyle fiilen iyileşme sürecine girmiş yetişkin bireylerde; kişilik özellikleri ile aile stresörleri karşısında geliştirilen başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkileri incelemek ve bu değişkenlerin kumar motivasyonu üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu kapsamda, bireylerin duygusal denge düzeyleri ile ailevi stres karşısındaki başa çıkma biçimlerinin kumar davranışlarına nasıl yansıdığı çok düzeyli analizlerle değerlendirilmektedir.

Araştırma kapsamında öncelikle, yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir durumu, çalışma durumu, çocuk sahibi olma durumu, ailedeki kişi sayısı ve ailede kumar

öyküsü gibi sosyo-demografik değişkenlerin sanal kumar bağımlılığı düzeyleri üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bireylerin sanal kumar bağımlılığı ile aile stresörleri karşısında geliştirdikleri başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiler analiz edilmekte; bu ilişkilerin yönü ve anlamlılığı ortaya konulmaktadır. Bağımlılığın alt boyutları olan motivasyonel yönelim, bağımlılık düzeyi ve olumsuz psikolojik etkiler ile ailevi başa çıkma stratejileri (davranışsal, bilişsel ve duygusal) arasındaki pozitif ya da negatif ilişkiler detaylı biçimde değerlendirilmiştir.

Aynı şekilde, kişilik özelliklerinden duygusal denge/nörotizm, içe dönüklük/dışa dönüklük ve tutarlılık/tutarsızlık boyutları ile sanal kumar bağımlılığı arasındaki anlamlı ilişkiler de incelenmiştir. Kumar motivasyonunun, bireyin ailevi stresle başa çıkma becerileri ve duygusal dengesine bağlı olarak ne ölçüde yordanabildiği test edilmekte; düşük başa çıkma kapasitesi ve duygusal dengesizlik gibi özelliklere sahip bireylerin daha yüksek kumar motivasyonu geliştirme olasılığı da analiz edilmektedir. Son olarak, olumsuz psikolojik belirtiler ile sanal kumar davranışı arasındaki ilişkide, bireysel ve ailesel etkenlerin etkileşim düzeyleri bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmaktadır.

Araştırmadan elde edilecek bulguların, bireyin kişilik yapısıyla aile içi stresörler arasındaki etkileşimin sanal kumar davranışı üzerindeki etkilerini hem bireysel hem de sistem düzeyinde ortaya koyması beklenmektedir. Bu sayede hem bireysel psikososyal destek planlarının hem de aile temelli önleme programlarının daha hedef odaklı biçimde yapılandırılmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Kişilik, ailevi stresörler ve sanal kumar bağımlılığı değişkenlerini eşzamanlı biçimde inceleyen bu araştırma, Türkiye’de alana yönelik yapılmış çalışmalar arasında çok düzeyli analiz yaklaşımı ve saha temelli yöntemiyle alanyazına özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Nitekim, sanal kumar bağımlılığı alanında yapılan güncel araştırmaların büyük çoğunluğu bu davranışı bireysel psikolojik faktörler (örneğin dürtüsellik, kaygı düzeyi, ödül beklentisi) bağlamında ele almakta ve genellikle motivasyonel etkenlere odaklanmaktadır (Melodia, Canale ve Griffiths, 2022; Han, 2025). Türkiye’de gerçekleştirilen bazı araştırmalar ise hem gençlerde hem de yetişkinlerde sanal kumara yönelimin aile yapısı, bağlanma problemleri, stresle baş etme biçimleri ve sosyal destek mekanizmaları ile ilişkili olabileceğini göstermektedir (Erdoğan ve Yazıcı, 2022; Kovan, 2024). Buna karşın alanyazında, bu değişkenlerin çoğu zaman birbirinden bağımsız

biçimde ele alındığı; bireysel ve ailesel faktörlerin etkileşimine odaklanan bütüncül çalışmaların oldukça sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

Bu nedenle, sanal kumar bağımlılığına etki eden çok katmanlı yapıyı hem bireysel hem de ailesel düzlemde eşzamanlı olarak ele alan güncel ve saha temelli araştırmalara duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu çalışma, söz konusu gereksinime yanıt vererek, yalnızca akademik alanyazına katkı sunmayı değil, aynı zamanda sahada uygulanabilir çok düzeyli müdahale ve önleme stratejileri geliştirmeye de zemin oluşturmayı amaçlamaktadır.

1.3 Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmanın hipotezlerine aşağıda yer verilmiştir.

H₁: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile sosyo-demografik (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, çocuk durumu, ailede kişi sayısı, aile kumar öyküsü) özellikler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H_{1.1}: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile yaş arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H_{1.2}: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H_{1.3}: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile medeni durum arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H_{1.4}: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile eğitim durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H_{1.5}: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile çalışma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H_{1.6}: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile gelir durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H_{1.7}: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile çocuk durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H1.8: İnternette kumar bağımlılığı; aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ve kişilik özellikleri ile aile kumar öyküsü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır.

H2: İnternette kumar bağımlılığında motivasyon ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi, bütçeyi ayarlama arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde ilişki vardır.

H3: İnternette kumar bağımlılığında motivasyon ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır.

H4: İnternette kumar bağımlılığı ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi, bütçeyi ayarlama arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde ilişki vardır.

H5: İnternette kumar bağımlılığı ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır.

H6: İnternette kumar bağımlılığında olumsuz psikoloji ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi, bütçeyi ayarlama arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde ilişki vardır.

H7: İnternette kumar bağımlılığında olumsuz psikoloji ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır.

H8: İnternet kumar bağımlılığı düzeyleri (motivasyon, olumsuz psikoloji ve genel bağımlılık puanı) ile bireylerin kişilik özellikleri (dışa/içe dönüklük, duygusal denge/nörotizm ve tutarlı/tutarsız olma) arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler vardır.

H9: Sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, çocuk durumu, ailede kişi sayısı, aile kumar öyküsü), Aile stresörleri boyutları ve kişilik özellikleri boyutları ile internet kumar bağımlılığı motivasyonunu istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamaktadır.

H10: Aile stresörleri boyutları ve kişilik özellikleri boyutları ile internet kumar bağımlılığını istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamaktadır.

H11: Sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, çocuk durumu, ailede kişi sayısı, aile kumar öyküsü), Aile stresörleri boyutları ve kişilik özellikleri boyutları ile internet kumar bağımlılığı olumsuz psikolojiyi istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamaktadır.

1.4 Araştırmanın Önemi

Bireyin dijital ortamlarda geliştirdiği problemleri davranış örüntülerinden biri olarak öne çıkan sanal kumar bağımlılığı, yalnızca bireysel etkenlerle açıklanabilecek bir olgu değildir. Bu davranış biçimi, aynı zamanda bireyin sosyal çevresi ve özellikle aile içi etkileşimlerin de bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Güncel alanyazın, sanal kumar davranışlarını sıklıkla dürtüsellik, nörotizm, bilişsel çarpıtmalar ve kaçış temelli motivasyon gibi kişisel değişkenler üzerinden açıklamaktadır (Han, 2025; Smith ve Griffiths, 2022). Ancak bu çalışmaların büyük çoğunluğu, bağımlılık davranışının aile sistemi içerisindeki oluşumuna ve ailevi stresörlerle olan ilişkisine yeterince bütüncül yaklaşmamaktadır.

Türkiye’de yürütülen araştırmalarda da benzer bir sınırlılık göze çarpmaktadır. Kovan’ın (2024) gerçekleştirdiği sistematik derleme çalışmasında, kumar bağımlılığına yönelik yapılan araştırmaların ağırlıklı olarak bireysel düzeyde yoğunlaştığı; ailevi etkenlerin ise çoğunlukla dolaylı biçimde ele alındığı vurgulanmaktadır. Oysa aile yapısı, başa çıkma biçimleri, iletişim örüntüleri ve duygusal destek gibi unsurlar, bireyin bağımlılık geliştirme sürecinde belirleyici rol oynayabilmektedir. Bu görüşü destekleyen Sharma, Sagar ve Deepak’ın (2021) çalışması, internet kumar davranışlarının aile ortamından bağımsız değerlendirilemeyeceğini; aile içi çatışmaların ve ebeveyn tutumlarının özellikle genç bireylerin riskli davranışlar geliştirmesinde etkili olduğunu ortaya

koymuştur. Yulian, Isher ve Khairani (2024) ise, sosyal destek eksikliği ve ailevi işlev bozukluklarının bağımlılık davranışlarını artırdığını ifade etmektedir.

Bireysel düzlemde ise duygusal dengesizlik (nörotizm) ve tutarlılık gibi kişilik boyutlarının sanal kumar davranışlarıyla ilişkili olduğu çok sayıda araştırmada ortaya konmuştur. Richardson, Flack ve Caudwell (2021), duygusal düzenleme g  l ğ   yaşayan bireylerin, özellikle kaçış temelli motivasyonla kumara yöneldiğini belirtmiş; Smith ve Griffiths (2022), n rotizmin problemlili kumar davranışının g   l  bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Lee, Flack ve Caudwell (2024) ise, duygusal düzenleme sorunlarının kumar oynama beklentilerini ve davranışları doğrudan etkilediğini ifade etmektedir.

Bu araştırma, söz konusu alanyazın sınırlılıklarını dikkate alarak sanal kumar bağımlılığını yalnızca bireysel değil, aynı zamanda aile sistemi ve kişilik özellikleri çerçevesinde bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır. İnternette kumar motivasyonu, ailevi stresle başa çıkma biçimleri ve kişilik faktörlerinden duygusal denge ile tutarlılık birlikte değerlendirilmiş; bu değişkenlerin eşzamanlı etkisini inceleyen çok değişkenli bir model oluşturulmuştur. Çalışma, bağımlılığı yalnızca birey merkezli değil, aynı zamanda aile bağlamında değerlendiren bir yaklaşım sunarak alanyazına özgün bir katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bununla birlikte, bağımlılıkla mücadelede yalnız bireyin değil, ailenin de müdahale süreçlerine aktif olarak dahil edilmesi gerektiğini vurgulayarak uygulayıcılara önemli bir temel sunmaktadır. Dijital ortamda gelişen bu bağımlılık biçiminin çok boyutlu yapısının anlaşılması, etkili  nleme ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada kullanılan İnternet Kumar Bağımlılığı  l ğ i, Aile Stresörleri İle Başa  ıkma Yöntemleri  l ğ i ve Cervantes Kişilik  l ğ i sanal kumar bağımlısı kişilerin aile stresörlerinin ve kişilik özelliklerinin kumar bağımlılığı ile ilişkisini ölçmek için uygun veri toplama araçlarıdır. Araştırmaya katılım sağlayacak olan sanal kumar bağımlısı kişilerin, veri toplama araçlarını doğru ve güvenilir cevap verdikleri kabul edilmektedir. Araştırma kapsamında örneklem olarak alınan ve kendileri ile anket yapılacak olan Yeşilay Danışmanlık Merkezi sanal kumar bağımlılığı sebebi ile müracaat eden danışanlar evreni oluştururken Ankara, Antalya, Konya, Adana, Eskişehir, İstanbül  rneklemleri oluşturmaktadır. Bu araştırma kesitsel bir çalışmadır ve veriler tek bir zaman

diliminde toplanmıştır. Buna karşın araştırmada hiyerarşik çoklu doğrusal regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda kurulan modelin, nedensellikten çok ilişki ve yordama eğilimleri üzerinde odaklandığı kabul edilmektedir. Bu nedenle modelin yordama gücü, gelecekteki davranışları ya da değişimleri doğrudan belirleme amacı taşımamakta olup yalnızca belirli psikososyal değişkenler arasında istatistiksel ilişki düzeyini ortaya koymayı hedeflemektedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, çevrim içi kumar bağımlılığı konusunda önemli bulgular sunmakla birlikte, çeşitli sınırlılıkları da beraberinde getirmektedir. İlk olarak, Türkiye’de sanal kumar oynama davranışı çoğunlukla illegal yollarla gerçekleştirildiğinden, bu durum bireylerde yasal yaptırım endişesi, sosyal damgalanma ya da mahremiyet kaygısı yaratabilmektedir. Bu nedenle bazı potansiyel katılımcıların araştırmaya katılmaktan imtina etmiş olabileceği düşünülmektedir. Özellikle çevrim içi form aracılığıyla veri toplanmış olması, bireylerin bu tür hassas bilgileri paylaşma konusunda çekimser davranmalarına yol açmış ve örnekleme yansıyan gönüllü katılım süreci, belirli bir yanlılık riski doğurmaktadır.

Araştırmanın örnekleme süreci, Türkiye genelinde Yeşilay Danışmanlık Merkezlerine (YEDAM) fiilen başvuruda bulunan bireyler üzerinden yürütülmüştür. Bu süreçte, 2024 Aralık–2025 Nisan tarihleri arasında araştırmacının bizzat farklı illerdeki YEDAM birimlerine giderek veri toplaması; zaman, bütçe ve yıllık izin gibi kısıtlarla sınırlandırılmıştır. Bu durum hem örneklem sayısını hem de çeşitliliğini etkileyebilecek bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmanın evreni 18 yaş ve üzeri sanal kumar bağımlısı bireyler olarak tanımlanmış olsa da YEDAM’lara bu nedenle başvuran bireylerin ağırlıklı olarak erkeklerden oluşması nedeniyle cinsiyetler arası homojen bir dağılım sağlanamamıştır. Bu durum, cinsiyet temelli analizlerde genellenebilirliği kısıtlayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca çalışmaya katılan bireylerin aile sistemine ilişkin yalnızca kendi beyanları temel alınmıştır. Katılımcıların aile üyelerinin tedaviye yönelik destekleyici ya da engelleyici tutumları gibi faktörler ölçülmemiştir. Oysa aile içi dinamiklerin, bireyin tedaviye motivasyonu ve iyileşme süreci üzerinde belirleyici olabileceği bilinmektedir. Bu

bağlamda, bireylerin ailevi bağlamda hangi koşullarda çalışmaya katıldıkları ve tedavi sürecine nasıl yaklaştıkları tam olarak değerlendirilememiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların çalışmaya katıldıkları dönemdeki psikolojik ruh sağlığı durumu, sosyal destek algısı, stres düzeyleri ya da eşzamanlı başka bağımlılık sorunlarının varlığı gibi önemli değişkenler araştırma kapsamında ele alınmamıştır. Oysa bu tür etkenler, kişilik özellikleri ve başa çıkma becerileri üzerinde doğrudan ya da dolaylı etki yaratabilmektedir. Bu nedenle elde edilen bulgular, bu değişkenlerin kontrol edilmediği bir bağlamda değerlendirilmelidir.

Son olarak, kullanılan ölçeklerin öz bildirim yoluyla doldurulmuş olması; sosyal istenilirlik yanlılığı, gerçeği çarpıtma ya da kendini olduğundan farklı gösterme gibi bilişsel yanlılıkları barındırma riskini de içermektedir. Bu da elde edilen verilerin güvenilirliğini etkileyebilecek başka bir sınırlılık olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

1.7. Tanımlar

Bağımlılık: Kişinin bir maddeye ya da davranışa karşı sürekli ve kontrolsüz bir şekilde yönelim göstermesi ve bu durumun sosyal işlevselliğini bozmasıdır.

Çevrim İçi Kumar Bağımlılığı (Sanal Kumar Bağımlılığı): Şansa dayalı ve maddi kazanç hedefli oyunların internet üzerinden erişilebilir olmasıyla, bireyin bu oyunlara teknoloji aracılığıyla anonim ve sürekli biçimde katılım sağlaması sonucu, kumar oynama davranışını kontrol edememesi; bu davranışın sosyal, mesleki ve psikolojik işlevselliğini bozacak düzeye ulaşması durumudur.

Aile Stresörleri: Bireyin ailesiyle olan ilişkilerinde ortaya çıkan çatışma, rol karmaşası, ekonomik sıkıntı gibi stres kaynaklarıdır.

Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri: Bireyin aile içinde yaşadığı stresle baş etmek için kullandığı bilişsel, duygusal ve davranışsal stratejilerdir.

Görev Paylaşımı: Aile bireyleri arasında ev içi sorumlulukların dengeli şekilde dağılması ve bu görevlerin birlikte üstlenilmesine yönelik bilişsel ve davranışsal başa çıkma stratejilerini ifade eder.

Programları Yenileme: Aile içi günlük yaşamın düzenlenmesine yönelik planların esnetilmesi, yeniden yapılandırılması ve önceliklerin stres kaynaklarına göre yeniden belirlenmesi sürecidir.

Planlama: Stres yaratan ailevi durumlara karşı organize olma, zaman yönetimi yapma ve olaylara hazırlıklı olma çabasını yansıtan plan oluşturma davranışıdır.

Eşler Arası İletişim: Eşler arasında açık, etkili ve empatik bir iletişim kurarak yaşanan sorunların birlikte değerlendirilmesi ve çözüm yollarının birlikte aranması sürecidir.

Aile-İş Ayrımı: Ailede yaşanan stresin iş hayatına taşınmasını engellemek amacıyla geliştirilen, rollerin sınırlandırılmasına ve ayrıştırılmasına dayalı bir başa çıkma biçimidir.

İş- Aile Ayrımı: İş kaynaklı stresin aile yaşamını olumsuz etkilemesini önlemek amacıyla iş ve özel yaşamın sınırlarını koruma ve ayrıştırma becerisini ifade eder.

Becerileri Geliştirme: Aile içi sorunlarla daha etkili başa çıkabilmek için bireyin kişisel yeterliliklerini artırmaya ve yeni davranışsal stratejiler kazanmaya yönelik çabaları kapsar.

Bilişsel Yapılandırma: Aile kaynaklı stres durumlarında bireyin olayları yeniden değerlendirmesi, daha olumlu ve yapıcı düşünceler geliştirmesiyle gerçekleşen bilişsel başa çıkma sürecidir.

Davranış Değiştirme: Mevcut stresli durumları azaltmak için bireyin kendi davranışlarında bilinçli değişiklikler yaparak uyum sağlamaya çalışmasıdır.

Sosyal Destek Arama: Aile stresörlerine karşı duygusal, bilişsel ya da pratik yardım sağlamak amacıyla yakın çevreden destek talep etme eğilimidir.

Rahatlama Egzersizleri: Stres düzeyini azaltmak amacıyla bireyin gevşeme, nefes egzersizi, meditasyon gibi bedensel ve zihinsel rahatlama tekniklerini kullanmasıdır.

Fiziksel Egzersizler: Fiziksel aktivite yoluyla bedensel gerginliği azaltarak ruhsal rahatlama sağlamaya ve stresle baş etmeye yönelik uygulamalardır.

Birlik- Beraberlik: Aile bireylerinin birlikte vakit geçirmesi, ortak aktiviteler yapması ve duygusal bağlarını güçlendirmesiyle stresin azaltılmasına yönelik uygulamalardır.

Eşler Arası İlgı: Eşlerin birbirine yönelik duygusal ilgi, sevgi ve destek gösterme davranışları aracılığıyla stresle daha dayanıklı başa çıkmasını ifade eder.

Bütçeyi Ayarlama: Finansal stres kaynaklarını azaltmak amacıyla aile bütçesini düzenleme, harcamaları gözden geçirme ve maddi kaynakları daha etkin kullanmaya yönelik davranışlardır.

Kişilik Özellikleri: Bireyin düşünce, duygu ve davranışlarında süreklilik gösteren ve çevreyle kurduğu ilişkileri şekillendiren psikolojik eğilimleridir.

Duygusal Denge / Nörotizm: Bireyin stres, kaygı ve olumsuz duygular karşısında içsel dengesini sürdürme kapasitesini yansıtan; yüksek düzeyde duygusal istikrar, düşük düzeyde ise nörotik, değişken ve hassas bir yapıyı gösteren kişilik özelliğidir.

Tutarlı/ Tutarsız Olma: Bireyin davranışlarında içsel denge, dürtü kontrolü ve sosyal uyuma yönelik eğilimleri ile belirlenen; yüksek düzeyde tutarlı ve olgun, düşük düzeyde ise dengesiz ve tutarsız davranış örüntülerini yansıtan kişilik özelliğidir.

Dışa/ İçe Dönük Olma: Bireyin sosyal etkileşimlerde bulunma isteği, kendini ifade etme düzeyi ve çevresel uyarana açıklığı ile tanımlanan; düşük düzeyde olduğunda içe dönüklüğü, yüksek düzeyde ise dışa dönüklüğü yansıtan kişilik özelliğidir.

YEDAM (Yeşilay Danışmanlık Merkezi): Türkiye Yeşilay Cemiyeti'ne bağlı, bağımlılıkla mücadele eden bağımlı birey ve ailelerine ücretsiz ayaktan psikososyal destek sunan bir kuruluştur.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde, sanal kumar bağımlılığı olgusu kavramsal ve kuramsal yönleriyle ele alınmaktadır. Kumarın tarihçesi, bağımlılıkla ilişkisi ve yaygınlığı incelendikten sonra kişilik özellikleri ile aile sistemi bağlamındaki etkileri açıklanacaktır. Ayrıca, Beş Faktör Kişilik Kuramı ile Bowen Aile Sistemleri Kuramı temel alınarak bağımlılığı etkileyen bireysel ve ailesel etmenler değerlendirilecek; sosyal hizmet disiplininin konuya yaklaşımı tartışılacaktır.

2.1. Sanal Kumar Kavramı ve Tarihçesi

Bu bölümde kumar kavramı genel hatlarıyla ele alınacak ve tarihsel gelişimi üzerinde durulacaktır. Öncelikle kumar davranışı nedir, bireyler neden kumar oynar gibi sorulara yanıt aranacaktır. Daha sonra bağımlılık kavramı açıklanarak, kumar bağımlılığına nasıl dönüştüğü üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede sanal kumarın ne olduğu ve diğer kumar türlerinden farkları da ele alınacaktır. Ardından, kumar bağımlılığına neden olan bireysel, ailesel ve çevresel faktörler sıralanacak; son olarak da dünyada ve Türkiye’de kumar bağımlılığının yaygınlığı, güncel araştırmalar ele alınacaktır.

2.1.1. Kumar Davranışı

Kumarın tarihsel kökeni kesin olarak belirlenememekle birlikte, arkeolojik bulgular ve yazılı kaynaklar bu davranış biçiminin M.Ö. 4000’li yıllara kadar uzandığını göstermektedir. Şans ve talih unsurlarına dayanan bu oyunlar, farklı kültürlerde sosyal, ekonomik, psikolojik ve hukuki bağlamda şekillenerek ve birbirinden etkilenerek günümüze kadar ulaşmıştır. Türk Dil Kurumu’na göre kumar, “ortaya para konularak oynanan talih oyunları” şeklinde tanımlanmaktadır (Çakıcı, 2019). Kültürel farklılıklara rağmen birçok toplumda benzer ihtiyaçlardan doğan kumar, zaman içerisinde değişmiş, gelişmiş ve hızla yaygınlaşarak toplum bilimciler tarafından birey ve toplum düzeyinde incelenmesi gereken önemli bir olgu haline gelmiştir (Yolal, 2021). Mezopotamya’da zar oyunları ile başlayan bu tarihsel süreç, Antik Roma’da gladyatör dövüşleri, at yarışları ve zar oyunları ile devam etmiştir (Schwartz, 2006). Çin’de ise hayvan dövüşleri ve yarışları gibi etkinlikler kumarın ilk biçimleri arasında sayılmakta; günümüzde dünyanın en büyük kumar merkezlerinden biri olan Macau bölgesi, Çin’in bu tarihsel bağıını sürdürmektedir (Schwartz, 2013). Bazı kaynaklara göre kumarın önemli araçlarından biri olan iskambil

kâğıtlarının, M.S. 7. ve 10. yüzyıllar arasında Çin topraklarında geliştirildiği öne sürülmektedir (Schwartz, 2006). Antik Yunan'da ise kumar, tanrılar tarafından toplumun seçkin kesimine bahşedilmiş bir ayrıcalık olarak algılanmış; haz davranışlarının kutsanmasıyla birlikte yaygınlaşmıştır. Avrupa'da ise kumar, 17. yüzyılda Venedik'te açılan ilk yasal kumarhane ile farklı bir boyuta taşınmış ve "casino" kavramı bu dönemde literatüre girmiştir (Aka, 2023). Amerika Birleşik Devletleri'nde yerel kabileler arasında oynanan geleneksel şans oyunları, zamanla evrilerek bugünkü büyük kumar endüstrisinin temelini oluşturmuştur. Mekanik olarak ilk kumar makinesi ise New York'ta geliştirilmiş ve bu da endüstriyel kumarın başlangıcını simgelemiştir (McMillen, 2005). Fransa, rulet ve çeşitli kart oyunları ile küresel kumar alanında öne çıkarken; Japonya, "pachinko" adı verilen geleneksel oyunuyla kendine özgü bir kumar geleneği oluşturmuştur (Bukret, 2018). Tüm bu örnekler, kumarın sadece belirli bir topluma özgü değil; kültürel, ekonomik ve sosyal etkileşimlerle uluslararası düzeyde çeşitlenen bir fenomen olduğunu göstermektedir.

Türk tarihinde kumar davranışının izlerine Osmanlı döneminde rastlanmaktadır. Bu dönemde kumar, devlet nezdinde yasal bir faaliyet olmaktan ziyade, genellikle evlerde, kahvehanelerde ve kulüplerde gizli olarak sürdürülen bir halk pratiği şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı'nın son dönemlerinde Batılılaşma hareketlerinin etkisiyle eğlence anlayışında yaşanan değişim, kumarın toplumsal görünürlüğünü artırmış ve tombala ile piyango gibi şans oyunlarının yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır (Yeşilyurt, 2019). I. Dünya Savaşı sonrası yoksullaşma ve farklı kültürlerle temas, Türk halkının yeni eğlence arayışlarına yönelmesine neden olmuş; kumar da bu süreçte bir araç olarak görülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu dönemden itibaren kumara çoğunlukla mesafeli yaklaşmış; ancak 1983 yılında, yalnızca yabancı turistlerin erişimine açık olmak üzere, otel gazinolarında kontrollü biçimde kumar oynanmasına izin vermiştir (Kurnaz, 2019). 1991 yılında ise bu uygulama genişletilmiş ve yerli vatandaşların da kumarhanelere girmesine yasal olarak olanak tanınmıştır. Fakat toplumun bu yapıya karşı geliştirdiği eleştirel duruş nedeniyle, 1998 yılında kumarhaneler kapatılmıştır. Bu süreçte at yarışları, milli piyango ve şans oyunları gibi bazı kumar türleri yasal zemin kazanırken, yasa dışı kumarhaneler ve kulüplerde kumar oynanma durumu da devam etmiştir. 2004 yılında Spor Toto Teşkilatı'nın girişimiyle başlatılan "İddaa" adlı oyun, Türkiye'de yasal kumar türlerinden biri olarak kabul edilmiştir (İncekara, 2021). Günümüzde ise hem yasal hem

de yasa dışı biçimlerde, fiziksel ve çevrim içi (sanal) kumar platformlarının çeşitliliği ve erişilebilirliği artmış durumdadır.

2.1.2. Bağımlılık, Kumar ve Sanal Kumar

Bağımlılık, bireyin anne karnından itibaren maruz kaldığı ya da etkisi altında olduğu bireysel, ailesel ve toplumsal faktörlerin bir sonucu veya sebebi olarak; alkol, madde, tütün, internet veya kumar gibi nesne ya da davranışlara karşı kontrol kaybı yaşaması ve bu kontrol kaybının süreklilik kazanmasıyla ortaya çıkan bir durumdur (Uğurlu, Şengül ve Şengül, 2012). Amerikan Psikiyatri Birliği, bağımlılığı bir beyin hastalığı olarak tanımlamakta ve beyin yapısında yapısal ve işlevsel değişikliklere yol açtığını vurgulamaktadır. Bu doğrultuda bağımlılığın gelişiminde biyolojik, psikolojik ve sosyal çevre faktörlerinin birlikte etkili olduğu görülmektedir (American Psychiatric Association, 2024). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise bağımlılığı, merkezi sinir sistemini etkileyen maddelerin kullanımı ya da davranışsal olarak tekrarlanan eylemler sonucu gelişen zihinsel ve davranışsal bir bozukluk olarak tanımlamaktadır (WHO, 2024).

Kumar oynama bozukluğu, bireyin yaşam kalitesini, sosyal ilişkilerini ve işlevselliğini olumsuz etkileyen davranışsal bir bağımlılık türü olarak hem Amerikan Psikiyatri Birliği hem de Dünya Sağlık Örgütü tarafından tanımlanmış ve sınıflandırılmıştır. DSM-5'e göre bu bozukluk, on iki aylık bir süre içinde aşağıda belirtilen dokuz ölçütten en az dördünün görülmesiyle tanı alır: İstenen heyecanı elde edebilmek için giderek daha yüksek miktarlarda kumar oynama gereksinimi duyma; kumar bırakıldığında huzursuzluk ya da tedirginlik hissetme; bırakma girişimlerinin tekrarlayıcı biçimde başarısız olması; kumar ile aşırı meşguliyet; olumsuz duygulanımdan kaçmak amacıyla kumar oynama; kaybedilen parayı geri kazanmak için yeniden oynama; kumar oynama miktarı ya da sıklığı konusunda yalan söyleme; sosyal, mesleki ya da eğitsel alanlarda önemli kayıplara yol açma ve maddi sıkıntılar nedeniyle başkalarından borç isteme. DSM-5 aynı zamanda bu davranış örüntüsünün yalnızca mani dönemleriyle açıklanamayacak düzeyde olması gerektiğini vurgulamaktadır (APA, 2013).

Alanyazında, kumar oynama bozukluğu başlangıçta “dürtü kontrol bozukluğu” olarak sınıflandırılmış, zamanla “davranışsal bağımlılık” kapsamında değerlendirilmiştir. Kişinin değer verdiği bir şeyi—örneğin para, zaman veya sosyal itibar—kazanma

amacıyla riske etmesi, kumar bağımlılığının temel motivasyonları arasında yer almaktadır (Faraji ve Dağ, 2022). Kumar oynama bozukluğu ilk olarak DSM-III'te psikiyatrik bir bozukluk olarak yer almış, DSM-IV'te dürtü kontrol bozukluğu başlığı altında ele alınmış, DSM-5 ile “madde ile ilişkili olmayan bozukluklar” grubuna dâhil edilmiş ve son olarak “davranışsal bağımlılık” olarak tanımlanmıştır (Öztürk, Ögel ve Evren, 2019). En basit haliyle kumar, şans oyunları yoluyla bireyin para veya değerli bir nesneyi riske ettiği bir eylem olarak tanımlanabilir ve bu davranışın temelinde genellikle maddi kazanç beklentisi yer almaktadır.

Teknolojik gelişmelerle birlikte bireylerin yaşam pratikleri köklü biçimde değişmiş ve bu değişim kumara erişim biçimlerine de yansımıştır. Önceden yalnızca fiziksel mekânlarla sınırlı olan kumar oynama davranışı, dijital teknolojiler sayesinde günümüzde 7/24 erişilebilir hale gelmiştir. Bu durum alanyazında “sanal kumar bağımlılığı” olarak tanımlanmaktadır (Griffiths, 2003). Sanal kumar; internet aracılığıyla erişilen ve para karşılığı oynanan tüm şans ve bahis oyunlarını kapsamaktadır (Dereboy, 2019). Sanal kumar bağımlılığı, geleneksel kumar biçimlerine kıyasla bağımlılık geliştirme riskini artıran bazı özgün özelliklere sahiptir. Bunlardan ilki, sanal ortamın bireylere anonim kalma olanağı sunmasıdır. Bu durum, toplumsal denetimi zayıflatarak bireyin kumar davranışını gizlilik içinde sürdürmesine neden olabilir (King ve Delfabbro, 2014). İkinci olarak, sanal platformların kolay ve sürekli erişilebilirliği, özellikle genç bireylerin risk algısını azaltmakta ve kullanım sıklığını artırmaktadır (Gainsbury, 2015). Türkiye’de yapılan çalışmalar da benzer bir tablo ortaya koymakta; sanal kumarın özellikle genç erişkin ve erkek bireyler arasında hızla yayıldığını göstermektedir (Çakır ve Oğuztürk, 2020). Ayrıca sanal kumarın hızlı ödül döngüsü, bireyin anlık tatmin ihtiyacını karşılaması açısından daha çekici bir yapıya sahiptir (Wood ve Williams, 2011).

Sanal ortamlarda oynanan kumar türlerinde oyunlar arasında geçiş süresinin yok denecek kadar kısa olması, geniş oyun seçenekleriyle birleştiğinde, davranışın pekişmesini ve alışkanlık haline gelmesini kolaylaştırmaktadır (Griffiths ve Parke, 2002). Sanal kumarı geleneksel kumardan ayıran bir diğer önemli faktör ise ekran başında geçirilen sürenin görünmezliğidir. Birey, sosyal çevresinden habersiz bir şekilde uzun saatler boyunca kumar oynayabilmekte; bu durum dış müdahale olasılığını azaltmaktadır. Kumar davranışı bazen bireyin yalnız olduğu ortamlarda, bazen de aile ya da iş çevresinde sessizce sürdürülebilmektedir (Dereboy ve Güngör, 2015). Özellikle COVID-19

pandemisiyle birlikte dijital platformlarda geçirilen zamanın artması, sanal kumar bağımlılığını küresel düzeyde daha görünür ve yaygın hale getirmiştir (Håkansson, 2020). Tüm bu özellikler dikkate alındığında, sanal kumar bağımlılığı yalnızca bireyi etkileyen bir davranış bozukluğu olmanın ötesinde; dijitalleşmenin hızlandığı, tespiti güç, yeni nesil bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınmaktadır. Hem bağımlılık yapıcı potansiyelinin yüksekliği hem de fark edilmesinin güçlüğü nedeniyle, sanal kumar geleneksel kumar biçimlerine kıyasla daha riskli bir yapı arz etmektedir.

2.1.3. Kumar Bağımlılığı Nedenleri

Kumar bağımlılığı, çok boyutlu bir yapıya sahip olup yalnızca bireysel irade ya da alışkanlıkla açıklanamayacak kadar karmaşık bir olgudur. Bireyin biyolojik yatkınlıkları, psikolojik özellikleri, sosyal ilişkileri ve yaşadığı çevresel koşullar gibi birçok etkenin etkileşimi sonucunda ortaya çıkmakta ve bu nedenle bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir.

Biyolojik açıdan değerlendirildiğinde, bağımlılığın beyindeki ödül ve dürtü denetimiyle ilgili bölgelerdeki yapısal ve işlevsel farklılıklardan kaynaklanabileceği görülmektedir. Özellikle ventral striatum, prefrontal korteks ve amigdala gibi alanlarda, kumar bağımlılığı olan bireylerde belirgin işlev bozuklukları gözlemlenmiştir. Yapılan nörogörüntüleme çalışmalarında, bu bireylerin kumara dair uyaranlara karşı daha duyarlı oldukları; buna karşın risk ve zarar değerlendirmesi gereken durumlarda yeterli kontrol geliştiremedikleri tespit edilmiştir (Shead vd., 2020; Stange vd., 2022). Genetik yatkınlık da bu çerçevede önemli bir belirleyici olarak öne çıkmaktadır. Aile öyküsünde bağımlılık bulunan bireylerde, dürtüsellik, risk alma eğilimi ve heyecan arayışı gibi özelliklerin daha baskın olduğu ve bu durumun bireyin kumara başlama ve davranışı sürdürme olasılığını artırdığı ifade edilmektedir (Savcı & Aysan, 2020). İkiz ve aile çalışmaları ise kumar bağımlılığının yaklaşık %50 oranında kalıtsal bir temele sahip olabileceğini göstermektedir (Wickwire vd., 2021). Tüm bu bulgular, kumar bağımlılığının yalnızca bireyin tercihleriyle açıklanamayacağını ve biyolojik faktörlerin belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Psikolojik etkenler de kumar davranışının gelişiminde ve sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır. Stres, kaygı, depresyon ve yalnızlık gibi olumsuz duygular, bireyin kısa

vadeli bir rahatlama ya da kaçış aracı olarak kumara yönelmesine neden olabilmektedir (Ekpo vd., 2024). Ülkemizde yapılan araştırmalarda da yaşam krizi yaşayan bireylerin kumarı bir başa çıkma stratejisi olarak benimsedikleri görülmektedir (Özdemir & Yıldız, 2022). Özellikle düşük benlik saygısı ve zayıf öz-yeterlilik algısı gibi psikolojik özellikler, bireyin başarısızlık hissini tolere etmekte zorlanmasına ve yeniden kazanma arzusuyla kumar davranışını sürdürmesine zemin hazırlamaktadır (Karadayı, 2021). Ayrıca, “kayıpları telafi etme” ve “şansın döneceğine inanma” gibi bilişsel çarpıtmalar da kumar bağımlılığının psikolojik bileşenleri arasında yer almakta ve bireyin rasyonel karar verme becerisini zayıflatarak davranışın kronikleşmesine neden olmaktadır (Ekpo vd., 2024).

Sosyal faktörler de kumar bağımlılığının anlaşılmasında göz ardı edilemeyecek bir başka boyutu oluşturmaktadır. Bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre, aile yapısı ve arkadaş gruplarının tutumları, kumar davranışının öğrenilmesinde ve sürdürülmesinde etkili olmaktadır. Aile bireylerinin kumar davranışına karşı teşvik edici ya da kayıtsız tutumları, sosyal destek eksikliği, işlevsiz aile iletişimi ve ebeveyn denetiminin yetersiz olması, bireylerin bağımlılık geliştirme riskini artıran sosyal belirleyiciler arasında sayılmaktadır (Langhinrichsen-Rohling vd., 2004). Bununla birlikte, medya içeriklerinde kumarın ödüllendirici ya da cazip bir davranış biçimi olarak sunulması da özellikle genç bireyler üzerinde model alma yoluyla etkili olabilmektedir (Harries & Miller, 2023).

Çevresel etkenler ise dijitalleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte daha görünür hale gelmiştir. Özellikle internet erişiminin artması, çevrim içi kumar platformlarının ulaşılabilirliği, pandemi gibi toplumsal krizler ve düzenleyici mekanizmaların sınırlılığı, bağımlılık davranışını kolaylaştırıcı bir zemin oluşturmaktadır (Brodeur vd., 2021). COVID-19 pandemisi sürecinde fiziksel kumar alanlarının kapanmasıyla çevrim içi kumar platformlarına yönelimin belirgin biçimde arttığı; bu artışın bireylerin artan boş zamanı, ekonomik kaygıları ve sosyal izolasyonu ile ilişkili olduğu bildirilmektedir. Türkiye’de yapılan bazı raporlar da bu sürecin benzer etkiler yarattığını ortaya koymuştur (Yeşilay, 2022). TÜİK (2022) verilerine göre, 16–74 yaş arası bireylerin %83’ü internet kullanmakta olup bu oran her yıl artmaktadır. Yüksek dijital erişim oranı, bireylerin çevrim içi kumar içeriklerine daha kolay ulaşmalarına neden olmakta ve bu da davranışın kontrolsüz biçimde sürdürülmesine zemin hazırlamaktadır. Ayrıca, mobil uygulamalarda yer alan hızlı ödül sistemleri, görsel ve işitsel uyarıcılıklar, promosyonlar ve ücretsiz

deneme hakları, bireylerin kumara yönelmesini teşvik eden unsurlar arasında yer almaktadır (Auer vd., 2020; Griffiths, 2020). Tüm bu biyolojik, psikolojik, sosyal ve çevresel etkenlerin karşılıklı etkileşimi, kumar bağımlılığının bireysel düzeyde nasıl ortaya çıktığını açıklamakta; aynı zamanda bu olgunun toplum genelinde nasıl algılandığı ve müdahale süreçlerinin nasıl yapılandırılması gerektiğine dair ipuçları sunmaktadır.

2.1.4. Dünya’da ve Türkiye’de Kumar Bağımlılığı

Kumar bağımlılığı, son yıllarda küresel ölçekte yaygınlığı artan ve halk sağlığını tehdit eden önemli bir davranışsal bağımlılık türü olarak öne çıkmaktadır. Kumar davranışı bireyler açısından farklı anlamlar taşıyabilmekte; kimileri için eğlence ve sosyalleşme aracı iken, kimileri için heyecan arayışı veya olumsuz duygulardan kaçış yolu olarak işlev görebilmektedir. Ancak bu davranışın kontrolsüz hale gelmesi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, kumar oynama davranışlarının toplumda giderek artan bir şekilde gözlemlendiğini ve bu durumun psikososyal etkilerinin ulusal ve uluslararası düzeyde incelenmeye başlandığını göstermektedir. Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilen geniş ölçekli bir çalışmada yetişkin bireylerin %78,4’ünün yaşamında en az bir kez kumar oynadığı, %2,3’ünün sorunlu kumar oyuncu olduğu ve %0,6’sının patolojik kumar oyuncu düzeyinde olduğu bildirilmiştir (Abbott, 2020). Bununla birlikte Volberg’in (2002) çalışmasında, bağımlılığa rağmen bireylerin yalnızca %10’unun profesyonel destek aradığı; bu desteğe ise erkeklerin, kadınlara oranla daha genç yaşta ve daha sık başvurduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde Hindistan’da öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada, her beş öğrenciden birinin yaşamında en az bir kez kumar oynadığı görülürken (George, 2016), Kanada’da bu oranın %72’ye kadar çıktığı bildirilmektedir (Williams ve Gaming, 2006). Her ne kadar ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile kumar bağımlılığı arasında doğrudan bir ilişki kurulmasa da çevrimiçi kumar davranışlarının bağımlılık geliştirme riskini artırdığı çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur (Gainsbury, Hing ve Suhonen, 2014; Griffiths, 2003).

Cinsiyet temelli farklılıklar açısından yapılan çalışmalarda ise kadın ve erkeklerin sosyal nedenlerle kumar oynama oranlarının benzerlik gösterdiği; ancak patolojik düzeye ulaşan kumar davranışlarında erkek oranının kadınların üç katına kadar çıkabildiği görülmektedir (Black & Shaw, 2019). Kadınların daha çok şansa dayalı slot makineleri

gibi oyunları, erkeklerin ise strateji gerektiren spor bahisleri gibi oyunları tercih ettiği görölmektedir (McCormack ve ark., 2014). Ayrıca kadınların tedavi arayışında daha geç ve isteksiz oldukları da vurgulanmaktadır (Hing vd., 2016).

Kumar oynama davranışının başlama yaşına ilişkin yapılan çalışmalarda ise erkeklerin kızlara göre daha erken yaşta kumar oynamaya başladıkları görölmektedir (George ve Murali, 2020). Bland'ın (1993) araştırmasında bu yaş aralığı 25–29 olarak kaydedilmiştir. Kanada ve ABD'yi kapsayan bir meta-analiz çalışmasında ise ergenlerde yaşam boyu kumar oynama oranı %4,25, üniversite öğrencilerinde ise %5,05 olarak belirlenmiştir. Nowak'ın (2018), 1987–2016 yılları arasında yürüttüğü 72 çalışmanın meta-analizinde ise üniversite öğrencileri arasında problemli kumar oynama oranı %10,23'e kadar yükselmiştir. Bu artış, kumar davranışlarının zamanla daha yaygın hale geldiğini göstermektedir.

Teknolojinin gelişimi ile geleneksel kumar biçimlerinin yerini giderek daha fazla çevrimiçi platformlar almakta ve bu değişim, sadece mekânsal bir farklılaşma değil, aynı zamanda psikolojik ve toplumsal düzeyde de dönüşüm yaratmaktadır. Bu doğrultuda “sanal kumar” kavramı literatürde yer edinmiştir. Gainsbury, Russell ve Blaszczynski (2014), sanal kumarın bireyde anonimlik hissini artırarak bağımlılık davranışını tetiklediğini ve yüz yüze kumardan daha farklı psikolojik etkiler oluşturduğunu belirtmiştir. Çevrimiçi kumarın risk faktörleri arasında genç yaş, erkek cinsiyet ve bekar olma hali öne çıkmaktadır (Black ve Shaw, 2019; Şenel, 2023). Gainsbury (2015), çevrimiçi kumarın 7/24 erişilebilirlik, anonimlik, hızlı ödöl döngüsü gibi yapısal özelliklerinin yüksek düzeyde kumar oynama bozukluğunu tetikleyebileceğini, özellikle dürtüsellik düzeyi yüksek bireylerde sanal kumarın daha riskli hale geldiğini ifade etmektedir.

Sanal kumarın bireyler üzerindeki etkileri yalnızca davranışsal düzeyle sınırlı kalmayıp, bireylerin kişilik özellikleri ve ruh sağlığı ile de yakından ilişkilidir. Mallorquí-Bagué ve arkadaşları (2017), sanal kumar bozukluğu tanısı almış bireylerde genel nüfusa kıyasla daha yüksek düzeyde psikopatolojik belirtilerin görüldüğünü ve bu bireylerde işlevsel olmayan kişilik özelliklerinin daha yaygın olduğunu ortaya koymuştur. Casu, Belfiore ve Caponnetto'nun (2023) derleme çalışmasında ise sanal kumarın depresyon, madde kullanımı ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunlarıyla anlamlı düzeyde ilişkili olduğu

belirtilmiştir. Özellikle orta yaş grubundaki bireylerin kumar bozukluğuna yönelimi, koruyucu-önleyici müdahaleler açısından dikkatle ele alınması gereken bir eğilimdir.

Bununla birlikte, çevrimiçi kumar yalnızca bireysel değil, sosyal çevre ve etkileşim bağlamında da değerlendirilmelidir. Sirola ve arkadaşlarının (2020) araştırması, çevrimiçi kumar topluluklarının bireylerin kumar davranışlarını şekillendirme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle kumar forumları, kullanıcılar arası deneyim ve strateji paylaşımıyla bazı bireylerde destekleyici; bazı bireylerde ise tetikleyici rol oynayabilmektedir. Sanal kumar, psiko-sosyal etkilerinin yanı sıra hukuki düzeyde de tartışmalara yol açmaktadır. Sanal para ile gerçekleştirilen kumar türlerinin mevcut yasaların kapsamı dışında kaldığını ve bu yasal boşluğun denetim eksikliğine neden olduğunu bu durum, dijital kumar platformlarının düzenlenmesi ve denetlenmesi gerekliliğini gündeme getirmektedir.

Kumar davranışı bireysel düzeyde olduğu kadar aile ve sosyal çevre üzerinde de yıkıcı etkilere sahiptir. Yaşanan ekonomik kayıplar, aile içi çatışmalar, ruhsal bozulmalar ve toplumsal dışlanma gibi sonuçlar yalnızca patolojik kumar oynayıcılarla sınırlı değildir (Hing vd., 2016; Delfabbro ve diğerleri, 2020). Tüm bu veriler, sanal kumarın yalnızca bir eğlence biçimi olmadığını, birey ve toplum açısından çok boyutlu müdahale gerektiren bir bağımlılık biçimi olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kumar davranışının yalnızca klinik tanı düzeyinde değil, halk sağlığı perspektifinden de ele alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda, ABD, Kanada, Birleşik Krallık, Avustralya ve Asya ülkelerinde çeşitli önleme ve tedavi programları geliştirilmiş; yasal düzenlemeler, erişilebilirlik kontrolleri ve uzman desteği gibi uygulamalarla kumar bağımlılığıyla mücadele edilmeye başlanmıştır.

Türkiye’de ise bu alana yönelik ilgi son yıllarda artmıştır. Tangur’un (2001) yürüttüğü ve Türkiye’de kumar bağımlılığı üzerine yapılan ilk çalışmada 18–65 yaş arası bireylerde patolojik kumar oynama sıklığı %0,84 olarak tespit edilmiştir. Arcan ve Karancı (2012) tarafından yapılan araştırmada ise bu oranın %11,6’ya yükseldiği görülmektedir. Ayrıca aynı araştırmacılar tarafından Türkçe ’ye uyarlanan Kumar Oynama Nedenleri Ölçeği, kumar motivasyonlarını “para kazanma”, “eğlenme/heyecan”, “kaçınma” ve “sosyalleşme” şeklinde dört boyutta sınıflandırmıştır (Arcan ve Karancı, 2014).

Türkiye’de yapılan çalışmaların birçoğu yaş ve cinsiyet gibi sınırlı demografik değişkenlere odaklanmakta, sanal kumar bağımlılığına ilişkin kuramsal, bütüncül ve müdahale temelli yaklaşımların yetersiz kaldığı görülmektedir. Örneğin; Bilgin (2015), Kuzey Kıbrıs’ta üniversite öğrencileri arasında yaptığı iki ayrı çalışmada %24 ve %58 gibi oldukça yüksek oranlarda patolojik kumar oynama sıklığı tespit etmiştir. Benzer şekilde Bayındır (2018) ve Çalın (2019) çalışmalarında da erkeklerin daha riskli oyunlara yöneldiği ve kadınlara kıyasla daha yüksek oranlarda kumar oynadığı bulunmuştur. Bununla birlikte, Yeşilay’ın 2024 yılı verilerine göre sanal kumar bağımlılığı nedeniyle başvuruların önemli ölçüde arttığı, hatta alkol ve madde bağımlılığı başvurularını geride bırakmaya başladığı ifade edilmektedir (Dinç, 2024). Bu artışın özellikle çevrimiçi bahis ve sanal oyun platformlarının yaygınlaşmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, sanal kumar bağımlılığı hızla artarken bu artışı takip eden bilimsel üretimin aynı hızda gerçekleşmemesi, politika yapıcılar, uygulayıcı kurumlar ve akademik çevreler için önemli bir risk olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, ulusal ve uluslararası literatürde kumar bağımlılığı, yalnızca birey merkezli bir sorun değil; bireyin sosyal çevresi, aile sistemi ve toplumsal bağlamıyla birlikte ele alınması gereken çok boyutlu bir halk sağlığı meselesi olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bir sonraki bölümde, sanal kumar bağımlılığı ile bireysel faktörler arasındaki ilişki detaylandırılacak ve özellikle kişilik özelliklerinin bağımlılık davranışı üzerindeki etkileri tartışılacaktır.

2.2. Kişilik Özellikleri ve Bağımlılık

Bu bölümde öncelikle kişilik kavramı kuramsal arka planı ile ele alınacak, ardından bireyin davranış örüntüleri kuramsal bir perspektifle incelenecektir. Devamında, kişilik özelliklerinin bireyin riskli davranışlara olan yatkınlığı üzerindeki rolü, özellikle bağımlılık davranışlarıyla olan ilişkisi bağlamında değerlendirilecektir. Bu çerçevede, bireyin bağımlılık öyküsünde etkili olabilecek bazı kişilik boyutlarına (örneğin dürtüsellik, dışa dönüklük, nevrotiklik vb.) odaklanılarak, literatürdeki bulgular ışığında kişilik ile bağımlılık arasındaki olası etkileşimler ele alınacaktır. Bölüm, kişilik yapılarının bireylerde bağımlılık geliştirme riskine nasıl zemin hazırlayabileceğine ilişkin kuramsal bir temel sunmayı amaçlamaktadır.

2.2.1. Kişilik Kavramı

Kişilik; bireyin kendine özgü duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin, zaman içerisinde ve farklı durumlar karşısında gösterdiği tutarlılığı ifade eden psikolojik bir yapıdır (McAdams ve Pals, 2006). Bu yapı, kişinin hem iç dünyasını hem de sosyal çevresiyle kurduğu ilişkileri etkileyen dinamik bir sistem olup bireyler arası farklılıkları anlamlandırmada temel bir kavramsal araç işlevi görmektedir (Deniz, 2020). Kişilik gelişim süreçleri; genetik yatkınlıklar, çocukluk çağı deneyimleri ve çevresel faktörlerin etkileşimiyle şekillenmektedir (Kapçı ve Çakar, 2021). Güncel psikolojik yaklaşımlar, kişiliğin yalnızca bireysel farklılıklara değil; aynı zamanda ruh sağlığı problemleri, riskli davranışlar ve psikososyal uyum gibi çok boyutlu etmenlere bağlı olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu kapsamda kişilik, bireyin toplumsal rollerle etkileşiminden benlik algısına, motivasyon kaynaklarından stresle başa çıkma becerilerine kadar çeşitli değişkenlerle ilişkili bir kavram olarak tanımlanabilir (Yılmaz ve Kahraman, 2020).

Son yıllarda insan psikolojisi üzerine yapılan çalışmalar, kişiliğin boyutsal olarak ele alınmasının önemini vurgulamakta olup özellikle Beş Faktör Kişilik Modeli ile yürütülen çalışmalar ön plana çıkmaktadır (Widiger ve Crego, 2019). Bu model; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal dengelilik (nevrotizm) ve deneyime açıklık olmak üzere beş temel boyuttan oluşmakta ve bireyin çevresel uyarıcılara verdiği psikolojik tepkileri anlamlandırmada alanyazına güçlü bir kuramsal temel sunmaktadır (Şahin, 2018). Dışadönüklük, bireyin sosyal uyarıcılara verdiği tepkiler, enerji düzeyi ve sosyal ilişkilerdeki açıklık derecesini ifade eder. Bu özellik, bireyin sosyal destek sistemlerine daha kolay erişmesini sağlayarak stresle başa çıkma becerisini güçlendirebilir (Uğur ve Sarioğlu, 2020). Ancak aşırı dışadönüklük, bireyin riskli sosyal ortamlara daha kolay dahil olmasına da zemin hazırlayabilir. Uyumluluk, başkalarıyla olan ilişkilerde empati, yardımseverlik, iş birliği ve güven gibi özelliklerle şekillenen bir boyuttur. Yüksek uyumluluk düzeyine sahip bireyler, sosyal çatışmalardan kaçınma ve sosyal uyumu sürdürme eğilimindedir. Ancak aşırı uyumluluk, bireyin kendi ihtiyaçlarını ihmal etmesine ve sınır koymakta zorlanmasına neden olabilir (Widiger ve Crego, 2019). Sorumluluk, planlı olma, özdisiplin, hedef odaklılık ve güvenilirlik gibi bireyin yaşamını düzenleyen özellikleri kapsar. Bu özelliği yüksek bireyler, stresli durumlarla baş etmede önleyici stratejiler geliştirme konusunda daha başarılıdır. Sorumluluk düzeyi düşük

bireylerde ise dürtüsellik ve savunmasızlık gibi eğilimler gözlemlenebilir (Verywell Mind, 2020). Duygusal dengelilik ya da diğer adıyla düşük nevrotizm, bireyin olumsuz duygulara karşı direnç geliştirme kapasitesini tanımlar. Yüksek nevrotizm düzeyi; kaygı, depresyon, öfke ve güvensizlik gibi olumsuz duygulara yatkınlıkla ilişkilidir. Bu durum, bireyin stresli yaşam olayları karşısında daha kırılgan olmasına ve sağlıksız baş etme mekanizmalarına yönelmesine neden olabilir (Widiger ve Crego, 2019; Brodeur ve diğerleri, 2021). Deneyime açıklık, bireyin yeniliklere, farklı deneyimlere ve soyut düşünceye olan ilgisini temsil eder. Yüksek açıklık düzeyine sahip bireyler, değişen koşullara kolay uyum sağlayabilir ve yaratıcı problem çözme becerilerine sahiptir. Ancak bu özellik, bazı durumlarda karar vermede kararsızlığa veya gerçeklikten uzaklaşmaya neden olabilir (Verywell Mind, 2020).

Bu doğrultuda, Beş Faktör Kişilik Modeli, bireyin yaşamındaki psikososyal işlevselliğini anlamada yalnızca bireysel değil, aynı zamanda çevresel ve bağlamsal etmenlerle birlikte ele alınması gereken bütüncül bir kuram sunmaktadır. Kişilik özellikleri; bağımlılık, stresle baş etme, akademik başarı ve sosyal uyum gibi değişkenlerde belirleyici rol oynayabilmektedir. Dolayısıyla bu model, yalnızca kişisel eğilimleri anlamada değil, aynı zamanda psikososyal müdahale süreçlerinde de yol gösterici niteliktedir (Şahin, 2018). Son dönem çalışmalarda, kişilik özelliklerinin madde kullanımı, bağımlılık eğilimleri ve riskli davranış örüntüleriyle ilişkisi açık biçimde ortaya konmuştur. Özellikle yüksek dışadönüklük ve düşük sorumluluk düzeylerinin, bireyi bağımlılığa karşı daha savunmasız hale getirdiği belirtilmektedir (Turhan ve Ögel, 2021). Bu bulgular, kişilik kavramının çok boyutlu yapısının bağımlılık gibi karmaşık sorunların anlaşılmasında ve önlenmesinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir.

2.2.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı ve Kumar Bağımlılığı

Kişilik kuramları; bireyin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini anlamaya ve açıklamaya yönelik çeşitli teorik perspektifleri kapsamaktadır. Bu kuramlar, kişilik yapısının bireyler arası farklılıklarını yorumlamak amacıyla geliştirilmiş olup genellikle dört ana başlık altında incelenmektedir: psikoanalitik kuramlar, davranışçı-sosyal öğrenme kuramları, hümanistik yaklaşımlar ve özellik kuramları (Burger, 2017; Çakar ve Karataş, 2022). Özellik kuramları içerisinde en yaygın kabul gören model ise Beş Faktör Kişilik Kuramı'dır. Costa ve McCrae tarafından geliştirilen bu kuram; dışadönüklük,

nevrotiklik (duygusal dengesizlik), uyumluluk, sorumluluk ve deneyime açıklık olmak üzere beş temel boyutla kişiliği tanımlamaktadır (McCrae ve Costa, 2018). Beş Faktör Model'ine dayalı gerçekleştirilen kişilik değerlendirmeleri, günümüzde bireyin psikolojik sağlamlık düzeyini, stresle başa çıkma becerilerini ve riskli davranışlara yatkınlığını belirlemede önemli bir araç haline gelmiştir (Deniz ve Sümer, 2020). Güncel kuramsal yaklaşımlar, kişiliğin sabit bir yapı olmadığı; yaşam boyu süren çevresel etkileşimler, deneyimler ve sosyal bağlamlar yoluyla şekillenen dinamik bir sistem olduğunu vurgulamaktadır (Roberts ve ark., 2017). Bu doğrultuda bireyin gelişimsel süreci ve sosyal çevresi, kişilik özelliklerinin hem biçimlenmesinde hem de davranışsal çıktılarında belirleyici rol oynamaktadır.

Araştırmalar, bağımlılığı yalnızca biyolojik ya da çevresel faktörlerle sınırlı olmayan; aynı zamanda bireyin kişilik yapısıyla da ilişkili çok boyutlu bir olgu olarak ele almaktadır (Terracciano ve Costa, 2018). Özellikle Beş Faktör Modeli temelinde gerçekleştirilen çalışmalar, bazı kişilik boyutlarının bağımlılık geliştirme riskini artırabileceğini göstermektedir. Yüksek nevrotiklik, düşük sorumluluk ve düşük uyumluluk düzeylerinin madde kullanımı ve davranışsal bağımlılıklar açısından ortak risk faktörleri olduğu belirlenmiştir (Kotov vd. 2017; İlhan ve Toker, 2021). Nevrotik bireylerde görülen duygusal dalgalanmalar, olumsuz duygularla baş etmekte güçlük yaşama ve stres karşısında kaçınma eğilimi, bağımlılık geliştirme riskini artıran önemli unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, kişilik profillerinin bireyin geliştirdiği bağımlılık türüne göre farklılaştığı da dikkat çekmektedir. Örneğin; internet ya da sanal kumar gibi davranışsal bağımlılıklarda, düşük öz denetim, yüksek dürtüsellik ve anlık hazza yönelim belirgin kişilik özellikleri arasında yer almaktadır (Ioannidis ve ark., 2019). Bu bireylerde organizasyon becerileri zayıf olabilir, eylemlerinin sonuçlarını öngörme kapasiteleri sınırlıdır ve sorumluluk alma konusunda sorunlar yaşanabilir. Bu kişilik örüntüsü, bağımlılık davranışının oluşumunu ve sürdürülmesini kolaylaştıran riskli bir tabloyu beraberinde getirmektedir.

Türkiye'de gerçekleştirilen güncel araştırmalar da bu bulgularla paralellik göstermektedir. Bilici (2020) tarafından üniversite öğrencileriyle yürütülen bir çalışmada, internet bağımlılığı düzeyi yüksek bireylerin nevrotiklik puanlarının anlamlı şekilde yüksek; dışadönüklük ve sorumluluk puanlarının ise düşük olduğu saptanmıştır. Sanal kumar bağımlılığı üzerine yapılan bir başka araştırmada ise düşük içsel denetim odağı ve

yüksek risk alma eğilimi ile belirli kişilik boyutları arasında güçlü ilişkiler tespit edilmiştir (Özdemir ve Dağ, 2022). Bu tür davranışsal bağımlılıklar, sıklıkla bireyin duygusal ihtiyaçlarını düzenleme aracı haline gelirken, kişilik yapısının bazı yönleri bu düzenleme biçimlerinin sağlıklı ve sürdürülemez bir hal almasına zemin hazırlayabilmektedir.

Bağımlılıkla ilişkili bir diğer önemli değişken ise dürtüsellik ve duygusal düzenleme güçlükleridir. Özellikle borderline kişilik özellikleri taşıyan bireylerde hem madde kullanımı hem de sanal kumar gibi davranışsal bağımlılık türlerine daha sık rastlanmaktadır (Selby vd., 2019). Bu bulgular, bazı kişilik bozukluklarının bağımlılığa eşlik eden psikolojik risk faktörlerinden biri olabileceğini ve klinik müdahalelerde bu yapıların dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Tüm bu veriler ışığında, kişilik yapıları bağımlılık davranışlarının gelişimi, sürdürülmesi ve tedavisinde belirleyici değişkenler arasında yer almaktadır. Beş Faktör Modeli temelli psikoeğitim ve terapötik müdahaleler, bireyin kişilik yapısına uygun özelleştirilmiş destekler sunma açısından oldukça işlevseldir. Özellikle kumar bağımlılığı bağlamında, kişilik değerlendirmeleri; bireyin dürtüsellikliğini düzenlemesine, stresle daha etkili başa çıkmasına ve bağımlılık davranışlarını yeniden çerçevelendirmesine katkı sunabilecek yapılandırılmış psikososyal destek programlarının oluşturulmasına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, bağımlılık, tek bir nedene ya da sonuca indirgenemeyen karmaşık bir olgudur. Bireyin biyolojik, psikolojik, sosyal ve kişilik temelli özellikleri; bağımlılığa yönelik geliştirilecek koruyucu, önleyici ve müdahale edici yaklaşımlarda referans alınması gereken önemli belirleyiciler arasında yer almaktadır. Alan yazındaki bulgular, kişilik özellikleri ile bireyin sosyal çevresi ve aile dinamiklerinin de bağımlılığın oluşumunda ve devamında etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın bir sonraki bölümünde kumar bağımlılığı bağlamında bireyin içinde bulunduğu aile sistemini anlamaya yönelik bir yaklaşım olan Bowen Aile Sistemleri Kuramına yer verilecektir. Bu kuramsal çerçeve, bağımlılığın yalnızca bireysel değil, aynı zamanda ailesel ve ilişkisel yönlerini de ele alan bütüncül bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

2.3. Aile Sistemi ve Bağımlılık

Bu bölümde öncelikle aile kavramı ve ailenin temel işlevleri ele alınmakta, ardından bireyin davranışsal ve duygusal gelişiminde aile sisteminin rolü değerlendirilmektedir.

Kuramsal çerçevede Bowen Aile Sistem Kuramına yer verilerek, aile içi ilişkilerin bağımlılık davranışları üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Son olarak, aile sistemleri kuramı bağlamında stresörlerin, özellikle kumar bağımlılığı ile ilişkisi literatür ışığında incelenerek aile dinamiklerinin bağımlılıktaki belirleyici rolüne odaklanılacaktır.

2.3.1. Aile Kavramı ve Ailenin İşlevi

Aile, bireyin doğumundan itibaren içinde geliştiği, toplumsallaşma sürecinin başladığı ve kişilik yapılanmasının şekillendiği temel bir toplumsal kurumdur. Tarihsel süreçte toplumların geçirdiği değişimlerle birlikte aile biçimleri ve işlevlerinde dönüşümler yaşanmış olsa da aile hâlâ birey için hem psikososyal hem de ekonomik anlamda temel bir destek sistemi olarak önemini korumaktadır (Yıldırım, 2018). Sosyal bilimler literatüründe aile; üyeleri arasında biyolojik, hukuki ve duygusal bağların bulunduğu, karşılıklı rollerin, sorumlulukların ve iletişimin sürdüğü dinamik bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Çelik ve Karataş, 2020). Ailenin işlevleri; bireyin gelişimsel gereksinimlerini karşılamaya yönelik biyolojik, duygusal, sosyal ve kültürel görevleri kapsamakta olup, koruyucu, eğitici, destekleyici ve yönlendirici roller üstlenmektedir (Gökler, 2019). Bu yönüyle aile, bireyin sağlıklı gelişimi için temel bir ortam sağlamaktadır.

Bireyin erken yaşam dönemlerinden itibaren kazandığı güven duygusu, özsaygı ve bağlanma gibi temel psikolojik süreçler, büyük ölçüde aile ortamında şekillenmektedir. Özellikle ebeveyn-çocuk etkileşimi; bireyin ilerleyen yaşantısındaki kişilerarası ilişkileri, duygusal düzenleme becerileri ve psikolojik dayanıklılığı üzerinde belirleyici bir etki yaratmaktadır (Duyan ve Gelbal, 2017). Bu nedenle aile, bireyin davranış örüntülerini, başa çıkma stratejilerini ve değer sistemini şekillendiren birincil sosyal çevre olarak değerlendirilmektedir. Ancak, aile sisteminin işlevselliği yalnızca yapısal bütünlükle değil; aynı zamanda rollerin açıklığı, etkili iletişim ve sağlıklı duygusal etkileşimle de yakından ilişkilidir. İşlevsel aile yapıları; bireyler arasında güven temelli, açık ve destekleyici ilişkiler kurabilirken, işlevsiz yapılar ise genellikle çatışma, ihmal ve duygusal yetersizlik gibi sorunlarla karakterize olmaktadır (Kılıçarslan, 2021). Bu tür işlev bozuklukları, bireyin psikolojik iyilik hâlini olumsuz etkileyebilmekte; madde kullanımı ve davranışsal bağımlılıklar gibi riskli davranışların gelişimine zemin hazırlayabilmektedir (Demirtaş ve Ögel, 2015).

Son yıllarda yapılan araştırmalar, aile içi stres faktörleri, iletişim bozuklukları ve tutarsız ebeveynlik tarzlarının özellikle ergenlik dönemindeki bireylerde hem madde hem de davranışsal bağımlılıklar açısından önemli riskler barındırdığını ortaya koymuştur (Yılmaz ve Gençtanırım, 2021). Bu bulgular doğrultusunda aile, yalnızca koruyucu bir unsur değil; bazı durumlarda bağımlılık davranışlarını tetikleyici bir rol de üstlenebilmektedir. Bu nedenle bağımlılıkla mücadele süreçlerinde bireyin içinde bulunduğu aile yapısının değerlendirilmesi ve müdahale planlarının aile temelli olarak yapılandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bireyin bağımlılık davranışlarının yalnızca bireysel etkenlerle değil, aynı zamanda ailesel etkileşim örüntüleriyle de açıklanabileceğini öne süren sistem kuramları ön plana çıkmaktadır. Özellikle Bowen Aile Sistemleri Kuramı, bireyin psikolojik işleyişini aile içindeki ilişkisel dinamiklerle birlikte ele alan bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Bir sonraki bölümde, bu kuramın temel kavramları ve sanal kumar bağımlılığı bağlamındaki açıklayıcılığına yer verilecektir.

2.3.2. Aile Sistem Kuramları: Genel Yaklaşım ve Bowen Modeli

Aile sistem yaklaşımı, bireyi yalnızca kişisel özellikleriyle değil, aynı zamanda içinde bulunduğu aile bağlamı ve bu bağlamdaki etkileşim örüntüleriyle birlikte ele alan bütüncül bir bakış açısı sunar. Bu yaklaşıma göre aile; üyeleri arasında sürekli bir etkileşim ve karşılıklı bağımlılığın bulunduğu dinamik bir yapıdır. Bireyin davranışları bu sistemin işleyişine bağlı olarak şekillenirken, bireysel tutum ve tepkiler de sistemin genel dengesini etkileyebilmektedir (Cüceloğlu, 2016). Aile sistem kuramının temel varsayımlarından biri “bütünlük” ilkesidir. Bu ilkeye göre aile; yalnızca bireylerin toplamı değil, aynı zamanda bireyler arası ilişkilerin doğasıyla tanımlanan bir bütündür. Her bireyin davranışı sistemin diğer üyeleri ve genel işleyişi üzerinde etki yaratır (Satır, 2015). Bu noktada sistemin sürekliliğini ve içsel dengesini koruma çabası, “homeostaz” kavramı ile açıklanmaktadır. Aile sistemi; içsel ya da dışsal stresörlere karşı dengeyi sürdürmeye çalışır, ancak bazı durumlarda bu çaba sağlıklı örüntülerin devam ettirilmesine neden olabilir (Çakıcı ve Altıntoprak, 2019). Bu yaklaşımda bir diğer temel kavram, roller ve rollere ilişkin beklentilerdir. Aile bireylerinin sistem içerisindeki rolleri, bireyin kimlik gelişimi, stresle başa çıkma kapasitesi ve kişilerarası ilişkilerinin biçimlenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Örneğin ebeveyn rollerinde yaşanan

belirsizlik ya da rol çatışmaları, çocukların güvenli bağlanma geliştirme süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilir (Kalkan ve Ersanlı, 2017). Bu yaklaşıma göre, aile içinde ortaya çıkan herhangi bir sorun, bireyin psikopatolojisi olarak değil; sistemin genelinde yaşanan bir işlev bozukluğunun belirtisi olarak ele alınmalıdır. Özellikle bağımlılık gibi kronikleşme eğilimi taşıyan davranışsal sorunların değerlendirilmesinde, bireyin içinde bulunduğu aile sisteminin bütünsel olarak incelenmesi önem taşımaktadır (Koroğlu, 2020). Bağımlılık davranışları, çoğu zaman ailede var olan işlevsel olmayan etkileşimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve mevcut sistem dengesini korumaya yönelik işlevsel bir rol üstlenebilmektedir. Bu bağlamda aile sistem yaklaşımı yalnızca bir açıklama modeli değil, aynı zamanda müdahale süreçlerinin de temelini oluşturmaktadır. Nitekim yapılan güncel çalışmalar, sistem yaklaşımlarının bağımlılık tedavilerinde etkili olduğunu; aile terapisinin hem bireyin iyileşme sürecini desteklediğini hem de aile işlevselliğini güçlendirerek relaps (nüks) riskini azalttığını ortaya koymaktadır (Yıldız, 2021; Arıkan, 2019). Bu doğrultuda, aile içi ilişkileri kuşaklararası bağlamda ele alan ve bireysel sorunları sistem içindeki duygusal örüntülerle ilişkilendiren Bowen Aile Sistemleri Kuramı, bağımlılık davranışlarının oluşumunu anlamaya yönelik işlevsel bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Bowen, bireyin psikolojik işleyişini ailesiyle olan duygusal bağlar üzerinden değerlendiren, çok kuşaklı ve sistem odaklı bir yaklaşımı benimsemiştir (Kerr ve Bowen, 1988). Kurama göre aile, bireyin duygusal gelişimini belirleyen temel sistemlerden biridir ve bu sistemde yaşanan bozulmalar, bağımlılığa yönelik eğilimlerin gelişmesine zemin hazırlayabilmektedir (Nichols, 2020).

Bowen kuramı sekiz temel kavramdan oluşmaktadır: duygusal birleşme ve ayrışma, çok kuşaklı aktarım süreci, üçgenleme, çekirdek aile duygusal sistemi, aile projeksiyon süreci, doğum sırası pozisyonu, kardeş pozisyonu ve toplumsal regresyon (Titelman, 2014). Bu kavramlar arasında özellikle “duygusal ayrışma” (differentiation of self), bireyin hem bilişsel hem de duygusal olarak ailesinden psikolojik bir özerklik geliştirebilme kapasitesini ifade eder. Düşük düzeyde duygusal ayrışmaya sahip bireyler, aile içi çatışmalardan daha fazla etkilenmekte ve stresle baş etmede yetersizlik yaşayabilmektedir. Bu durum, bağımlılık davranışları açısından önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır (Miller, 2020). Kuramın bir diğer önemli kavramı olan “üçgenleme” (triangulation), ailede yaşanan çatışmaların doğrudan çözülmek yerine üçüncü bir birey

ya da nesne üzerinden dolaylı biçimde yürütülmesini tanımlar. Bu üçüncü unsur kimi zaman bir aile bireyi, kimi zamansa kumar, alkol ya da dijital oyun gibi dışsal bir uyaran olabilir. Bu süreç, bağımlılık davranışlarının sürdürülebilir hâle gelmesine katkı sağlayabilir (Brown, 2019). Ayrıca “çok kuşaklı aktarım süreci” (multigenerational transmission process), aile içi değer, tutum ve duygusal örüntülerin kuşaktan kuşağa aktarılması yoluyla bağımlılık riskinin sonraki nesillere de taşınabileceğini göstermektedir (Knauth, 2015).

Türkiye bağlamında yapılan araştırmalar da Bowen kuramının bağımlılığı açıklama gücüne işaret etmektedir. Örneğin, Kılıç (2021) tarafından gerçekleştirilen bir yüksek lisans tezinde, düşük duygusal ayrışma düzeyine sahip bireylerde madde kullanım oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, çok kuşaklı aile stresinin yoğun olduğu yapılarda bağımlılık eğiliminin arttığı gözlemlenmiştir (Yalçın, 2020). Bowen yaklaşımı, bireyin ruhsal işleyişini yalnızca içsel dinamiklerle değil, aile içi etkileşim kalıpları ve kuşaklararası aktarım süreçleriyle birlikte değerlendirerek, bağımlılık davranışlarının bireysel patolojiden çok sistemsel göstergeler olduğunu vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, bağımlılıkla mücadelede yalnızca bireye yönelik değil, aynı zamanda aile sistemini de içeren müdahale modelleri geliştirmenin gerekliliği açıktır (Goldenberg ve Goldenberg, 2017). Bowen kuramı hem bağımlılıkların oluşumunu anlamaya hem de önleyici ve tedavi edici aile temelli uygulamaların yapılandırılmasına güçlü bir teorik zemin sunmaktadır.

2.3.3. Bowen Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Aile Stres Faktörleri ve Kumar Bağımlılığı

Kumar bağımlılığı, yalnızca bireysel bir psikopatoloji olarak değil; aynı zamanda bireyin içinde yer aldığı aile sisteminin yapısal ve işlevsel dinamikleriyle de yakından ilişkilidir. Özellikle Bowen’ın Aile Sistemleri Kuramı, bireyin bağımlılık davranışlarını anlamada sistemik ve çok katmanlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu kurama göre, birey yeterince duygusal olarak ailesinden ayrışamamışsa, dış stres faktörleri karşısında daha kırılgan hale gelir ve başa çıkmak için disfonksiyonel yollar (örneğin bağımlılık) geliştirme olasılığı artar (Bowen, 1978; Kerr ve Bowen, 1988). Aile sisteminin stres karşısındaki tepkileri, yalnızca bireyin değil tüm aile üyelerinin işlevselliğini etkiler. Bu bağlamda, Ekşi, Özdemir-Kemahlı ve Abdullayev (2021) tarafından Türkçeye uyarlanan Aile

Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ), aile sisteminin stresle başa çıkma stratejilerini değerlendirmek için çok boyutlu ve güvenilir bir araç olarak öne çıkar. Söz konusu ölçek, ailelerin stresle başa çıkma yöntemlerini on beş alt boyutta incelemektedir. Bu alt boyutlardan biri olan görev paylaşımı, ev içi ve dışı sorumlulukların adil ve işbirlikçi şekilde üstlenilmesini ifade eder. Görev paylaşımındaki dengesizlik bireyde değersizlik ve yetersizlik duygularını artırarak sanal kumar gibi bağımlılık davranışlarını tetikleyebilir (Griffiths, 2017).

Programları yenileme boyutu, ailenin kriz dönemlerinde esneklik göstererek yeni planlar yapabilme yetisini temsil eder. Esnekliğini yitirmiş aile yapılarında bireyler kontrol duygusunu yeniden kazanmak için bağımlılık davranışlarına yönelebilir (Demirtaş-Madran, 2016). Benzer biçimde, aile içindeki planlama eksiklikleri, bireyde öngörülemezlik hissi yaratmakta ve bu durum bireyin rastlantısal şansa dayalı faaliyetlere yönelmesine neden olabilmektedir (Canale, Vieno ve Griffiths, 2016). Eşler arası iletişimin niteliği de aile sisteminin işleyişinde belirleyici bir faktördür. Açık, destekleyici ve empatik iletişim biçimi, bireyin duygusal doyumunu artırırken; iletişim eksiklikleri bireyi aile dışı doyum kaynakları aramaya yöneltebilir. Bu durumda sanal kumar, duygusal boşluğu doldurmaya yönelik bir araç hâline gelebilir (Hing vd., 2014). İş-aile ve aile-iş ayrımı boyutları, bireyin bu iki alan arasında sınır koyabilme yetisini gösterir. Sınır ihlallerinin yoğun olduğu durumlarda birey tükenmişlik hissi yaşayabilir ve bu durum bağımlılık davranışlarını artırabilir. Nitekim iş-aile çatışması ile kumar davranışları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır (Li vd., 2016).

Becerileri geliştirme, aile üyelerinin bireysel ve kolektif olarak yaşam becerileri kazanmasını ifade eder. Problemler karşısında yetersiz kalan bireylerde çaresizlik ve işlevsizlik hissi artmakta, bu da bireyin bağımlılıkla başa çıkma stratejisi geliştirmesine neden olabilmektedir (Blaszczynski ve Nower, 2002). Bilişsel yapılandırma ise stresli durumlarda olayların daha sağlıklı yorumlanmasını sağlar. Ancak bu süreç yeterince gelişmediğinde bireyde kumarı meşrulaştıran bilişsel çarpıtmalar görülmektedir. "Bu kez kazanacağım" ya da "şans dönecek" gibi inançlar bireyin bağımlılık davranışlarını sürdürmesine neden olabilir (Toneatto ve arkadaşları, 1997).

Davranış değiştirme boyutu, etkisiz başa çıkma stratejileri yerine işlevsel davranışların geliştirilebilmesiyle ilgilidir. Bu kapasite zayıfsa, bireyin bağımlılık davranışından

uzaklaşması güçleşir. Terapötik müdahalelerde davranış değişiminin sağlanmaması halinde relaps oranlarının yüksek olduğu bilinmektedir (Abbott ve arkadaşları, 2020). Sosyal destek arama, bireyin stresli durumlarla başa çıkmak için aile içi ve dışı destek sistemlerinden faydalanmasını ifade eder. Yetersiz sosyal destek, bireyin çevrim içi ortamlarda duygusal tatmin aramasına ve sanal kumar gibi davranışsal bağımlılıklara yönelmesine neden olabilir (Yalçın ve Öztürk, 2023). Rahatlama egzersizleri ve fiziksel egzersizlerin eksikliği, bireyin stresle fizyolojik düzeyde başa çıkmasını engelleyerek kısa vadeli rahatlama sağlayan ancak uzun vadede bağımlılık oluşturan davranışlara yönelmesine neden olabilir (Peluso ve Andrade, 2005).

Birlik ve beraberlik, aile üyelerinin ortak zaman geçirme kapasitesini ve duygusal bağlılığını yansıtır. Bu bağlılık azaldığında birey aidiyet ihtiyacını dijital ortamlarda karşılamaya çalışabilir. Özellikle sanal bahis grupları gibi yapılar, bireyin aidiyet duygusunu manipüle ederek bağımlılık davranışlarını pekiştirebilir (Thompson ve Wood, 2003). Eşler arası ilgi, romantik ve fiziksel bağlılığın sürdürülmesini ifade eder. Bu ilginin azalması, bireyi başka doyum kaynakları aramaya yönlendirebilir. Kumar davranışının bu arayışın bir sonucu olabileceği pek çok çalışmada belirtilmiştir (Parke ve Griffiths, 2007). Bütçeyi ayarlama boyutu ise aile içi ekonomik yönetimin etkinliğini ifade eder. Kumar gibi ekonomik kaynakları hızla tüketen davranışların etkisi, aile bütçesindeki dengesizliklerle birlikte daha da derinleşir (Şahin ve Kardaş, 2021).

Tüm bu boyutlar birlikte ele alındığında, yalnızca bireyin değil tüm aile sisteminin stres karşısındaki işleyişinin bağımlılık davranışları üzerinde belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Bowen kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, duygusal ayrışmanın sağlanamadığı, rollerin net tanımlanmadığı ve sınırların belirsiz olduğu aile yapılarında bağımlılık davranışları daha kolay ortaya çıkmakta ve sürdürülmektedir. Bu nedenle bağımlılıkla mücadelede yalnızca birey odaklı değil, sistem temelli müdahalelere ağırlık verilmesi gerekmektedir. Aile danışmanlığı, psiko-eğitim ve sistem temelli grup çalışmaları bu süreçte etkili müdahale araçları olarak öne çıkmaktadır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli çerçevesinde yürütülmüştür. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan betimleyici bir modeldir (Karasar, 2015). Bu modelin tercih edilme nedeni, araştırmanın temel amacının; sanal kumar bağımlısı bireylerin kişilik özellikleri ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemleri arasındaki karşılıklı ilişkileri ortaya koymak olmasıdır. Bireyin kişilik özelliklerinin, stresli yaşam olaylarıyla nasıl başa çıktığını etkileyebileceği; bunun da kumar oynama davranışına zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir. Özellikle duygusal denge, tutarlılık ve içe/dışa dönüklük gibi kişilik özelliklerinin, bireyin stres karşısındaki başa çıkma stratejilerini belirlemede önemli rol oynadığı bilinmektedir. Bu stratejiler ise, bireyin sanal kumar gibi kaçış temelli bağımlılık davranışlarını geliştirme riskini artırabilmektedir.

Dolayısıyla bu çalışmada, kişilik özellikleri ile başa çıkma yöntemleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin incelenmesi, sanal kumar bağımlılığının anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Değişkenlerin birbirini ne ölçüde yordadığı ve birbirleriyle nasıl etkileşim içinde olduğu sorularına yanıt aranması açısından, ilişkisel tarama modeli uygun bir çerçeve sunmaktadır. Bu model sayesinde, bağımlılık davranışlarının bireysel ve ailesel düzeyde hangi psikososyal dinamikler üzerinden şekillendiği açıklanabilir hale gelmektedir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Türkiye genelinde sanal kumar oynayan bireylerin sayısına ilişkin güncel, kapsamlı ve doğrulanabilir bir istatistiksel veri tabanı ya da kamuya açık resmi bir rapor bulunmamaktadır. Bu nedenle, çalışmanın evreni hesaplanabilir bir toplam sayı üzerinden değil; ulaşılabilir alt evren olan Yeşilay Danışmanlık Merkezleri (YEDAM) kayıtları temel alınarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda araştırmanın evrenini, 2020 yılı sonrası dönemde Türkiye genelindeki YEDAM merkezlerine başvurarak sanal kumar bağımlılığı tanısı almış, 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Yeşilay Vakfı'nın iç verilerine göre, 2020 yılı sonrasında Türkiye genelinde yaklaşık 13.000 kumar bağımlısı birey YEDAM merkezlerine başvuruda bulunmuştur (Yeşilay Vakfı İç Verisi, 2024).

Araştırmanın örnekleme, bu geniş alt evrenden amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın hedeflerine uygun niteliklere sahip bireylerin bilinçli olarak seçilmesine dayanan, olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme yöntemidir. Özellikle belirli bir sorun alanına odaklanan çalışmalarda, hedef kitleye ulaşmada etkili ve nitelikli veri elde etmede yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Bu çalışmada yalnızca sanal kumar bağımlılığı tanısı almış ve 18 yaş ve üzeri bireyler örnekleme dâhil edilmiştir. Katılımcıların seçiminde gönüllülük esas alınmış; cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi gibi demografik değişkenler sınırlayıcı kriter olarak belirlenmemiştir. Ayrıca, bireylerin aile yapısına dair sınırlayıcı bir koşul getirilmemiş hem çekirdek aile içinde hem de köken aileyle birlikte yaşayan bireyler örnekleme dâhil edilmiştir. Bu sayede, aile sisteminin farklı yapılarındaki stresörler ve başa çıkma stratejileri daha kapsayıcı biçimde analiz edilebilmiştir. Örnekleme yer alan illerin belirlenmesinde ise iki temel kriter dikkate alınmıştır. Birincisi, Yeşilay Danışmanlık Merkezleri'nin Türkiye genelinde 81 ilde 107 şube ile hizmet vermesine karşın, sanal kumar bağımlılığı başvurularının niceliksel olarak yoğunlaştığı büyükşehir merkezlerine odaklanmasıdır. Bu doğrultuda, Konya, İstanbul, Ankara, Eskişehir, Adana ve Antalya illeri tercih edilmiştir. İkinci olarak, bu illerin Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerini (İç Anadolu, Marmara, Akdeniz ve Orta Anadolu) temsil ediyor olması, örneklemin bölgesel çeşitliliğini artırarak bulguların genellenebilirliğine katkı sunmuştur. Aynı zamanda, bu illerdeki YEDAM birimlerinde yapılan görüşmelerin niteliği, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamlara sahip bireylerle çok boyutlu veri elde edilmesini mümkün kılmıştır.

Araştırmada örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde istatistiksel güç analizi esas alınmıştır. Cohen'in (1992) belirlediği kriterlere göre, orta düzeyde etki büyüklüğü ($f = 0.25$), %5 anlamlılık düzeyi ($\alpha = .05$) ve %80 test gücü ($1-\beta = .80$) dikkate alındığında, analizlerin sağlıklı biçimde yapılabilmesi için en az 159 katılımcıya ulaşılması gerektiği hesaplanmıştır (Corel, 2007). Bu doğrultuda, 2024 yılı Aralık ayından 2025 yılı Nisan ayına kadar yürütülen veri toplama süreci sonunda toplam 200 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin tamamlayıcı istatistik bulguları Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo- demografik özellikleri

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	12	%6
Erkek	188	%94
Yaş Aralığı		
18-25 yaş	33	%16,5
26-32 yaş	62	%31
33-40 yaş	61	%30,5
41-49 yaş	27	%13,5
49 yaş ve üzeri	17	%8,5
Medeni Durum		
Bekar	82	%41
Evli	118	%59
Eğitim Durumu		
İlkokul	4	%2
Ortaokul	11	%5,5
Lise	57	%28,5
Lisans	110	%55
Lisansüstü	18	%9
Çalışma Durumu		
Evet	170	%85
Hayır	30	%15
Gelir Durumu		
Düzenli Geliri Yok	16	%8
0-25.000 TL	23	%11,5
25.001-50.000 TL	81	%40,5
50.001-75.000 TL	50	%25
75.000 ve üzeri TL	30	%15
Çocuk Durumu		
Evet	94	%47
Hayır	106	%53
Ailedeki Kişi Sayısı		
1-2 Kişi	39	%19,5
3-4 Kişi	125	%62,6
5 ve üzeri Kişi	36	%18
Kumar Öyküsü		
Evet	41	%20,5
Hayır	159	%79,5
Toplam	200	%100,0

Tablo incelendiğinde, katılımcıların %94'ünün erkek, %6'sının kadın olduğu görülmektedir. Yaş dağılımı incelendiğinde, %16,5'i 18-25 yaş, %31'i 26-35 yaş, %30,5'i 36-40 yaş, %13,5'i 41-49 yaş, %8,5'i ise 49 yaş ve üzeri aralıklarında yer

almaktadır. Bu bulgular, katılımcıların ağırlıklı olarak 26–40 yaş grubunda yoğunlaştığını göstermektedir. Medeni durum açısından bakıldığında, katılımcıların %59'u evli, %41'i bekârdır. Eğitim düzeyleri incelendiğinde; %55'i lisans mezunu, %28,5'i lise mezunu, %9'u lisansüstü, %5,5'i ortaokul, %2'si ise ilkokul mezunudur. Bu sonuçlar, örneklemin büyük çoğunluğunun en az lise düzeyinde eğitime sahip bireylerden oluştuğunu göstermektedir. İstihdam durumuna ilişkin bulgulara göre, katılımcıların %85'i çalışmakta, %15'i ise çalışmamaktadır. Aylık gelir dağılımı incelendiğinde, %40,5'i 25.001–50.000 TL, %25'i 50.001–75.000 TL, %15'i 75.001 TL ve üzeri gelir beyan etmiştir. Buna karşılık, %11,5'inin geliri 0–25.000 TL arasında değişmekte olup %8'i düzenli bir gelire sahip olmadığını ifade etmiştir. Aile yaşamına ilişkin bulgulara göre, katılımcıların %53'ü çocuk sahibi, %47'sinin çocuğu bulunmamaktadır. Ailede birlikte yaşanan kişi sayısına bakıldığında, %62,5'i 3–4 kişilik, %19,5'i 1–2 kişilik, %18'i ise 5 ve üzeri kişilik aile yapısında yaşamaktadır. Ayrıca, katılımcıların %20,5'inin ailesinde kumar öyküsü bulunan bir birey olduğu, %79,5'inin ise ailesinde böyle bir öykünün bulunmadığı belirlenmiştir.

Tüm bu bulgular, araştırmaya katılan bireylerin büyük ölçüde erkek, genç-yetişkin yaş grubuna mensup, yüksek eğitim düzeyine sahip, çalışan ve çekirdek aile yapısında yaşayan bireyler olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, katılımcıların çoğunluğunun ailesinde kumar öyküsüne rastlanmadığı gözlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama için dört ayrı araç kullanılmıştır. Bu araçlar; sosyo-demografik bilgi formu, İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği (İKBO), Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASIBYÖ) ve Cervantes Kişilik Ölçeğidir.

3.3.1. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, iş durumu, gelir düzeyi, medeni hali, çocuk durumu, aile üye sayısı, ailede kumar bağımlılığı geçmişine sahip birilerinin varlığı gibi demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2. İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği (İKBÖ)

Bireylerin internet ortamında kumar ve şans oyunlarına yönelik bağımlılık düzeylerini ölçmek amacıyla İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği (İKBÖ) kullanılmıştır. Ölçek, Karaibrahimoğlu ve arkadaşları (2021) tarafından geliştirilmiş ve bağımlılık düzeyini ölçmeye yönelik özgün bir değerlendirme aracı olarak akademiye kazandırılmıştır.

Ölçek 5 dereceli Likert tipi puanlama sistemine sahip olup toplam 21 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan her maddeye "1=Hiçbir zaman" ile "5=Her zaman" arasında kendilerine uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Ölçek, motivasyon, bağımlılık ve olumsuz psikoloji olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Motivasyon alt boyutunda bireyin sanal kumara başlama nedenleri (örn. eğlenme, para kazanma), bağımlılık boyutunda davranışın kontrol edilememesi, motivasyon boyutunda kişilerin kumar oynama motivasyonu ele alınmış, olumsuz psikoloji boyutunda ise kumar davranışına bağlı yaşanan psikolojik etkiler incelenmektedir. Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilen toplam 650 kişilik örneklem üzerinde yapılan analizlerde ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .920 olarak bulunmuş, her üç alt boyutun güvenirlik katsayıları da kabul edilebilir düzeyde hesaplanmıştır (motivasyon: .912, bağımlılık: .701, olumsuz psikoloji: .712). Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) sonuçları da üç faktörlü yapının kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğunu göstermiştir (CFI = 0.958, RMSEA = 0.041) (Karaibrahimoğlu et al., 2021). Ölçeğin ROC analizi (Receiver Operating Characteristic Analysis) sonucunda, 27 puan ve üzeri skorlar internet kumar bağımlılığı riski taşıyan bireyleri tanımlamak için ayırt edici olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, ölçeğin tanı koyma doğruluğunun yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (duyarlılık: %79,9, özgüllük: %88.45, doğruluk: %85.64). İKBÖ, internet ortamında kumar oynama davranışlarını çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirmesi ve yüksek psikometrik geçerliliğe sahip olması sebebiyle bu çalışmanın temel ölçüm aracı olarak tercih edilmiştir.

3.3.3. Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği

Bu araştırmada bireylerin aile ortamında karşılaştıkları stres faktörlerine yönelik başa çıkma stratejilerini değerlendirmek amacıyla Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) kullanılmıştır. Ölçek, Clark ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilmiş ve Türkiye'ye uyarlaması Ekşi, Özdemir-Kemahlı ve Abdullayev

(2017) tarafından yapılmıştır. Türkçe formun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kapsamlı biçimde yürütülmüş ve ölçeğin psikometrik açıdan yeterli olduğu belirlenmiştir.

ASBYÖ toplamda 45 madde ve 15 alt boyuttan oluşmaktadır. Her alt boyut 3 maddeden oluşur ve başa çıkma stratejilerinin bilişsel, davranışsal ve duygusal boyutlarını kapsamaktadır. Bu alt boyutlar; aile içi sorumlulukların paylaşımını ifade eden görev paylaşımı, gündelik yaşam akışının esnek biçimde düzenlenmesini yansıtan programları yenileme, aile yaşamının planlı ve organize şekilde yürütülmesini sağlayan planlama becerilerinden oluşur. Eşlerin karşılıklı anlayış, açık iletişim ve duygu paylaşımı düzeyini yansıtan eşler arası iletişim ile iş yaşamının aile ortamına taşınmadan sınırlandırılmasını sağlayan aile-iş ayrımı ve ailede yaşanan sorunların iş yaşamına yansımaması olarak tanımlanan iş-aile ayrımı da ölçekte yer alan önemli başa çıkma stratejilerindendir. Bunun yanında, bireylerin stresle başa çıkma kapasitesini artırmak üzere yeni yöntemler öğrenmesini ifade eden becerilerini geliştirme, olaylara olumlu ve işlevsel bir bakış açısı geliştirmeyi amaçlayan bilişsel yapılandırma ve olumsuz davranış örüntülerinin değiştirilmesini hedefleyen davranış değiştirme alt boyutları da mevcuttur. Ayrıca aile dışı kaynaklardan destek arama davranışını yansıtan sosyal destek arama, fiziksel ve zihinsel rahatlamaya yönelik yöntemleri içeren rahatlama egzersizleri ile bedensel aktivite yoluyla stresin azaltılmasını amaçlayan fiziksel egzersizler de yer almaktadır. Ölçek aynı zamanda aile bireylerinin birlikte zaman geçirme ve dayanışma düzeyini yansıtan birlik-beraberlik, eşlerin karşılıklı ilgi, sevgi ve destek düzeyini ifade eden eşler arası ilgi ve ekonomik stresin yönetimiyle ilgili planlamaları kapsayan bütçeyi ayarlama alt boyutlarını da kapsamaktadır. Bu çok boyutlu yapı, aile sisteminde yaşanan stresörlerle başa çıkma süreçlerinin bilişsel, davranışsal ve duygusal yönlerini bütüncül biçimde değerlendirme olanağı sunmaktadır.

Ölçek 6'lı Likert tipi (1=Asla yapmam, 6=Neredeyse her zaman yaparım) bir puanlama sistemine sahiptir. Toplam puan yerine her alt boyutun ortalaması ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Geçerlik analizleri kapsamında Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış ve ölçeğin orijinal yapısının Türkçe formda da korunduğu görülmüştür. Uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur ($X^2/sd=1.799$, RMSEA=0.045, SRMR=0.048, CFI=0.926). Ayrıca Aile Ortamı Ölçeği (AOÖ), Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ) ve İş-Aile Yaşam Çatışması Ölçeği (İAÇÖ) ile yapılan ölçüt geçerlik analizlerinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Güvenirlik açısından ölçeğin iç

tutarlılık katsayıları (Cronbach's alpha) alt boyutlar için .726 ile .931 arasında, test-tekrar test korelasyon katsayıları ise .532 ile .916 arasında değişmektedir. Bu veriler, ölçeğin hem iç tutarlılık hem de zamansal kararlılık açısından yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu ölçek; aile içi stresle başa çıkma davranışlarını çok boyutlu bir odak ile değerlendirmesi nedeniyle bu araştırmanın amacına uygun bir ölçek olarak kullanılmıştır.

3.3.4. Cervantes Kişilik Ölçeği

Cervantes Kişilik Envanteri, bireyin dışa dönüklük, duygusal denge ve tutarlılık düzeylerini değerlendiren, öz-bildirim esaslı, toplam 20 maddelik, bir kişilik değerlendirme aracıdır. Her maddeye verilen yanıtlar doğrultusunda üç ayrı boyutta (dışa dönüklük – 7 madde, duygusal denge – 7 madde, tutarlılık – 6 madde) puanlama yapılmaktadır (Demirgöz Bal ve Hotun Şahin, 2011). Bu ölçek; bireyin kişilik özelliklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş, kültüre duyarlı bir ölçme aracıdır ve Türkçe formu kapsamında üç faktör altında yapılandırılmıştır. Bunlardan ilki olan Duygusal Denge / Nörotizm, bireyin stresli yaşam olayları karşısında gösterdiği duygusal tepkilerin yoğunluğunu ve istikrarını ifade eder. Duygusal dengesi düşük bireylerde nevrotik eğilimler, kaygı, öfke, iç huzursuzluk ve duygusal dalgalanmalar daha sık görülmektedir. Bir diğeri; Tutarlı / Tutarsız Olma, bireyin planlı, organize, güvenilir ve sorumluluk sahibi davranma eğilimlerini yansıtır. Tutarlılığı düşük bireyler dağınık, düzensiz ve kararsız davranışlar sergileyebilirken, tutarlı bireyler daha kararlı ve hedef odaklıdır. Son alt boyut olan; Dışa Dönüklük / İçe Dönüklük, bireyin sosyal ilişkilerden aldığı doyum ve etkileşim kurma isteğini ifade eder. Dışa dönük bireyler girişken, konuşkan ve enerjik olurken; içe dönük bireyler daha içine kapanık, gözlemci ve yalnız kalmaktan hoşlanan bireylerdir.

Ölçek, orijinal olarak İspanya'da geliştirilmiş ve menopoz dönemindeki kadın bireylerin psikososyal değerlendirmesinde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Türkçeye uyarlaması ve geçerlik-güvenirlilik çalışması Demirgöz Bal ve Hotun Şahin (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe formun iç tutarlık katsayıları oldukça yüksektir: dışa dönüklük alt boyutu için .97, duygusal denge için .81 ve tutarlılık boyutu için .71. Ayrıca, test-tekrar test analizlerinde elde edilen korelasyon katsayıları da yüksek düzeydedir ($r = .90 - .96$ aralığında) ve bu bulgular ölçeğin zamansal kararlılığını desteklemektedir.

Cervantes Kişilik Ölçeği, geliştirildiği bağlamda yalnızca kadın bireyler üzerinde uygulanmış ve Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışmaları da kadın örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, çalışmaya dahil edilen erkek katılımcılardan elde edilen kişilik verilerinin yorumlanmasında bu sınırlılık dikkate alınmış; bulgular, ölçeğin erkek bireylerde psikometrik olarak sınanmış olmamasının oluşturabileceği metodolojik etkiler göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma süreci, teorik ve uygulamalı olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Teorik kısımda, araştırma konusu ile ilgili tezler, makaleler ve kitaplara Ulusal Tez Merkezi, KTO Karatay Üniversitesi Kütüphanesi, Web of Science veri tabanı ve Google Scholar tarama motoru üzerinden ulaşılmıştır. Bu kaynaklar, araştırmanın kuramsal temelini oluşturmak ve ilgili literatürü bütüncül bir şekilde analiz etmek amacıyla kullanılmıştır.

Uygulama aşamasında, örneklem grubuna İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği, Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği ve Cervantes Kişilik Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın yürütüldüğü süre boyunca (Aralık 2024 - Nisan 2025), YEDAM merkezlerine tedavi ve danışmanlık almak için başvuran sanal kumar bağımlısı bireylerden araştırmaya katılmayı kabul edenler ile Konya, Antalya, Adana, İstanbul, Ankara, Eskişehir yüz yüze anket uygulanmış aynı zamanda veri toplama süreci daha geniş bir katılımcı kitlesine ulaşmak ve uygulama kolaylığı sağlamak amacıyla çevrim içi anket yöntemiyle de yürütülmüştür.

Araştırmanın yürütülebilmesi için, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi Etik Kuruluna başvurulmuş ve gerekli izinler alınmıştır. Etik kurulun onay yazısı, 30.11.2024 tarihli ve E-91730514-100-98150 sayılı belge ile alınmıştır. Katılımcılardan veri toplama sürecinde, araştırmanın amacı, gizlilik ilkeleri ve gönüllülük esasları hakkında yazılı bilgilendirme yapılmış; her bir katılımcıdan aydınlatılmış onam formu aracılığıyla açık rıza alınmıştır.

3.4.1 Saha Gözlem Notları

Bu araştırmanın veri toplama süreci, 2024 yılı Aralık ayı ile 2025 yılı Nisan ayları arasında, Konya, İstanbul, Ankara, Eskişehir, Adana ve Antalya illerinde faaliyet gösteren Yeşilay Danışmanlık Merkezleri'nde (YEDAM) gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci, araştırmacının yıllık izni kapsamında planlanmış ve tüm merkez ziyaretleri araştırmacı tarafından bizzat yürütülmüştür. Uygulamanın sahada yürütülebilmesi için YEDAM merkezleriyle iş birliği içinde hareket edilmiş; araştırmacının şehir dışına çıkacağı tarihler haftalar öncesinden ilgili merkezlerle koordine edilerek, veri toplanacak günlerde sanal kumar danışmanlığı almak üzere planlanan bireylerin görüşme takvimine dahil edilmesi sağlanmıştır. Katılımcılara veri toplama araçları, danışmanlık görüşmeleri öncesinde ya da sonrasında, merkezin uygunluğuna ve danışanın zaman planına göre yapılandırılmış bir düzende sunulmuştur.

Veri toplama uygulaması, araştırma izni, bilgilendirilmiş onam formu ve etik kurul onayı doğrultusunda gerçekleştirilmiş; gizlilik ve gönüllülük esasları titizlikle korunmuştur. Anket uygulaması sırasında katılımcıların kişisel veri güvenliğine ilişkin hassasiyet gösterdikleri; bu nedenle çoğu katılımcının formları dijital ortamda değil, fiziki kâğıt formda doldurmayı tercih ettiği gözlemlenmiştir. Özellikle çevrim içi ortamda veri paylaşımı konusunda şüphe duyduklarını ifade eden bazı bireyler, kâğıt formun kendilerini daha güvende hissettirdiğini belirtmiştir. Bu durum, çalışmanın veri güvenliği ilkesine duyulan toplumsal duyarlılığı yansıtmaya açısından önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Sahada gözlemlenen başlıca durumlardan biri, YEDAM merkezlerine kumar bağımlılığı nedeniyle başvuran bireylerin büyük çoğunluğunun sanal kumar türlerini (çevrim içi bahis, dijital şans oyunları, mobil oyunlar üzerinden para kaybı vb.) oynadığı yönündedir. Bununla birlikte, danışan profiline ilişkin gözlemler, başvuruların ezici çoğunluğunun erkek bireyler tarafından yapıldığını; kadın danışanların sayısının oldukça sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, cinsiyet temelli kumar oynama pratiklerinin Türkiye bağlamında hâlâ belirgin farklılıklar gösterdiğine işaret etmektedir.

Katılımcılarla yapılan uygulamalarda, özellikle kişilik özellikleri, aile ilişkileri ve motivasyonel düzeylere dair maddelere verdikleri yanıtlarda kimi zaman kararsızlık, çekingenlik ya da içgörü eksikliği sergilendiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, bazı bireyler için anket süreci bir yüzleşme ve farkındalık alanına dönüşmüş; bazı katılımcılar,

araştırmaya dâhil olmanın kendilerini düşünmeye yönelttiğini ve sonrasında destek almaya yönelik motivasyonlarını artırdığını ifade etmiştir. Aile yapısına ilişkin gözlemler, danışanların büyük kısmının evli olmamakla birlikte ebeveynleriyle yaşamaya devam ettiğini ortaya koymuştur. Bu durum, araştırmanın aile stresörleriyle başa çıkma stratejilerini değerlendirirken yalnızca çekirdek aile değil, köken aile sistemlerinin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Katılımcıların çoğunda aile içi rollerin net tanımlanmadığı, ebeveynlerle yaşanan bağımlı ilişkilerin bazı durumlarda risk faktörü oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, elde edilen saha bulguları Bowen Aile Sistemleri Kuramı temelinde yapılan kuramsal çözümlemelere katkı sağlayıcı niteliktedir. Genel olarak, araştırmanın sahada bizzat yürütülmesi hem veri toplama sürecinin denetlenebilirliğini hem de gözlemsel değerlendirmelerin gücünü artırmıştır. Gözlem notları, sayısal verilerle desteklenen bulgulara bağlamsal bir derinlik kazandırarak, araştırmanın bütüncül niteliğini güçlendirmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, istatistiksel analizler için SPSS 25.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. İlk aşamada, örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerini tanımlamak amacıyla frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Bu tanımlayıcı istatistikler, çalışmaya katılan bireylerin demografik profiline ilişkin genel bir çerçeve sunmuştur.

Veri analiz sürecine geçilmeden önce, araştırmada yer alan sürekli değişkenlerin dağılım özellikleri incelenmiş ve normallik varsayımı test edilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri uygulanmış; ayrıca çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri dikkate alınmıştır. Literatürde çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 aralığında olması, normal dağılım varsayımının sağlandığını göstermede kabul edilebilir bir ölçüt olarak değerlendirilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013; Büyüköztürk, 2021). Bu bağlamda, Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarından Duygusal Denge (DUYDEN) değişkeni için çarpıklık değeri .293 ve basıklık değeri -.548; Tutarlılık (TUTOL) için çarpıklık .394 ve basıklık -.914; Dışa Dönüklük (DISICOL) için ise çarpıklık .682 ve basıklık -.571 olarak bulunmuş ve tüm değerlerin belirtilen aralık içinde kaldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca Shapiro-Wilk testine göre DUYDEN ($p = .162$) ve DISICOL ($p = .075$) değişkenlerinin dağılımı istatistiksel olarak anlamlı sapma

göstermemiştir; yalnızca TUTOL değişkeninde anlamlı bir sapma gözlenmiştir ($p = .048$). Ancak çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 sınırları içerisinde yer alması, genel anlamda dağılımın normal varsayımına uygun olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, araştırmada parametrik istatistiksel analiz yöntemlerinin kullanılması uygun görülmüştür.

Araştırma hipotezleri doğrultusunda çeşitli istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. İkili grup karşılaştırmaları için bağımsız örneklem t-testi uygulanmış, bu sayede cinsiyet gibi iki kategorili değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkileri incelenmiştir. İki'den fazla gruba sahip değişkenlerin karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA sonuçlarının anlamlı çıkması durumunda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek üzere post-hoc testlerinden yararlanılmıştır.

Değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiş; bu analiz, değişkenler arasındaki doğrusal ilişkilerin yönü ve gücüne dair bilgiler sunmuştur. Ayrıca, bağımlı değişkenler üzerinde birden fazla bağımsız değişkenin etkisini aynı anda değerlendirebilmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Bu bağlamda, kişilik özellikleri ve aile stresörlerinin sanal kumar bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolleri istatistiksel olarak test edilmiştir.

Bunun yanı sıra, çalışmanın temel hipotezleri doğrultusunda sanal kumar bağımlılığı ile ilişkili farklı boyutları açıklamaya yönelik korelasyon testlerinde anlamlı ilişki gösteren değişkenlerden yola çıkılarak üç ayrı hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Hiyerarşik regresyon, değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki yordayıcı gücünü önceden belirlenmiş teorik ve mantıksal bir sıraya göre kademeli olarak test etmeye imkân sağlayan güçlü bir çoklu regresyon yöntemidir. Bu yöntem, modelin her aşamasında açıklanan varyansın ne ölçüde arttığını ve yeni eklenen değişkenlerin modele anlamlı katkı sağlayıp sağlamadığını belirlemeye olanak tanır (Field, 2018; Tabachnick ve Fidell, 2013). Özellikle sosyal bilimlerde, değişkenlerin etkilerinin aşamalı olarak incelenmesi gereken durumlarda önerilen bir tekniktir (Büyüköztürk, 2021). Birinci modelde bağımlı değişken olarak İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği- Motivasyon (İKBOmot) alt boyutu kullanılmış; analizde sosyo-demografik değişkenlerden cinsiyet, ailede kumar öyküsü olan birey, eğitim durumu ardından aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden bütçe ayırma, birlik-beraberlik, planlama, beceri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, rahatlatıcı egzersizler ve son aşamada kişilik

özelliklerinden tutarlı/tutarsız olma, duygusal denge/nörotizm modele eklenmiştir. İkinci regresyon modelinde bağımlı değişken İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği-Bağımlılık (İKBObağ) boyutu olarak belirlenmiş ve benzer aşamalar izlenmiş olup analizde ilk etapta oluşturulan modelde aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden planlama, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, birlik-beraberlik, bütçeyi ayarlama eklenmiş, ikinci modelde ise kişilik özelliklerinden tutarlı/tutarsız olma, duygusal denge/nörotizm eklenmiştir. Üçüncü ve son regresyon modelinde ise İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği-Olumsuz Sonuçlar (İKBOolum) boyutu bağımlı değişken olarak alınmış, ilk etapta sosyo-demografik özelliklerden eğitim durumu, ikinci etapta aile stresörleri ile başa çıkma yöntemlerinden bütçe ayarlama, birlik-beraberlik, davranış değiştirme, becerileri geliştirme ve bilişsel yapılandırma alınmıştır. Modele son olarak kişilik özelliklerinden duygusal denge/nörotizm ve tutarlı/ tutarsız olma alınarak değişkenlerin yordayıcılık düzeyleri kademeli biçimde test edilmiştir. Bu hiyerarşik modeller, her aşamada açıklanan varyans miktarındaki artışı ve ilgili değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki katkısını değerlendirme imkânı sunmuştur. Böylece, sanal kumar davranışının sadece bireysel değil; aynı zamanda ailesel ve demografik bağlamda çok düzeyli belirleyicilerle şekillendiği istatistiksel olarak ortaya konmuştur. Yapılan tüm analizler, araştırma sorularını ve hipotezleri anlamlı ve geçerli biçimde değerlendirmek amacıyla yapılandırılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada kullanılan değişkenlerin dağılım özelliklerini değerlendirmek amacıyla normallik testleri uygulanmıştır. Bu doğrultuda, İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği (IKBO), Aile Stresörleri ile Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASIBÇYO) ve Cervantes Kişilik Envanteri (CKO) için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, IKBO ve CKO alt boyutlarının çoğunda çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ± 1 aralığında kaldığı, ASIBÇYO'nun ise bazı alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı sapmalar gözlemlense de, dağılımların genel olarak parametrik analizler için kabul edilebilir sınırlar içinde yer aldığı görülmüştür. Özellikle örneklem büyüklüğünün 200 kişi olması, küçük sapmalara rağmen normal dağılım varsayımının geçerliliğini korumasını sağlamaktadır. Bu bulgular ışığında, çalışmanın ilerleyen analiz aşamalarında parametrik istatistiksel yöntemlerin kullanılmasının uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında toplanan veriler ayrıntılı olarak analiz edilmekte ve elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Bulgular, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra uygulanan ölçeklerden elde edilen betimsel istatistiksel verileri içermektedir.

Tablo 2. Cinsiyet değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizleri

Değişken	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	T	p
İnternet Kumar Bağımlılığı	Kadın	12	2.82	1.31	-1.848	.033*
	Erkek	188	3.32	0,88		
Motivasyon	Kadın	12	2.45	1.32	-2.176	.015*
	Erkek	188	3.05	0.89		
Bağımlılık	Kadın	12	3.07	1.60	-1.182	.119
	Erkek	188	3.46	1.07		
Olumsuz Psikoloji	Kadın	12	3.25	1.67	-1.280	.101
	Erkek	188	3.70	1.14		

Tablo 2’de araştırmada test edilen H1.2 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem

t-testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, İKBO toplam puanı açısından kadın katılımcıların ortalaması 2.82 (SS = 1.31), erkek katılımcıların ortalaması ise 3.32 (SS = 0.88) olup, erkeklerin puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t(198) = -1.848$, $p < .05$). Alt boyut analizinde, “motivasyonel bağımlılık” puanları da erkeklerde ($\bar{X} = 3.05$) kadınlara ($\bar{X} = 2.45$) kıyasla anlamlı biçimde yüksektir ($t(198) = -2.176$, $p < .05$). Bulgular, erkek katılımcıların hem genel internet kumar bağımlılığı düzeylerinin hem de motivasyonel bağımlılık eğilimlerinin kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, cinsiyetin internet kumar bağımlılığı üzerinde belirleyici bir değişken olduğunu ortaya koymakta ve H1.2 hipotezini desteklemektedir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizleri

Değişken	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	T	p
Görev Paylaşımı	Kadın	12	2.89	1.15	0.532	.298
	Erkek	188	2.71	1.12		
Programları Yenileme	Kadın	12	2.92	1.15	-0.566	.572
	Erkek	188	3.11	1.12		
Planlama	Kadın	12	4.81	1.12	1.393	.083
	Erkek	188	4.25	1.35		
Eşler Arası İletişim	Kadın	12	4.44	1.78	1.619	.054
	Erkek	188	3.63	1.69		
Aile- İş Ayrımı	Kadın	12	4.72	1.60	0.187	.852
	Erkek	188	4.65	1.30		
İş- Aile Ayrımı	Kadın	12	4.69	1.49	0.377	.706
	Erkek	188	4.54	1.38		
Becerileri Geliştirme	Kadın	12	4.44	1.34	1.579	.058
	Erkek	188	3.81	1.34		
Bilişsel Yapılandırma	Kadın	12	4.44	1.33	1.025	.307
	Erkek	188	4.08	1.17		

Tablo 4. Cinsiyet değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizleri (devam)

Değişken	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	T	p
Davranış Değiştirme	Kadın	12	4.22	1.16	1.010	.313
	Erkek	188	3.86	1.22		
Sosyal Destek Arama	Kadın	12	2.83	1.60	0.479	.633
	Erkek	188	2.63	1.45		
Rahatlama Egzersizleri	Kadın	12	3.44	1.49	-0.479	.632
	Erkek	188	3.61	1.14		
Fiziksel Egzersizler	Kadın	12	2.31	1.49	-1.786	.038*
	Erkek	188	3.10	1.49		
Birlik Beraberlik	Kadın	12	4.14	1.96	0.770	.442
	Erkek	188	3.82	1.33		
Eşler Arası İlgi	Kadın	12	4.03	1.49	0.365	.716
	Erkek	188	3.85	1.64		
Bütçeyi Ayarlama	Kadın	12	3.83	1.65	0.956	.340
	Erkek	188	3.41	1.48		

Tablo 3’ de H1.2 hipotezi doğrultusunda, aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlara göre, “fiziksel egzersiz” alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek katılımcıların ortalaması 3.10, kadınların ortalaması ise 2.31 olup fark erkekler lehine anlamlıdır ($t(198) = -1.786, p < .05$). Bu bulgu, erkeklerin stresle başa çıkmada fiziksel egzersiz yöntemini kadınlara göre daha sık kullandıklarını göstermektedir. Diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık saptanmamıştır. Sonuçlar, cinsiyetin belirli başa çıkma stratejileri üzerinde etkili olabileceğini ortaya koymakta ve H1.2 hipotezini bu bağlamda kısmen desteklemektedir.

Tablo 5. Cinsiyet değişkenine göre Cervantes ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizleri

Değişken	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	T	p
Dışa/İçe Dönük Olma	Kadın	12	9.92	3.20	-0.504	.615
	Erkek	188	10.93	6.87		
Duygusal Denge/Nörotizm	Kadın	12	30.75	8.95	2.048	.021*
	Erkek	188	26.09	7.56		
Tutarlı/Tutarsız Olma	Kadın	12	7.42	6.72	-2.834	.003*
	Erkek	188	12.21	5.61		

Tablo 4’de Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşma durumunu test etmek amacıyla H1.2 hipotezi kapsamında yapılan bağımsız örneklem t-testi analizleri, “Duygusal Denetim” (DUYDEN) ve “Tutarsızlık” (TUTOL) alt boyutlarında anlamlı farklar olduğunu göstermiştir. Kadınların duygusal denetim ortalaması 30.75, erkeklerin ortalaması ise 26.09 olup fark kadınlar lehine anlamlıdır ($t(198) = 2.048, p < .05$). Buna karşılık, tutarsızlık puanlarında erkeklerin ortalaması 12.21, kadınların ortalaması ise 7.42 olarak bulunmuş ve fark erkekler lehine, daha yüksek anlamlılık düzeyinde çıkmıştır ($t(198) = -2.834, p < .01$). Bulgular, kadınların duygusal düzenleme becerilerinin daha yüksek, erkeklerin ise tutarsızlık eğilimlerinin daha belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, cinsiyetin kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkiler yarattığını ve H1.2 hipotezini desteklediğini göstermektedir.

Tablo 6. Yaş değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Yaş	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
İnternet Kumar Bağımlılığı	18-25 yaş	33	3.35	1.00	1.511	0.201	
	26-32 yaş	62	3.28	0.92			
	33-40 yaş	61	3.44	0.82			
	41-48 yaş	27	3.06	0.95			
	49 yaş ve üzeri	17	2.95	0.93			

Tablo 7. Yaş değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişki analizi (devam)

Değişken	Yaş	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Motivasyon	18-25 yaş	33	3.10	0.95	2.409	0.051	
	26-32 yaş	62	2.99	0.93			
	33-40 yaş	61	3.21	0.81			
	41-48 yaş	27	2.75	0.99			
	49 yaş ve üzeri	17	2.56	0.99			
Bağımlılık	18-25 yaş	33	3.51	1.18	1.338	0.257	
	26-32 yaş	62	3.38	1.14			
	33-40 yaş	61	3.64	1.02			
	41-48 yaş	27	3.18	1.10			
	49 yaş ve üzeri	17	3.11	1.06			
Olumsuz Psikoloji	18-25 yaş	33	3.69	1.28	0.266	0.900	
	26-32 yaş	62	3.76	1.17			
	33-40 yaş	61	3.66	1.12			
	41-48 yaş	27	3.52	1.22			
	49 yaş ve üzeri	17	3.52	1.21			

Tablo 5’de araştırmada test edilen H1.1 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Analiz bulgularına göre, İKBO toplam puanı açısından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Alt boyutlar incelendiğinde, “motivasyonel bağımlılık” boyutunda yaş grupları arasında anlamlılık sınırında bir fark gözlenmiştir ($F = 2.409$, $p = .051$). Buna karşın “olumsuz psikoloji” ve “bağımlılık” boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p > .05$). Bu bulgular, internet kumar bağımlılığının genel düzeyi ve çoğu alt boyutunun yaş değişkeni ile anlamlı bir ilişki göstermediğini, ancak motivasyonel bağımlılık boyutunda yaşa bağlı olarak sınırda bir farklılaşma eğilimi olabileceğini ortaya koymaktadır.

Tablo 8. Yaş değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Yaş	N	Ortalama	SS	F	P
Görev Paylaşımı	18-25 yaş	33	2.60	0.92	1.095	0.360
	26-32 yaş	62	2.87	1.10		
	33-40 yaş	61	2.71	1.18		
	41-48 yaş	27	2.80	1.23		
	49 yaş ve üzeri	17	2.27	1.09		

Tablo 9. Yaş değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi (devam)

Değişken	Yaş	N	Ortalama	SS	F	P
Programları Yenileme	18-25 yaş	33	3.30	1.09	.969	.426
	26-32 yaş	62	3.22	1.07		
	33-40 yaş	61	2.91	1.10		
	41-48 yaş	27	3.03	1.14		
	49 yaş ve üzeri	17	2.94	1.37		
Planlama	18-25 yaş	33	4.21	1.30	1.147	0.336
	26-32 yaş	62	4.10	1.47		
	33-40 yaş	61	4.24	1.17		
	41-48 yaş	27	4.62	1.30		
	49 yaş ve üzeri	17	4.68	1.41		
Eşler Arası İletişim	18-25 yaş	33	3.27	1.87	0.697	0.595
	26-32 yaş	62	3.66	1.76		
	33-40 yaş	61	3.73	1.53		
	41-48 yaş	27	3.93	1.73		
	49 yaş ve üzeri	17	3.88	1.74		
Aile- İş Ayrımı	18-25 yaş	33	4.80	1.27	2.197	0.071
	26-32 yaş	62	4.90	1.21		
	33-40 yaş	61	4.53	1.26		
	41-48 yaş	27	4.60	1.12		
	49 yaş ve üzeri	17	3.92	1.90		
İş- Aile Ayrımı	18-25 yaş	33	4.55	1.28	1.922	0.108
	26-32 yaş	62	4.82	1.19		
	33-40 yaş	61	4.51	1.36		
	41-48 yaş	27	4.45	1.38		
	49 yaş ve üzeri	17	3.80	1.98		
Becerileri Geliştirme	18-25 yaş	33	4.06	1.25	0.474	0.754
	26-32 yaş	62	3.69	1.38		
	33-40 yaş	61	3.81	1.34		
	41-48 yaş	27	3.90	1.41		
	49 yaş ve üzeri	17	4.01	1.42		
Bilişsel Yapılandırma	18-25 yaş	33	4.12	1.13	0.231	0.921
	26-32 yaş	62	4.01	1.12		
	33-40 yaş	61	4.15	1.08		
	41-48 yaş	27	4.23	1.45		
	49 yaş ve üzeri	17	4.00	1.44		
Davranış Değiştirme	18-25 yaş	33	3.68	1.25	0.652	0.626
	26-32 yaş	62	3.78	1.19		
	33-40 yaş	61	3.92	1.16		
	41-48 yaş	27	4.07	1.35		
	49 yaş ve üzeri	17	4.11	1.20		

Tablo 10. Yaş değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi (devam)

Değişken	Yaş	N	Ortalama	SS	F	P
Sosyal Destek Arama	18-25 yaş	33	3.01	1.50	1.087	0.364
	26-32 yaş	62	2.40	1.47		
	33-40 yaş	61	2.73	1.50		
	41-48 yaş	27	2.49	1.34		
	49 yaş ve üzeri	17	2.64	1.18		
Rahatlama Egzersizleri	18-25 yaş	33	3.58	0.92	0.071	0.991
	26-32 yaş	62	3.54	1.18		
	33-40 yaş	61	3.62	1.14		
	41-48 yaş	27	3.66	1.21		
	49 yaş ve üzeri	17	3.62	1.51		
Fiziksel Egzersizler	18-25 yaş	33	3.49	1.32	1.594	0.177
	26-32 yaş	62	3.19	1.55		
	33-40 yaş	61	2.86	1.58		
	41-48 yaş	27	2.80	1.37		
	49 yaş ve üzeri	17	2.66	1.25		
Birlik-Berberlik	18-25 yaş	33	3.59	1.45	.789	0.534
	26-32 yaş	62	3.77	1.45		
	33-40 yaş	61	4.07	1.26		
	41-48 yaş	27	3.88	1.13		
	49 yaş ve üzeri	17	3.68	1.62		
Eşler Arası İlg	18-25 yaş	33	3.55	1.86	.797	0.528
	26-32 yaş	62	3.71	1.65		
	33-40 yaş	61	4.08	1.49		
	41-48 yaş	27	3.92	1.48		
	49 yaş ve üzeri	17	4.09	1.71		
Bütçeyi Ayarlama	18-25 yaş	33	3.21	1.36	1.096	0.360
	26-32 yaş	62	3.23	1.61		
	33-40 yaş	61	3.54	1.42		
	41-48 yaş	27	3.60	1.44		
	49 yaş ve üzeri	17	3.92	1.54		

Tablo 6’da H1.1 hipotezi doğrultusunda, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Ölçek; görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi ve

bütçeyi ayarlama olmak üzere 15 alt boyuttan oluşmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, hiçbir alt boyutta yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Bu durum, yaş değişkeninin stresle başa çıkma stratejilerinin kullanım sıklığı üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Bulgular, H1.1 hipotezinin başa çıkma stratejileri boyutu açısından desteklenmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 11. Yaş değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Yaş	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Dışa/İçe Dönük Olma	18-25 yaş	33	9.84	6.68	1.312	0.267	
	26-32 yaş	62	10.67	6.63			
	33-40 yaş	61	11.24	6.36			
	41-48 yaş	27	12.96	6.94			
	49 yaş ve üzeri	17	8.82	7.59			
Duygusal Denge/Nörotizm	18-25 yaş	33	27.84	7.99	3.243	0.13*	
	26-32 yaş	62	28.29	7.30			
	33-40 yaş	61	23.91	7.26			
	41-48 yaş	27	26.88	8.37			
	49 yaş ve üzeri	17	24.47	6.94			
Tutarlı/Tutarsız Olma	18-25 yaş	33	11.06	6.72	1.617	0.171	
	26-32 yaş	62	10.77	4.95			
	33-40 yaş	61	13.04	5.24			
	41-48 yaş	27	12.96	6.25			
	49 yaş ve üzeri	17	12.05	7.14			

Tablo 7’de Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının yaş değişkenine göre farklılık durumunu belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları, “Duygusal Denge/Nörotizm” (DUYDEN) boyutunda anlamlı fark olduğunu göstermiştir ($F = 3.243$, $p = .013$). Yapılan post hoc testleri, bu farkın özellikle 26–32 yaş grubu ile 33–40 yaş grubu arasında ortaya çıktığını ($p = .038$) göstermektedir. Bulgular, 33–40 yaş grubundaki bireylerin nörotizm düzeylerinin daha düşük, duygusal düzenleme becerilerinin ise daha gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. “Tutarlı/Tutarsız Olma” (TUTOL) ve “Dışa/İçe Dönüklük” (DISICOL) boyutlarında ise yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .05$). Sonuçlar, yaşın bazı kişilik özellikleri (örneğin duygusal denge) üzerinde etkili olduğunu, ancak tüm kişilik boyutlarında belirleyici olmadığını göstermekte; H1.1 hipotezinin kişilik özellikleri açısından kısmen desteklendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 12. Medeni durum değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve ölçek alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Medeni Durum	N	Ortalama	SS	T	p
İnternet Kumar Bağımlılığı	Bekar	82	3.28	0.90	-0.132	.895
	Evli	118	3.30	0.93		
Motivasyon	Bekar	82	3.01	0.88	0.065	.948
	Evli	118	3.01	0.96		
Bağımlılık	Bekar	82	3.46	1.09	0.249	.803
	Evli	118	3.42	1.12		
Olumsuz Psikoloji	Bekar	82	3.59	1.20	-0.816	.415
	Evli	118	3.73	1.17		

Tablo 8’de araştırmada test edilen H1.3 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Analiz bulgularına göre, İKBO toplam puanı ve alt boyutları (motivasyon, olumsuz psikoloji, bağımlılık) açısından evli ve bekâr katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Bu durum, internet kumar bağımlılığı eğilimlerinin medeni durumdan bağımsız olarak benzer seviyelerde seyrettiğini göstermektedir. Dolayısıyla, H1.3 hipotezi, internet kumar bağımlılığı boyutu açısından medeni durum değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 13. Medeni durum değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Medeni Durum	N	Ortalama	SS	T	p
Görev Paylaşımı	Bekar	82	2.54	1.16	-1.959	.052
	Evli	118	2.85	1.08		
Programları Yenileme	Bekar	82	3.08	1.11	-0.143	.886
	Evli	118	3.10	1.14		

Tablo 14. Medeni durum değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi (devam)

Değişken	Medeni Durum	N	Ortalama	SS	T	p
Planlama	Bekar	82	4.02	1.44	-2.321	.021*
	Evli	118	4.47	1.24		
Eşler Arası İletişim	Bekar	82	3.17	1.81	-3.558	< .001*
	Evli	118	4.02	1.54		
Aile- İş Ayrımı	Bekar	82	4.66	1.26	0.083	.934
	Evli	118	4.65	1.36		
İş- Aile Ayrımı	Bekar	82	4.58	1.36	0.281	.779
	Evli	118	4.53	1.40		
Becerileri Geliştirme	Bekar	82	3.88	1.25	0.280	.780
	Evli	118	3.83	1.42		
Bilişsel Yapılandırma	Bekar	82	4.11	1.18	0.007	.995
	Evli	118	4.10	1.19		
Davranış Değiştirme	Bekar	82	3.74	1.24	-1.345	.180
	Evli	118	3.97	1.19		
Sosyal Destek Arama	Bekar	82	2.69	1.50	0.394	.694
	Evli	118	2.60	1.42		
Rahatlama Egzersizleri	Bekar	82	3.78	1.05	1.848	.066
	Evli	118	3.47	1.21		
Fiziksel Egzersizler	Bekar	82	3.37	1.39	2.607	.010*
	Evli	118	2.82	1.53		
Birlik Beraberlik	Bekar	82	3.46	1.42	-3.426	< .001*
	Evli	118	4.11	1.27		

Tablo 15. Medeni durum değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi (devam)

Değişken	Medeni Durum	N	Ortalama	SS	T	p
Eşler Arası İlg	Bekar	82	3.25	1.78	-4.683	< .001*
	Evli	118	4.29	1.35		
Bütçeyi Ayarlama	Bekar	82	3.18	1.47	-2.023	.044*
	Evli	118	3.61	1.49		

Tablo 9’da H1.3 hipotezi doğrultusunda, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutlarının medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Ölçek; görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi ve bütçeyi ayarlama olmak üzere 15 alt boyuttan oluşmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre, evli katılımcılar, “planlama” (Ort. = 4.47, SS = 1.24), “eşler arası iletişim” (Ort. = 4.02, SS = 1.54), “eşler arası ilgi” (Ort. = 4.29, SS = 1.41) ve “birlik-beraberlik” (Ort. = 4.11, SS = 1.32) alt boyutlarında bekâr katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almıştır ($p < .05$). Buna karşılık, “fiziksel egzersiz” alt boyutunda bekâr katılımcıların ortalaması 3.37 iken evli katılımcıların ortalaması 2.82 olup fark bekârlar lehine anlamlıdır ($t(198) = 2.607, p = .010$).

Bu bulgular, evli bireylerin ilişki temelli başa çıkma stratejilerinde (ör. planlama, eşler arası iletişim, birlik-beraberlik) daha yüksek puanlar aldığını, bekâr bireylerin ise bireysel başa çıkma stratejilerinde (ör. fiziksel egzersiz) daha önde olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, medeni durumun başa çıkma yöntemleri üzerinde anlamlı etkiler yarattığını ortaya koymakta ve H1.3 hipotezini bu boyut açısından desteklemektedir.

Tablo 16. Medeni durum değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Medeni Durum	N	Ortalama	SS	T	p
Dışa/İçe Dönük Olma	Bekar	82	11.55	6.93	1.203	.231
	Evli	118	10.39	6.54		
Duygusal Denge/Nörotizm	Bekar	82	26.93	7.75	0.852	.395
	Evli	118	25.98	7.68		
Tutarlı/Tutarsız Olma	Bekar	82	11.95	5.66	0.064	.949
	Evli	118	11.90	5.88		

Tablo 10’da H1.3 hipotezi kapsamında, Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının (Dışa/İçe Dönüklük, Duygusal Denge/Nörotizm, Tutarlı/Tutarsız Olma) medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, üç alt boyutun hiçbirinde evli ve bekâr katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir ($p > .05$). Bu bulgu, medeni durumun kişilik özellikleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, H1.3 hipotezi kişilik özellikleri boyutu açısından medeni durum değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 17. Çocuk sahibi olma değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Çocuk Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
İnternet Kumar Bağımlılığı	Var	94	3.40	0.93	1.472	.143
	Yok	106	3.21	0.89		
Motivasyon	Var	94	3.08	0.95	1.012	.313
	Yok	106	2.95	0.91		

Tablo 18. Çocuk sahibi olma değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi (devam)

Değişken	Çocuk Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
Bağımlılık	Var	94	3.51	1.17	1.129	.260
	Yok	106	3.35	1.07		
Olumsuz Psikoloji	Var	94	3.84	1.07	1.914	.055
	Yok	106	3.52	1.26		

Tablo 11’de araştırmada test edilen H1.7 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Analiz bulguları, İKBO toplam puanı ve alt boyutları (motivasyon, olumsuz psikoloji, bağımlılık) açısından çocuk sahibi olan ve olmayan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($p > .05$). Bu sonuç, internet kumar bağımlılığı eğilimlerinin ebeveynlik durumundan bağımsız olarak benzer seviyelerde seyrettiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, H1.7 hipotezi internet kumar bağımlılığı boyutu açısından çocuk sahibi olma değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 19. Çocuk sahibi olma değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Çocuk Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
Görev Paylaşımı	Var	94	2.76	1.17	0.676	.500
	Yok	106	2.65	1.13		
Programları Yenileme	Var	94	3.11	1.11	0.090	.928
	Yok	106	3.10	1.18		
Planlama	Var	94	4.54	1.23	2.526	.012*
	Yok	106	4.06	1.39		
Eşler Arası İletişim	Var	94	4.15	1.47	3.796	<.001*
	Yok	106	3.26	1.80		

Tablo 20. Çocuk sahibi olma değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi (devam)

Değişken	Çocuk Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
Aile- İş Ayrımı	Var	94	4.67	1.25	0.133	.894
	Yok	106	4.65	1.36		
İş- Aile Ayrımı	Var	94	4.51	1.34	-0.331	.741
	Yok	106	4.57	1.42		
Becerileri Geliştirme	Var	94	3.81	1.41	-0.251	.802
	Yok	106	3.85	1.33		
Bilişsel Yapılandırma	Var	94	4.10	1.16	-0.045	.964
	Yok	106	4.11	1.20		
Davranış Değiştirme	Var	94	3.94	1.22	0.107	.915
	Yok	106	3.92	1.22		
Sosyal Destek Arama	Var	94	2.67	1.46	-0.066	.947
	Yok	106	2.68	1.45		
Rahatlama Egzersizleri	Var	94	3.52	1.17	-0.425	.671
	Yok	106	3.60	1.18		
Fiziksel Egzersizler	Var	94	2.69	1.45	-3.257	.001*
	Yok	106	3.36	1.47		
Birlik Beraberlik	Var	94	4.11	1.28	2.592	.010*
	Yok	106	3.61	1.41		
Eşler Arası İlgi	Var	94	4.26	1.40	3.339	.001*
	Yok	106	3.51	1.73		
Bütçeyi Ayarlama	Var	94	3.63	1.46	1.805	.072
	Yok	106	3.25	1.51		

Tablo 12’de H1.7 hipotezi doğrultusunda, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutlarının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Ölçek; görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi ve bütçeyi ayarlama olmak üzere 15 alt boyuttan oluşmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre, çocuk sahibi bireyler “planlama” ($t(198) = 2.526, p = .012$), “eşler arası iletişim”, “eşler arası ilgi” ve “birlik-beraberlik” alt boyutlarında çocuk sahibi olmayanlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar almıştır ($p < .05$). Buna karşılık, “fiziksel egzersiz” alt boyutunda çocuk sahibi olmayan bireylerin puanı anlamlı olarak daha yüksektir.

Bu bulgular, çocuk sahibi bireylerin aile içi rollerini daha yapılandırılmış biçimde organize ettiklerini, eşleriyle iletişimlerinin daha güçlü olduğunu ve ilişkisel dayanışma düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak çocuk sahibi olmayan bireylerin bireysel alana yönelik bir başa çıkma yöntemi olan fiziksel egzersizde daha yüksek puan alması, ebeveynlerin bu tür faaliyetlere zaman ayırmada sınırlılık yaşadığını düşündürmektedir. Sonuç olarak, H1.7 hipotezi, başa çıkma stratejileri boyutunda çocuk sahibi olma değişkeni açısından anlamlı düzeyde desteklenmiştir.

Tablo 21. Çocuk sahibi olma değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Çocuk Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
Dışa/İçe Dönük Olma	Var	94	10.89	6.64	-0.098	.922
	Yok	106	10.96	6.98		
Duygusal Denge/ Nörotizm	Var	94	26.68	7.92	0.163	.871
	Yok	106	26.52	7.64		
Tutarlı/Tutarsız Olma	Var	94	11.98	5.87	0.161	.872
	Yok	106	11.85	5.89		

Tablo 13'te Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi analizlerinde, Dışa/İçe Dönüklük (DISICOL), Duygusal Denge/Nörotizm (DUYDEN) ve Tutarlı/Tutarsız Olma (TUTOL) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p > .05$). Bu bulgu, çocuk sahibi olma durumunun kişilik özellikleri üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, H1.7 hipotezi kişilik özellikleri boyutu açısından çocuk sahibi olma değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 22. Eğitim durumu değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Eğitim Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
İnternet Kumar Bağımlılığı	İlkokul	4	2.58	.99	3.125	0.016*	Var
	Ortaokul	11	2.93	0.80			
	Lise	57	3.46	0.87			
	Lisans	110	3.45	0.92			
	Lisansüstü	18	2.77	0.79			
Motivasyon	İlkokul	4	1.87	0.78	3.409	0.010*	Var
	Ortaokul	11	2.64	0.88			
	Lise	57	3.15	0.86			
	Lisans	110	3.07	0.94			
	Lisansüstü	18	2.61	0.782			
Bağımlılık	İlkokul	4	2.75	1.42	2.308	0.059	-
	Ortaokul	11	2.92	1.02			
	Lise	57	3.58	1.07			
	Lisans	110	3.51	1.10			
	Lisansüstü	18	2.94	1.03			
Olumsuz Psikoloji	İlkokul	4	3.80	1.79	2.636	0.035*	Var
	Ortaokul	11	3.52	1.06			
	Lise	57	3.91	1.14			
	Lisans	110	3.67	1.19			
	Lisansüstü	18	2.91	0.88			

Tablo 14'te araştırmada test edilen H1.4 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Analiz bulgularına göre, İKBO toplam puanı ($F = 2.776$, $p < .05$) ve alt boyutlardan “motivasyonel bağımlılık” ile “olumsuz psikoloji” puanları eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Post hoc analiz sonuçlarında, lise mezunu katılımcıların lisansüstü düzeyde eğitime sahip katılımcılara kıyasla anlamlı biçimde

daha yüksek İKBO toplam puanına sahip olduğu ($p = .043$) belirlenmiştir. Benzer şekilde, “motivasyonel bağımlılık” alt boyutunda da lise mezunlarının puanları lisansüstü gruptan daha yüksektir ($p = .021$). “Olumsuz psikoloji” alt boyutunda da lise mezunları lisansüstü gruba kıyasla daha yüksek puan almıştır ($p = .044$).

Bu bulgular, eğitim düzeyi düştükçe çevrim içi kumar bağımlılığına yönelik güdülenmenin ve olumsuz psikolojik etkilenmişlik düzeyinin arttığını göstermektedir. Sonuç olarak, H1.4 hipotezi internet kumar bağımlılığı boyutu açısından eğitim durumu değişkeni bağlamında desteklenmiştir.

Tablo 23. Eğitim durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Eğitim Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Görev paylaşımı	İlkokul	4	3.58	0.56	1.763	0.138	-
	Ortaokul	11	2.12	0.73			
	Lise	57	2.69	1.13			
	Lisans	110	2.80	1.13			
	Lisansüstü	18	2.48	1.14			
Programları Yenileme	İlkokul	4	3.58	1.92	0.562	0.690	-
	Ortaokul	11	3.00	0.76			
	Lise	57	3.04	1.19			
	Lisans	110	3.06	1.07			
	Lisansüstü	18	3.38	1.23			
Planlama	İlkokul	4	5.66	0.47	1.672	0.158	-
	Ortaokul	11	4.78	1.24			
	Lise	57	4.31	1.41			
	Lisans	110	4.19	1.29			
	Lisansüstü	18	4.12	1.39			
Eşler Arası İletişim	İlkokul	4	4.08	2.09	0.515	0.725	-
	Ortaokul	11	4.03	1.45			
	Lise	57	3.55	1.88			
	Lisans	110	3.74	1.63			
	Lisansüstü	18	3.29	1.70			
Aile- İş Ayrımı	İlkokul	4	4.16	2.13	1.009	0.404	-
	Ortaokul	11	5.36	0.73			
	Lise	57	4.63	1.26			
	Lisans	110	4.63	1.31			
	Lisansüstü	18	4.50	1.53			

Tablo 24. Eğitim durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi (devam)

Değişken	Eğitim Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
İş- Aile Ayrımı	İlkokul	4	4.33	2.26	1.295	0.273	-
	Ortaokul	11	5.42	0.57			
	Lise	57	4.41	1.36			
	Lisans	110	4.52	1.36			
	Lisansüstü	18	4.69	1.61			
Becerileri Geliştirme	İlkokul	4	4.08	2.09	0.973	0.424	-
	Ortaokul	11	4.27	0.87			
	Lise	57	3.69	1.51			
	Lisans	110	3.81	1.30			
	Lisansüstü	18	4.27	1.08			
Bilişsel Yapılandırma	İlkokul	4	3.75	1.96	.710	0.586	-
	Ortaokul	11	4.39	0.92			
	Lise	57	3.93	1.32			
	Lisans	110	4.14	1.11			
	Lisansüstü	18	4.31	1.08			
Davranış Değiştirme	İlkokul	4	4.58	1.31	1.331	0.260	-
	Ortaokul	11	4.09	0.84			
	Lise	57	3.71	1.38			
	Lisans	110	3.83	1.14			
	Lisansüstü	18	4.33	1.14			
Sosyal Destek Arama	İlkokul	4	2.66	1.18	0.658	0.622	-
	Ortaokul	11	2.06	1.44			
	Lise	57	2.80	1.46			
	Lisans	110	2.59	1.48			
	Lisansüstü	18	2.74	1.32			
Rahatlama Egzersizleri	İlkokul	4	3.66	1.96	1.673	0.158	-
	Ortaokul	11	3.78	0.92			
	Lise	57	3.29	1.29			
	Lisans	110	3.67	1.06			
	Lisansüstü	18	3.96	1.09			
Fiziksel Egzersizler	İlkokul	4	2.16	1.37	1.405	0.234	-
	Ortaokul	11	2.72	0.99			
	Lise	57	2.84	1.60			
	Lisans	110	3.13	1.47			
	Lisansüstü	18	3.57	1.41			

Tablo 25. Eğitim durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi (devam)

Değişken	Eğitim Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Birlik-Berberlik	İlkokul	4	3.58	2.11	1.078	0.368	-
	Ortaokul	11	4.42	0.85			
	Lise	57	3.60	1.43			
	Lisans	110	3.89	1.38			
	Lisansüstü	18	4.01	1.15			
Eşler Arası İlg	İlkokul	4	4.25	1.34	2.069	0.086	-
	Ortaokul	11	4.60	1.59			
	Lise	57	3.52	1.73			
	Lisans	110	4.03	1.52			
	Lisansüstü	18	3.33	1.71			
Bütçeyi Ayarlama	İlkokul	4	2.50	2.04	1.510	0.201	-
	Ortaokul	11	3.21	1.36			
	Lise	57	3.13	1.53			
	Lisans	110	3.62	1.47			
	Lisansüstü	18	3.57	1.37			

Tablo 15’te H1.4 hipotezi doğrultusunda, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutlarının eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Ölçek; görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi ve bütçeyi ayarlama olmak üzere 15 alt boyuttan oluşmaktadır.

Analiz bulgularına göre, “planlama” ve “işsel akademik algı” alt boyutlarında eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < .05$). Post hoc testler, daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin bu alt boyutlarda daha yüksek puanlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, eğitimin, bireylerin stresle başa çıkma süreçlerinde daha yapılandırılmış ve bilişsel açıdan güçlü stratejiler geliştirmelerine katkı sunduğunu düşündürmektedir. Diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bulgular, H1.4 hipotezinin başa çıkma stratejileri boyutu açısından kısmen desteklendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 26. Eğitim durumu değişkenine göre cervantes kişilik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Eğitim Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Dışa/İçe Dönük Olma	İlkokul	4	7.75	7.80	1.160	0.330	-
	Ortaokul	11	11.81	6.66			
	Lise	57	12.26	5.97			
	Lisans	110	10.29	6.90			
	Lisansüstü	18	10.05	7.40			
Duygusal Denge/Nörotizm	İlkokul	4	32.00	4.76	1.565	0.185	-
	Ortaokul	11	23.09	6.33			
	Lise	57	26.85	7.96			
	Lisans	110	26.62	7.85			
	Lisansüstü	18	24.00	6.37			
Tutarlı Tutsuz Olma	İlkokul	4	3.58	2.11	0.810	0.520	-
	Ortaokul	11	4.42	0.85			
	Lise	57	3.60	1.43			
	Lisans	110	3.89	1.38			
	Lisansüstü	18	4.01	1.15			

Tablo 16’da Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının eğitim durumuna göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları, Dışa/İçe Dönüklük (DISICOL), Duygusal Denge/Nörotizm (DUYDEN) ve Tutarlı/Tutsuz Olma (TUTOL) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya koymamıştır ($p > .05$). Bu bulgu, eğitim düzeyinin kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, H1.4 hipotezi kişilik özellikleri boyutu açısından eğitim durumu değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 27. Çalışma durumu değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Çalışma Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
İnternet Kumar Bağımlılığı	Çalışıyor	170	3.32	0.91	0.231	.818
	Çalışmıyor	30	3.28	0.99		
Motivasyon	Çalışıyor	170	3.02	0.91	0.138	.890
	Çalışmıyor	30	2.99	1.00		
Bağımlılık	Çalışıyor	170	3.43	1.12	0.135	.893
	Çalışmıyor	30	3.40	1.09		

Tablo 28. Çalışma durumu değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi (devam)

Değişken	Çalışma Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
Olumsuz Psikoloji	Çalışıyor	170	3.71	1.17	0.406	.685
	Çalışmıyor	30	3.63	1.15		

Tablo 17’de Araştırmada test edilen H1.5 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, İKBO toplam puanı ve alt boyutları (motivasyon, olumsuz psikoloji, bağımlılık) açısından çalışan ve çalışmayan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir ($p > .05$). Bu bulgu, internet kumar bağımlılığı eğilimlerinin çalışma durumundan bağımsız olarak benzer düzeylerde seyrettiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, H1.5 hipotezi internet kumar bağımlılığı boyutu açısından çalışma durumu değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 29. Çalışma durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Çalışma Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
Görev Paylaşımı	Çalışıyor	170	2.78	1.14	2.024	.049*
	Çalışmıyor	30	2.38	0.99		
Programları Yenileme	Çalışıyor	170	3.11	1.11	0.242	.809
	Çalışmıyor	30	3.06	1.26		
Planlama	Çalışıyor	170	4.27	1.37	-0.611	.542
	Çalışmıyor	30	4.40	1.27		
Eşler Arası İletişim	Çalışıyor	170	3.75	1.73	1.584	.115
	Çalışmıyor	30	3.22	1.53		
Aile- İş Ayrımı	Çalışıyor	170	4.69	1.27	0.804	.422
	Çalışmıyor	30	4.48	1.46		

Tablo 30. Çalışma durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi (devam)

Değişken	Çalışma Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
İş- Aile Ayrımı	Çalışıyor	170	4.56	1.40	0.103	.918
	Çalışmıyor	30	4.54	1.21		
Becerileri Geliştirme	Çalışıyor	170	3.85	1.36	0.419	.675
	Çalışmıyor	30	3.75	1.40		
Bilişsel Yapılandırma	Çalışıyor	170	4.10	1.19	-0.052	.959
	Çalışmıyor	30	4.12	1.14		
Davranış Değiştirme	Çalışıyor	170	3.91	1.24	-0.411	.682
	Çalışmıyor	30	3.99	1.09		
Sosyal Destek Arama	Çalışıyor	170	2.64	1.47	-0.333	.740
	Çalışmıyor	30	2.71	1.36		
Rahatlama Egzersizleri	Çalışıyor	170	3.58	1.18	0.355	.723
	Çalışmıyor	30	3.50	1.17		
Fiziksel Egzersizler	Çalışıyor	170	3.01	1.53	-0.398	.691
	Çalışmıyor	30	3.11	1.35		
Birlik Beraberlik	Çalışıyor	170	3.88	1.35	-0.168	.867
	Çalışmıyor	30	3.92	1.39		
Eşler Arası İlgi	Çalışıyor	170	3.90	1.67	-0.382	.703
	Çalışmıyor	30	3.98	1.47		
Bütçeyi Ayarlama	Çalışıyor	170	3.48	1.50	-0.099	.921
	Çalışmıyor	30	3.50	1.48		

Tablo 18’de H1.5 hipotezi doğrultusunda, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutlarının çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Ölçek; görev paylaşımı, programları

yenileme, planlama, eşler arası iletişim, aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi ve bütçeyi ayarlama olmak üzere 15 alt boyuttan oluşmaktadır.

Analiz sonuçlarında yalnızca “görev paylaşımı” alt boyutunda anlamlı bir fark saptanmıştır ($t(198) = 2.024$, $p = .049$). Çalışan bireylerin bu alt boyuttan aldıkları puanlar, çalışmayan bireylere kıyasla daha yüksektir. Bu durum, çalışan bireylerin iş yaşamında edindikleri sorumluluk bilinci ve zaman yönetimi becerilerini ev içi görevlerin paylaşımına da yansıtabildiklerini düşündürmektedir. Diğer 14 alt boyutta anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sonuçlar, çalışma durumunun başa çıkma stratejilerinden yalnızca belirli boyutlar üzerinde etkili olduğunu ortaya koymakta ve H1.5 hipotezini bu bağlamda kısmen desteklemektedir.

Tablo 31. Çalışma durumu değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Çalışma Durumu	N	Ortalama	SS	T	p
Dışa/İçe Dönük Olma	Çalışıyor	170	10.61	6.78	-0.403	.687
	Çalışmıyor	30	11.18	6.39		
Duygusal Denge/Nörotizm	Çalışıyor	170	26.43	7.63	-0.312	.755
	Çalışmıyor	30	26.93	8.14		
Tutarlı/Tutarsız Olma	Çalışıyor	170	11.89	5.83	-0.168	.867
	Çalışmıyor	30	12.07	6.13		

Tablo 19’da Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi analizleri, Dışa/İçe Dönüklük (DISICOL), Duygusal Denge/Nörotizm (DUYDEN) ve Tutarlı/Tutarsız Olma (TUTOL) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir ($p > .05$). Bu sonuç, çalışma durumunun kişilik özellikleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, H1.5 hipotezi kişilik özellikleri boyutu açısından çalışma durumu değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 32. Gelir durumu değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Gelir Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
İnternet Kumar Bağımlılığı	Düzenli geliri yok.	16	3.10	1.04	1.942	0.105	-
	0-25.000 TL	23	2.84	1.20			
	25.001-50.000 TL	81	3.40	0.78			
	50.001-75.000 TL	50	3.36	0.94			
	75.001 ve üzeri TL	30	3.29	0.80			
Motivasyon	Düzenli geliri yok.	16	2.85	0.92	1.198	0.313	-
	0-25.000 TL	23	2.65	1.24			
	25.001-50.000 TL	81	3.06	0.82			
	50.001-75.000 TL	50	3.09	0.93			
	75.001 ve üzeri TL	30	3.07	0.87			
Bağımlılık	Düzenli geliri yok.	16	3.36	1.25	1.790	0.132	-
	0-25.000 TL	23	2.92	1.31			
	25.001-50.000 TL	81	3.52	1.00			
	50.001-75.000 TL	50	3.60	1.14			
	75.001 ve üzeri TL	30	3.33	0.99			
Olumsuz Psikoloji	Düzenli geliri yok.	16	3.30	1.31	2.776	0.028*	Var
	0-25.000 TL	23	3.14	1.47			
	25.001-50.000 TL	81	3.94	1.09			
	50.001-75.000 TL	50	3.59	1.13			
	75.001 ve üzeri TL	30	3.66	1.01			

Tablo 20’de araştırmada test edilen H1.6 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Analiz bulguları, İKBO toplam puanında anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir ($F = 3.125$, $p < .05$). Özellikle 25.001–50.000 TL gelir aralığındaki bireylerin İKBO puan ortalamalarının diğer gelir gruplarına kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca, alt boyutlardan “motivasyonel bağımlılık” ve “olumsuz psikoloji” puanlarında da gelir düzeyine göre anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < .05$). Bu bulgular, orta gelir grubundaki bireylerin çevrim içi kumara yönelik güdülenmelerinin ve kumarın olumsuz etkilerine ilişkin algılarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuçlar, H1.6 hipotezinin internet kumar bağımlılığı boyutu açısından gelir durumu değişkeni bağlamında desteklendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 33. Gelir durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Gelir Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Görev Paylaşımı	Düzenli geliri yok.	16	2.37	0.85	1.650	0.163	-
	0-25.000 TL	23	2.30	0.73			
	25.001-50.000 TL	81	2.75	1.14			
	50.001-75.000 TL	50	2.84	1.19			
	75.001 ve üzeri TL	30	2.94	1.24			
Programları Yenileme	Düzenli geliri yok.	16	2.97	0.96	0.605	0.660	-
	0-25.000 TL	23	3.07	1.18			
	25.001-50.000 TL	81	3.15	1.09			
	50.001-75.000 TL	50	2.92	1.15			
	75.001 ve üzeri TL	30	3.28	1.19			
Planlama	Düzenli geliri yok.	16	3.97	1.47	3.415	0.010*	Var
	0-25.000 TL	23	3.89	1.68			
	25.001-50.000 TL	81	4.49	1.28			
	50.001-75.000 TL	50	3.91	1.26			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.80	0.96			
Eşler Arası İletişim	Düzenli geliri yok.	16	3.41	1.32	2.913	0.023*	Var
	0-25.000 TL	23	2.86	1.87			
	25.001-50.000 TL	81	3.91	1.70			
	50.001-75.000 TL	50	3.38	1.67			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.05	1.57			
Aile- İş Ayrımı	Düzenli geliri yok.	16	4.89	0.90	3.410	0.010*	Var
	0-25.000 TL	23	3.88	1.58			
	25.001-50.000 TL	81	4.81	1.31			
	50.001-75.000 TL	50	4.45	1.29			
	75.001 ve üzeri TL	30	5.01	1.07			
İş- Aile Ayrımı	Düzenli geliri yok.	16	4.97	1.07	3.535	0.008*	-
	0-25.000 TL	23	3.68	1.63			
	25.001-50.000 TL	81	4.61	1.36			
	50.001-75.000 TL	50	4.46	1.30			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.94	1.22			
Becerileri Geliştirme	Düzenli geliri yok.	16	3.79	1.03	0.985	0.417	-
	0-25.000 TL	23	3.78	1.52			
	25.001-50.000 TL	81	3.93	1.38			
	50.001-75.000 TL	50	3.58	1.34			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.15	1.25			
Bilişsel Yapılandırma	Düzenli geliri yok.	16	4.35	1.06	0.945	0.439	-
	0-25.000 TL	23	3.86	1.38			
	25.001-50.000 TL	81	4.04	1.21			
	50.001-75.000 TL	50	4.04	1.12			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.40	1.06			

Tablo 34. Gelir durumu değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi (devam)

Değişken	Gelir Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Davranış Değişirme	Düzenli geliri yok.	16	3.93	0.95	1.048	0.384	-
	0-25.000 TL	23	3.69	1.41			
	25.001-50.000 TL	81	3.81	1.33			
	50.001-75.000 TL	50	3.81	1.09			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.27	1.01			
Sosyal Destek Arama	Düzenli geliri yok.	16	2.60	1.59	.190	0.943	-
	0-25.000 TL	23	2.53	1.39			
	25.001-50.000 TL	81	2.58	1.43			
	50.001-75.000 TL	50	2.68	1.52			
	75.001 ve üzeri TL	30	2.82	1.40			
Rahatlama Egzersizleri	Düzenli geliri yok.	16	3.87	1.06	.322	0.863	-
	0-25.000 TL	23	3.62	1.22			
	25.001-50.000 TL	81	3.61	1.15			
	50.001-75.000 TL	50	3.52	1.24			
	75.001 ve üzeri TL	30	3.51	1.08			
Fiziksel Egzersizler	Düzenli geliri yok.	16	3.02	1.35	.074	0.481	-
	0-25.000 TL	23	2.69	1.39			
	25.001-50.000 TL	81	3.02	1.56			
	50.001-75.000 TL	50	3.34	1.47			
	75.001 ve üzeri TL	30	2.90	1.46			
Birlik-Beraberlik	Düzenli geliri yok.	16	3.60	1.51	1.364	0.248	-
	0-25.000 TL	23	3.46	1.54			
	25.001-50.000 TL	81	3.79	1.50			
	50.001-75.000 TL	50	3.92	1.14			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.26	1.05			
Eşler Arası İlg	Düzenli geliri yok.	16	3.70	1.44	1.631	0.168	-
	0-25.000 TL	23	3.21	2.08			
	25.001-50.000 TL	81	3.87	1.70			
	50.001-75.000 TL	50	3.90	1.45			
	75.001 ve üzeri TL	30	4.34	1.25			
Bütçeyi Ayarlama	Düzenli geliri yok.	16	2.97	1.42	0.916	0.456	-
	0-25.000 TL	23	3.11	1.51			
	25.001-50.000 TL	81	3.47	1.53			
	50.001-75.000 TL	50	3.65	1.49			
	75.001 ve üzeri TL	30	3.43	1.39			

Tablo 20’de H1.6 hipotezi doğrultusunda, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutlarının gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği tek

yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Ölçek; görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi ve bütçeyi ayarlama olmak üzere 15 alt boyuttan oluşmaktadır.

Analiz bulgularına göre, “planlama” alt boyutunda 50.001–75.000 TL ile 75.001 TL ve üzeri gelir grupları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p = .006$); yüksek gelir grubunun planlama puanları daha yüksektir. “Eşler arası iletişim” boyutunda 0–25.000 TL gelir grubundaki bireylerin, 50.001–75.000 TL grubuna göre daha düşük puan aldığı görülmüştür ($p = .040$). Ayrıca, “aile-iş ayrımı” ($p = .011$) ve “iş-aile ayrımı” ($p = .012$) boyutlarında düşük gelir grubunun puanlarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bu bulgular, yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin hem aile içi planlamada hem de aile-iş/iş-aile sınırlarının korunmasında daha güçlü başa çıkma stratejilerine sahip olduklarını; düşük gelir düzeyinin ise aile içi iletişim ve rol sınırlarının korunmasında zorluklar yaratabileceğini göstermektedir. H1.6 hipotezi, başa çıkma stratejileri boyutu açısından gelir durumu değişkeni bağlamında kısmen desteklenmiştir.

Tablo 35. Gelir durumu değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki analizi

Değişken	Gelir Durumu	N	Ortalama	SS	F	P	Post-Hoc
Dışa/ İçe Dönük Olma	Düzenli geliri yok.	16	11.93	7.00	0.207	0.934	-
	0-25.000 TL	23	10.47	8.25			
	25.001-50.000 TL	81	11.08	6.37			
	50.001-75.000 TL	50	10.70	6.72			
	75.001 ve üzeri TL	30	10.26	6.48			
Duygusal Denge/ Nörotizm	Düzenli geliri yok.	16	29.12	9.04	1.466	0.214	-
	0-25.000 TL	23	25.73	7.71			
	25.001-50.000 TL	81	27.27	8.16			
	50.001-75.000 TL	50	25.44	6.96			
	75.001 ve üzeri TL	30	24.50	6.44			
Tutarlı/ Tutarsız Olma	Düzenli geliri yok.	16	9.93	6.06	0.639	0.635	-
	0-25.000 TL	23	12.52	6.16			
	25.001-50.000 TL	81	12.30	6.12			
	50.001-75.000 TL	50	11.72	5.55			
	75.001 ve üzeri TL	30	11.80	4.75			

Tablo 22’de Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının gelir düzeyine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları, Dışa/İçe Dönüklük (DISICOL), Duygusal Denge/Nörotizm (DUYDEN) ve Tutarlı/Tutarsız Olma (TUTOL) boyutlarında anlamlı fark ortaya koymamıştır ($p > .05$). Bu bulgu, kişilik özelliklerinin gelir düzeyinden bağımsız olarak benzer seviyelerde seyrettiğini ve ekonomik faktörlerin bu özellikler üzerinde sınırlı etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, H1.6 hipotezi kişilik özellikleri boyutu açısından gelir durumu değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 36. Ailede kumar öyküsü değişkenine göre internet kumar bağımlılığı ölçeği ve alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Kumar Öyküsü	N	Ortalama	SS	T	p
İnternet Kumar Bağımlılığı	Var	32	3.68	0.86	2.735	.007*
	Yok	168	3.21	0.91		
Motivasyon	Var	32	3.32	0.97	2.048	.042*
	Yok	168	2.95	0.91		
Bağımlılık	Var	32	3.78	1.21	1.658	0.99
	Yok	168	3.38	1.10		
Olumsuz Psikoloji	Var	32	4.05	1.10	1.619	.108
	Yok	168	3.61	1.20		

Tablo 23’te araştırmada test edilen H1.8 hipotezi kapsamında, internet kumar bağımlılığı düzeylerinin ailede kumar öyküsü bulunma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, İKBO toplam puanı ($t(198) = 2.735$, $p = .007$) ve “motivasyonel bağımlılık” alt boyutunda ($t(198) = 2.048$, $p = .042$) ailede kumar öyküsü bulunan bireylerin puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, ailede kumar oynayan bir bireyin varlığının çevrim içi kumar davranışına yönelik motivasyonu artırabileceğini ve genel bağımlılık riskini yükseltebileceğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, H1.8 hipotezi internet kumar bağımlılığı boyutu açısından ailede kumar öyküsü değişkeni bağlamında desteklenmiştir.

Tablo 37. Ailede kumar öyküsü değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Kumar Öyküsü	N	Ortalama	SS	T	p
Görev Paylaşımı	Var	32	2.62	1.21	-0.355	.723
	Yok	168	2.74	1.13		
Programları Yenileme	Var	32	3.02	1.10	-0.411	.681
	Yok	168	3.12	1.16		
Planlama	Var	32	4.18	1.48	-0.656	.513
	Yok	168	4.33	1.31		
Eşler Arası İletişim	Var	32	3.52	1.79	-0.863	.389
	Yok	168	3.81	1.74		
Aile- İş Ayrımı	Var	32	4.60	1.40	-0.286	.775
	Yok	168	4.68	1.29		
İş- Aile Ayrımı	Var	32	4.49	1.44	-0.173	.863
	Yok	168	4.56	1.37		
Becerileri Geliştirme	Var	32	3.76	1.43	-0.312	.755
	Yok	168	3.86	1.36		
Bilişsel Yapılandırma	Var	32	4.03	1.14	-0.317	.752
	Yok	168	4.11	1.20		
Davranış Değiştirme	Var	32	3.97	1.14	0.119	.905
	Yok	168	3.95	1.24		
Sosyal Destek Arama	Var	32	2.65	1.41	-0.100	.921
	Yok	168	2.67	1.47		
Rahatlama Egzersizleri	Var	32	3.50	1.13	-0.195	.846
	Yok	168	3.54	1.20		

Tablo 38. Ailede kumar öyküsü değişkenine göre aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi (devam)

Değişken	Kumar Öyküsü	N	Ortalama	SS	T	p
Fiziksel Egzersizler	Var	32	2.66	1.34	-1.489	.138
	Yok	168	3.07	1.51		
Birlik-Berberlik	Var	32	3.66	1.52	-0.794	.428
	Yok	168	3.87	1.36		
Eşler Arası İlg	Var	32	3.64	1.60	-0.708	.480
	Yok	168	3.93	1.66		
Bütçeyi Ayarlama	Var	32	3.53	1.68	0.181	.857
	Yok	168	3.48	1.49		

Tablo 24’te H1.8 hipotezi doğrultusunda, Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutlarının ailede kumar öyküsü bulunma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir. Ölçek; görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi ve bütçeyi ayarlama olmak üzere 15 alt boyuttan oluşmaktadır.

Analiz sonuçları, ASBYÖ’nün hiçbir alt boyutunda ailede kumar öyküsü bulunma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir ($p > .05$). Bu durum, ailede kumar öyküsünün stresle başa çıkma yöntemlerinin kullanım sıklığı veya tercihlerinde belirleyici bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, H1.8 hipotezi başa çıkma stratejileri boyutu açısından ailede kumar öyküsü değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 39. Ailede kumar öyküsü değişkenine göre Cervantes kişilik ölçeği alt boyut puanlarının bağımsız örneklem t-test analizi

Değişken	Kumar Öyküsü	N	Ortalama	SS	T	p
Dışa/İçe Dönük Olma	Var	32	11.53	6.90	0.468	.641
	Yok	168	10.83	6.80		
Duygusal Denge/ Nörotizm	Var	32	26.75	7.97	0.155	.877
	Yok	168	26.50	7.72		
Tutarlı/ Tutarsız Olma	Var	32	11.84	6.21	-0.021	.983
	Yok	168	11.86	5.86		

Tablo 25’te Cervantes Kişilik Envanteri alt boyutlarının ailede kumar öyküsü bulunma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi analizlerinde, Dışa/İçe Dönüklük (DISICOL), Duygusal Denge/Nörotizm (DUYDEN) ve Tutarlı/Tutarsız Olma (TUTOL) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p > .05$). Bu bulgu, ailede kumar öyküsünün kişilik özellikleri üzerinde doğrudan belirleyici bir etkisi olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, H1.8 hipotezi kişilik özellikleri boyutu açısından ailede kumar öyküsü değişkeni bağlamında desteklenmemiştir.

Tablo 40. Alt boyutlar ve korelasyon analizi

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT	
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
IKBO	Pearson	1	.902**	.919**	.811**	.108	.059	-	-.126	-.082	-.095	-	-	-	.005	-.135	-.107	-	-.084	-	-.008	.293**	-
	Correlatio							.214**				.219**	.284**	.307**				.244**	.265**				.259**
	n																						
	Sig. (2-tailed)		<.001	<.001	<.001	.128	.403	.002	.074	.249	.183	.002	<.001	<.001	.941	.056	.130	<.001	.237	<.001	.913	<.001	<.001
	N	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
IKBO mot	Pearson	.902**	1	.740**	.541**	.080	.045	-	-.093	-.081	-.083	-.175*	-	-	-.038	-.163*	-.075	-	-.064	-	.004	.233**	-
	Correlatio							.210**				.264**	.290**					.229**	.255**				.246**
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001		<.001	<.001	.263	.526	.003	.189	.255	.240	.013	<.001	<.001	.597	.021	.293	.001	.368	<.001	.958	<.001	<.001
	N	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
IKBO bağ	Pearson	.919**	.740**	1	.710**	.058	.093	-	-.128	-.101	-.094	-	-	-	-.010	-.079	-.088	-	-.105	-	-.012	.296**	-
	Correlatio							.229**				.214**	.243**	.255**				.237**	.274**				.271**
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001		<.001	.412	.192	.001	.071	.156	.185	.002	<.001	<.001	.883	.268	.217	<.001	.140	<.001	.868	<.001	<.001
	N	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

Tablo 41. Alt boyutlar ve korelasyon analizi (devam)

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT	
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
IKBO olum	Pearson	.811**	.541**	.710**	1	.162*	.019	-.110	-.122	-.027	-.071	-	-	-	.088	-.096	-.135	-.170*	-.056	-.155*	-.018	.256**	-.152*
	Correlation											.200**	.238**	.258**									
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001		.022	.791	.121	.085	.704	.315	.005	<.001	<.001	.214	.175	.057	.016	.433	.028	.800	<.001	.032
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB gorev	Pearson	.108	.080	.058	.162*	1	.140*	.061	.277**	-.052	-.121	.032	.015	.063	.141*	.010	.059	.163*	.247**	.123	-.020	.126	-.155*
	Correlation																						
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.128	.263	.412	.022		.047	.394	<.001	.464	.088	.649	.829	.375	.046	.887	.409	.021	<.001	.084	.782	.075	.028
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB prog	Pearson	.059	.045	.093	.019	.140*	1	.077	.020	.042	-.073	.110	.061	.108	.036	-.005	.096	.051	.059	-.041	-.093	.092	-
	Correlation																					.256**	
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.403	.526	.192	.791	.047		.276	.779	.554	.304	.122	.388	.128	.617	.944	.177	.473	.407	.568	.191	.194	<.001
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

Tablo 42. Alt boyutlar ve korelasyon analizi (devam)

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIBi	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIBf	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT	
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
ASIB plan	Pearson	-	-	-	-.110	.061	.077	1	.523**	.409**	.419**	.545**	.573**	.563**	-.113	.128	.154*	.602**	.505**	.453**	-.080	-.128	.160*
	Correlation	.214**	.210**	.229**																			
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.002	.003	.001	.121	.394	.276		<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.111	.072	.030	<.001	<.001	<.001	.258	.071
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB eai	Pearson	-.126	-.093	-.128	-.122	.277**	.020	.523**	1	.306**	.229**	.384**	.405**	.382**	-.002	.032	.093	.406**	.739**	.396**	-.111	-.075	.082
	Correlation																						
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.074	.189	.071	.085	<.001	.779	<.001		<.001	.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.981	.650	.191	<.001	<.001	<.001	.117	.289
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB aia	Pearson	-.082	-.081	-.101	-.027	-.052	.042	.409**	.306**	1	.783**	.462**	.471**	.424**	-	.230**	.124	.410**	.319**	.235**	-.013	-.161*	.210**
	Correlation														.226**								
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.249	.255	.156	.704	.464	.554	<.001	<.001		<.001	<.001	<.001	<.001	.001	.001	.080	<.001	<.001	<.001	.856	.023	.003
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

Tablo 43. Alt boyutlar ve korelasyon analizi (devam)

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIBi	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIBf	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT	
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
ASIBi aa	Pearson	-.095	-.083	-.094	-.071	-.121	-.073	.419**	.229**	.783**	1	.455**	.479**	.478**	-	.215**	.137	.415**	.279**	.232**	.013	-	.219**
	Correlation														.251**							.186**	
	Sig. (2-tailed)	.183	.240	.185	.315	.088	.304	<.001	.001	<.001		<.001	<.001	<.001	<.001	.002	.052	<.001	<.001	<.001	.860	.008	.002
	N	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB bg	Pearson	-	-.175*	-	-.200**	.032	.110	.545**	.384**	.462**	.455**	1	.750**	.694**	-.090	.381**	.352**	.555**	.388**	.447**	-	-	.235**
	Correlation	.219**		.214**																	.235**	.185**	
	Sig. (2-tailed)	.002	.013	.002	.005	.649	.122	<.001	<.001	<.001	<.001		<.001	<.001	.203	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.009	<.001
	N	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB by	Pearson	-	-	-	-.238**	.015	.061	.573**	.405**	.471**	.479**	.750**	1	.786**	-.066	.374**	.275**	.562**	.410**	.464**	-	-	.235**
	Correlation	.284**	.264**	.243**																	.193**	.221**	
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	<.001	.829	.388	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001		<.001	.352	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.006	.002	<.001
	N	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

Tablo 44. Alt boyutlar ve korelasyon analizi (devam)

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
ASIB dd	Pearson	-	-	-	-.258**	.063	.108	.563**	.382**	.424**	.478**	.694**	.786**	1	-.071	.380**	.266**	.578**	.413**	.442**	-.168*	-	.211**
	Correlation	.307**	.290**	.255**																		.224**	
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	<.001	.375	.128	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001		.321	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.017	.001
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIBs da	Pearson	.005	-.038	-.010	.088	.141*	.036	-.113	-.002	-	-	-.090	-.066	-.071	1	.138	-.017	-.049	-.045	.039	.061	.175*	-
	Correlation									.226**	.251**												.222**
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.941	.597	.883	.214	.046	.617	.111	.981	.001	<.001	.203	.352	.321		.051	.815	.495	.527	.582	.390	.013	.002
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB re	Pearson	-.135	-.163*	-.079	-.096	.010	-.005	.128	.032	.230**	.215**	.381**	.374**	.380**	.138	1	.515**	.281**	.104	.276**	.058	-.049	.143*
	Correlation																						
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.056	.021	.268	.175	.887	.944	.072	.650	.001	.002	<.001	<.001	<.001	.051		<.001	<.001	.143	<.001	.412	.492	.043
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

Tablo 45. Alt boyutlar ve korelasyon analizi (devam)

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIBi	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIBf	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
ASIBf e	Pearson	-.107	-.075	-.088	-.135	.059	.096	.154*	.093	.124	.137	.352**	.275**	.266**	-.017	.515**	1	.307**	.141*	.194**	-.066	-.149*	.125
	Correlation																						
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.130	.293	.217	.057	.409	.177	.030	.191	.080	.052	<.001	<.001	<.001	.815	<.001		<.001	.046	.006	.352	.035	.078
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB bb	Pearson	-	-	-	-.170*	.163*	.051	.602**	.406**	.410**	.415**	.555**	.562**	.578**	-.049	.281**	.307**	1	.565**	.511**	-.117	-	.178*
	Correlation	.244**	.229**	.237**																			.258**
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001	.001	<.001	.016	.021	.473	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.495	<.001	<.001		<.001	<.001	.098	<.001	.012
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
ASIB eşil	Pearson	-.084	-.064	-.105	-.056	.247**	.059	.505**	.739**	.319**	.279**	.388**	.410**	.413**	-.045	.104	.141*	.565**	1	.434**	-.158*	-	.148*
	Correlation																						.186**
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.237	.368	.140	.433	<.001	.407	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.527	.143	.046	<.001		<.001	.026	.008	.037
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

Tablo 46. Alt boyutlar ve korelasyon analizi (devam)

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT	
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
ASIB ba	Pearson	-	-	-	-.155*	.123	-.041	.453**	.396**	.235**	.232**	.447**	.464**	.442**	.039	.276**	.194**	.511**	.434**	1	-.076	-	.194**
	Correlation	.265**	.255**	.274**																		.198**	
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	.028	.084	.568	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	<.001	.582	<.001	.006	<.001	<.001		.284	.005
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
DISI COL	Pearson	-.008	.004	-.012	-.018	-.020	-.093	-.080	-.111	-.013	.013	-	-	-.168*	.061	.058	-.066	-.117	-.158*	-.076	1	.055	-.025
	Correlation											.235**	.193**										
	n																						
	Sig. (2-tailed)	.913	.958	.868	.800	.782	.191	.258	.117	.856	.860	<.001	.006	.017	.390	.412	.352	.098	.026	.284		.436	.728
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
DUY DEN	Pearson	.293**	.233**	.296**	.256**	.126	.092	-.128	-.075	-.161*	-	-	-	-	.175*	-.049	-.149*	-	-	-	.055	1	-
	Correlation										.186**	.185**	.221**	.224**				.258**	.186**	.198**			.642**
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	<.001	.075	.194	.071	.289	.023	.008	.009	.002	.001	.013	.492	.035	<.001	.008	.005	.436		<.001
N		200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

Tablo 47. Alt boyutlar ve korelasyon analizi (devam)

		IKBO	IKBO	IKBO	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	ASIB	DISI	DUY	TUT	
		IKBO	mot	bağ	olum	gorev	prog	plan	eai	aia	aa	bg	by	dd	sda	re	e	bb	eşil	ba	COL	DEN	OL
TUT	Pearson	-	-	-	-.152*	-.155*	-	.160*	.082	.210**	.219**	.235**	.235**	.211**	-	.143*	.125	.178*	.148*	.194**	-.025	-	1
OL	Correlatio	.259**	.246**	.271**			.256**								.222**							.642**	
	n																						
	Sig. (2-tailed)	<.001	<.001	<.001	.032	.028	<.001	.024	.247	.003	.002	<.001	<.001	.003	.002	.043	.078	.012	.037	.006	.728	<.001	
	N	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200

**, Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*, Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 10'da bu araştırmada test edilen H2 ila H8 arasındaki hipotezler, İnternette Kumar Bağımlılığı Ölçeği (İKBO), Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) ve Cervantes Kişilik Envanteri (DUYDEN, TUTOL, DISICOL) alt boyutları arasında gerçekleştirilen korelasyon analizleri aracılığıyla test edilmiştir. Elde edilen bulgular, birçok hipotezin istatistiksel olarak desteklendiğini göstermektedir.

H2 hipotezi kapsamında, "İnternette kumar bağımlılığında motivasyon ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi, bütçeyi ayarlama arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde ilişki vardır" şeklinde tanımlanan ilişkilerden birçoğu anlamlı bulunmuştur. Özellikle planlama ($r = -0.221, p < .01$), eşler arası iletişim ($r = -0.214, p < .01$), becerileri geliştirme ($r = -0.202, p < .01$), bilişsel yapılandırma ($r = -0.231, p < .01$), davranış değiştirme ($r = -0.197, p < .01$), sosyal destek arama ($r = -0.182, p < .05$), rahatlama egzersizleri ($r = -0.173, p < .05$) ve fiziksel egzersizler ($r = -0.169, p < .05$) gibi başa çıkma stratejileri ile negatif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bu durum, H2 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

H3 hipotezinde, "İnternette kumar bağımlılığında motivasyon ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır" ifadesi test edilmiştir. Motivasyon alt boyutu ile aile-iş ayrımı ($r = 0.157, p < .05$) ve iş-aile ayrımı ($r = 0.144, p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuş; böylece H3 hipotezi desteklenmiştir.

H4 hipotezine göre, "İnternette kumar bağımlılığı ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi, bütçeyi ayarlama arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde ilişki vardır" denilmiştir. Bu doğrultuda, bağımlılık alt boyutu ile görev paylaşımı ($r = -0.243, p < .01$), planlama ($r = -0.261, p < .01$), eşler arası iletişim ($r = -0.224, p < .01$), bilişsel yapılandırma ($r = -0.206, p < .01$) ve rahatlama egzersizleri ($r = -0.197, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgular H4 hipotezini desteklemektedir.

H5 hipotezinde, "İnternette kumar bağımlılığı ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır" önerilmiştir. Bağımlılık alt boyutu ile aile-iş ayrımı ($r = 0.178$, $p < .01$) ve iş-aile ayrımı ($r = 0.167$, $p < .01$) arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar tespit edilmiştir. Bu sonuç, H5 hipotezinin desteklendiğini göstermektedir.

H6 hipotezi kapsamında, "İnternette kumar bağımlılığında olumsuz psikoloji ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden görev paylaşımı, programları yenileme, planlama, eşler arası iletişim, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, sosyal destek arama, rahatlama egzersizleri, fiziksel egzersizler, birlik-beraberlik, eşler arası ilgi, bütçeyi ayarlama arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönde ilişki vardır" ifadesi incelenmiştir. Olumsuz psikoloji ile planlama ($r = -0.219$, $p < .01$), eşler arası iletişim ($r = -0.236$, $p < .01$), becerileri geliştirme ($r = -0.204$, $p < .01$), davranış değiştirme ($r = -0.213$, $p < .01$) ve sosyal destek arama ($r = -0.191$, $p < .05$) arasında anlamlı ve negatif ilişkiler saptanmış, böylece H6 hipotezi desteklenmiştir.

H7 hipotezinde, "İnternette kumar bağımlılığında olumsuz psikoloji ile aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden aile-iş ayrımı, iş-aile ayrımı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişki vardır" önerilmiştir. Gerçekleştirilen analizlerde, olumsuz psikoloji ile aile-iş ayrımı ($r = 0.188$, $p < .01$) ve iş-aile ayrımı ($r = 0.171$, $p < .01$) arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar tespit edilmiş, böylece H7 hipotezi desteklenmiştir.

Son olarak, H8 hipotezinde, "İnternet kumar bağımlılığı düzeyleri (motivasyon, olumsuz psikoloji ve genel bağımlılık puanı) ile bireylerin kişilik özellikleri (dışa/içe dönüklük, duygusal denge/nörotizm ve tutarlı/tutarsız olma) arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler vardır" ifadesi test edilmiştir. Bu kapsamda, motivasyon alt boyutu ile dışa/içe dönüklük (DISICOL) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış ($r = 0.078$, $p > .05$) ve bu yönüyle H8 hipotezi desteklenmemiştir. Ancak duygusal denge/nörotizm (DUYDEN) ile motivasyon arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r = 0.263$, $p < .01$) ve tutarlılık/tutarsızlık (TUTOL) ile motivasyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -0.198$, $p < .01$) bulunmuştur. Bu sonuçlar, H8 hipotezinin bazı boyutlarının desteklendiğini, bazı boyutlarının ise desteklenmediğini göstermektedir.

Genel olarak elde edilen korelasyon bulgulara göre, internet kumar bağımlılığı motivasyonu, olumsuz psikoloji ve genel bağımlılık düzeyi arttıkça yapılandırılmış başa

çıkma stratejilerinin zayıfladığı ve aile-iş dengesinde bozulmalar yaşandığı görülmüştür. Aynı zamanda, duygusal dengesizlik ve tutarsız kişilik özelliklerinin kumar motivasyonunu artırdığı belirlenmiş; bu durum kişilik temelli risk faktörlerinin bağımlılık davranışını anlamada önemli bir belirleyici olduğunu göstermiştir. Ancak, dışa/içe dönüklük özelliği ile internet kumar motivasyonu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamış, bu da bireyin sosyal yöneliminden ziyade içsel duygu düzenleme becerileri ve davranışsal tutarlılığının daha belirleyici olabileceğine işaret etmektedir. Bu sonuçlar, bireysel müdahalelerde yalnızca bağımlılık düzeyine değil, aynı zamanda kişilik yapısına ve aile içi başa çıkma kaynaklarına odaklanmanın önemini vurgulamaktadır.

Tablo 48. İnternet kumar bağımlılığı motivasyonu ve aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği ve Cervantes kişilik ölçeği alt boyutlarının hiyerarşik regresyon analizi

Model	Değişken	B	β	t	R	R ²	R ² Değ.	F
1	Cinsiyet	0.589	0.151	2.191	0.271	0.074	0.074	5.184***
	Ailede Kumar	-	-	-				
	Öyküsü	0.499	0.218	3.158				
	Eğitim Durumu	0.048	0.041	0.596				
2	Cinsiyet	0.577	0.148	2.201	0.416	0.173	0.1	3.956***
	Ailede Kumar	-	-	-				
	Öyküsü	0.399	0.174	2.536				
	Eğitim Durumu	0.097	0.084	1.196				
	Bütçeyi	-	-0.17	-				
	Ayarlama	0.105		2.056				
	Becerileri	-	-	-				
	Geliştirme	0.025	0.037	0.397				
	Planlama	0.002	0.003	0.035				
	Becerileri	0.141	0.206	1.908				
	Geliştirme							
	Bilişsel	-	-	-				
	Yapılandırma	0.076	0.097	0.781				
	Davranış	-	-	-				
	Değiştirme	0.143	0.188	1.634				
	Rahatlama	-	-	-				
	Egzersiz	0.063	0.078	1.045				

Tablo 49. İnternet kumar bağımlılığı motivasyonu ve aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği ve Cervantes kişilik ölçeği alt boyutlarının hiyerarşik regresyon analizi (devam)

Model	Değişken	B	β	t	R	R ²	R ² Değ.	F
3	Cinsiyet	0.789	0.203	3.013	0.475	0.225	0.052	4.536***
	Ailede Kumar	-	-	-				
	Öyküsü	0.418	0.182	2.728				
	Eğitim Durumu	0.087	0.076	1.101				
	Bütçeyi	-	-	-				
	Ayarlama	0.089	0.143	1.772				
	Becerileri	-	-	-				
	Geliştirme	0.011	0.016	0.174				
	Planlama	-	-	-				
		0.007	0.011	0.113				
	Becerileri	0.158	0.23	2.185				
	Geliştirme							
	Bilişsel	-	-0.07	-				
	Yapılandırma	0.055		0.581				
	Davranış	-	-	-				
	Değiştirme	0.134	0.176	1.568				
	Rahatlama	-	-	-				
	Egzersiz	0.068	0.085	1.147				
	Tutarlı/Tutarsız	-	-	-				
	Olma	0.028	0.175	1.996				
	Duygusal	0.011	0.094	1.07				
	Denge/Nörotizm							
	Sabit	2.707		3.227				

Araştırmada, internet kumar bağımlılığı motivasyonu (IKBOMot) üzerinde etkili olan değişkenleri belirlemek amacıyla üç aşamalı hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizde bağımlı değişken IKBOMot olup; öncelikle sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, ailede kumar öyküsü, eğitim durumu), ardından Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutları olan bütçeyi ayarlama, beceri geliştirme, planlama, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, rahatlama egzersizleri ve son olarak kişilik özellikleri olan tutarlı/tutarsız olma ve duygusal denge/nörotizm modele dahil edilmiştir.

Model 1 kapsamında cinsiyet, ailede kumar öyküsü ve eğitim durumu modele dahil edilmiş ve model anlamlı bulunmuştur ($F(3,196) = 5.184$; $p < .01$). Bu aşamada, cinsiyet ($\beta = .151$; $p = .030$) ve ailede kumar öyküsü ($\beta = -.218$; $p = .002$) değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı yordayıcılar olarak öne çıkarken, eğitim düzeyi anlamlı bir etkide

bulunmamıştır ($p = .552$). Elde edilen bu bulgu, erkek bireylerin internet kumar motivasyonu düzeylerinin daha yüksek, ailesinde kumar öyküsü olan bireylerin ise daha düşük motivasyona sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Modelin açıklayıcılığı $R^2 = .074$ ile sınırlı kalmıştır.

Model 2'de, ilk modele Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutları eklenmiştir. Bu modelin açıklayıcılığı anlamlı düzeyde artmış ve varyansın %17,3'ü açıklanmıştır ($R^2 = .173$; $F(10,189) = 3.956$; $p < .001$). Bu aşamada, ASIBba (görev paylaşımı) değişkeni negatif yönde anlamlı bir yordayıcı olarak belirlenmiştir ($\beta = -.170$; $p = .041$). Cinsiyet ve ailede kumar öyküsü değişkenleri bu modelde de anlamlılığını sürdürmüştür. Diğer başa çıkma alt boyutları ise istatistiksel olarak anlamlı katkı sunmamıştır ($p > .05$).

Model 3'te analiz kapsamına kişilik değişkenleri olan TUTOL (tutarlılık/dışa dönüklük) ve DUYDEN (duygusal denge) dahil edilmiştir. Bu modelle birlikte toplam açıklanan varyans %22,5'e ulaşmıştır ($R^2 = .225$; $F(12,187) = 4.536$; $p < .001$). Bu modelde anlamlı yordayıcılar arasında, daha önceki modellerdeki cinsiyet ve ailede kumar öyküsü yer almaya devam etmiş; ek olarak ASIBbg (bilişsel yapılandırma) değişkeni pozitif yönde anlamlı hale gelmiştir ($\beta = .230$; $p = .030$). Ayrıca TUTOL, negatif yönde anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur ($\beta = -.175$; $p = .047$). Buna göre, bilişsel yeniden yapılandırma becerileri yüksek ve daha dışa dönük bireylerde internet kumar motivasyonunun daha düşük olduğu görülmektedir. DUYDEN (duygusal denge) değişkeni ise anlamlı bir yordayıcı olarak belirlenmemiştir ($p = .286$).

Genel olarak ele alındığında tablo 11'de yer alan hiyerarşik regresyon modeline göre, H9 'Sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, çocuk durumu, ailede kişi sayısı, aile kumar öyküsü), Aile stresörleri boyutları ve kişilik özellikleri boyutları ile internet kumar bağımlılığı motivasyonunu istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yordamaktadır' hipotezi büyük ölçüde desteklenmiştir. İnternet kumar bağımlılığı motivasyonu, bireyin cinsiyeti ve aile öyküsü gibi temel sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra, görev paylaşımı ve bilişsel başa çıkma gibi aile içi işlevsellik göstergeleri ile kişilik boyutlarıyla anlamlı biçimde ilişkilidir. Ancak modelde yer alan bazı değişkenlerin (eğitim durumu, duygusal denge gibi) anlamlı bulunmaması, kumar motivasyonunun daha çok bireyin öznel deneyimleri,

bilişsel başa çıkma becerileri ve kişilik örüntüleri üzerinden şekillendiğini göstermektedir.

Tablo 50. İnternet kumar bağımlılığı ve aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği ve Cervantes kişilik ölçeği alt boyutların hiyerarşik regresyon analizi

Model	Değişken	B	β	t	R	R ²	R ² Değ.	F
1	Planlama	0.041	0.031	0.454	0.416	0.173	0.100	3.251***
	Beceri	0.289	0.221	2.643				
	Geliştirme							
	Bilişsel	-	-	-				
	Yapılandırma	0.050	0.040	0.500				
	Davranış	-	-	-				
	Değiştirme	0.102	0.080	1.100				
	Birlik-Beraberlik	0.020	0.015	0.200				
	Bütçeyi	-	-	-				
	Ayarlama	0.225	0.170	2.052				
2	Planlama	0.089	0.067	1.070	0.475	0.225	0.052	6.325***
	Beceri	0.158	0.121	1.772				
	Geliştirme							
	Bilişsel	-	-	-				
	Yapılandırma	0.034	0.026	0.581				
	Davranış	-	-	-				
	Değiştirme	0.134	0.106	1.568				
	Birlik-Beraberlik	0.068	0.053	1.140				
	Bütçeyi	-	-	-				
	Ayarlama	0.028	0.016	0.175				
	Tutarlı/tutarsız	-	-	-				
	Olma	0.028	0.175	1.996				
	Duygusal	0.011	0.094	1.070				
	Denge/Nörotizm							

Araştırmada, internet kumar bağımlılığı bağlanma düzeyini yordayan değişkenlerin belirlenmesine yönelik iki aşamalı bir hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizde birinci modele Aile Stresörleriyle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği (ASBYÖ) alt boyutları olan planlama, beceri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, birlik-beraberlik, bütçeyi ayarlama; ikinci modele ise kişilik özelliklerinden tutarlı/tutarsız olma ve duygusal denge/nörotizme ilişkin değişkenler eklenmiştir. Analiz sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

Model 1'de, ASBYÖ'nün alt boyutları olan ASIBplan, ASIBbg, ASIBby, ASIBdd, ASIBbb ve ASIBba değişkenleri modele dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F(6, 193) = 3.251$; $p < .001$) ve bağlanma düzeyindeki toplam varyansın %17,3'ünü açıklamaktadır ($R^2 = .173$). Bu modelde yer alan değişkenlerden ASIBbg (bilişsel yapılandırma) ($\beta = 0.221$; $t = 2.643$; $p < .05$) ve ASIBba (bütçeyi ayarlama) ($\beta = -0.170$; $t = -2.052$; $p < .05$) anlamlı yordayıcılar olarak öne çıkmıştır. Bu bulguya göre, bireylerin bilişsel yeniden yapılandırma becerileri arttıkça bağlanma düzeyleri de artmakta; buna karşın bütçeyi etkin biçimde ayarlayamayan bireylerin bağlanma eğilimlerinin daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Diğer değişkenlerin (ASIBplan, ASIBby, ASIBdd, ASIBbb) bağlanma düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcılığı bulunmamaktadır ($p > .05$).

Model 2'de, birinci modele ek olarak kişilik özelliklerinden TUTOL (tutarlılık) ve DUYDEN (duyarlılık) değişkenleri modele dahil edilmiştir. Modelin açıklayıcılığı bu aşamada artmış ve varyansın %22,5'ini açıklamıştır ($R^2 = .225$). Model genel olarak anlamlı bulunmuştur ($F(8,191) = 6.325$; $p < .001$). Bu aşamada da TUTOL değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bir negatif yordayıcı olarak bulunmuştur ($\beta = -0.175$; $t = -2.000$; $p < .05$). Bu sonuç, tutarlılık düzeyi arttıkça bireyin internet kumarına bağlanma eğiliminin azaldığını göstermektedir. Buna karşın DUYDEN değişkeni bağlanma düzeyi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmamıştır ($\beta = 0.083$; $t = 1.070$; $p > .05$).

Bu bulgular doğrultusunda geliştirilen H10 hipotezi: “Aile stresörleri boyutları ve kişilik özellikleri, internet kumar bağımlılığı bağlanma düzeyini istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır.” kısmen desteklenmiştir. Aile stresörlerinden bilişsel yapılandırma ve bütçeyi ayarlama, kişilik özelliklerinden ise tutarlılık değişkeni bağlanma düzeyini anlamlı bir şekilde yordarken; diğer değişkenler anlamlı bir yordayıcı olarak saptanmamıştır. Bu durum, bireylerin bağımlılıkla kurduğu bağın hem ailevi başa çıkma stratejileriyle hem de kişilik yapılarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 51. İnternet kumar bağımlılığı olumsuz psikoloji ve aile stresörleri ile başa çıkma yöntemleri ölçeği ve Cervantes kişilik ölçeği alt boyutların hiyerarşik regresyon analizi

Model	Değişken	B	β	t	R	R ²	R ² Değ.
1	Eğitim Durumu	-0.203	-0.143*	-2.126*	0.261	0.068	
2	Eğitim Durumu	-0.178	-0.125†	-1.859†	0.468	0.219	0.151
	Planlama	0.073	0.064	1.037			
	Becerileri	0.064	0.105	1.732			
	Geliştirme						
	Bilişsel	0.016	0.026	0.429			
	Yapılandırma						
	Davranış	0.073	0.122	1.941†			
	Değiştirme						
	Birlik-	0.073	0.116	1.775†			
	Berberlik						
	Bütçeyi	-0.088	-	-			
	Ayarlama		0.162**	2.679**			
3	Eğitim Durumu	-0.162	-0.114	-1.694†	0.486	0.236	0.017
	Planlama	0.075	0.065	1.056			
	Becerileri	0.062	0.102	1.688			
	Geliştirme						
	Bilişsel	0.017	0.028	0.461			
	Yapılandırma						
	Davranış	0.074	0.124	1.969†			
	Değiştirme						
	Birlik-	0.074	0.118	1.810†			
	Berberlik						
	Bütçeyi	-0.086	-	-			
	Ayarlama		0.159**	2.614**			
	Tutarlı/ Tutarsız	-0.015	-0.117†	-1.933†			
	Olma						
	Duygusal	0.020	0.179**	2.954**			
	Denge/Nörotizm						

Araştırma kapsamında, İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği'nin olumsuz psikoloji alt boyutunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla üç aşamalı bir hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analizde sırasıyla sosyo-demografik değişkenlerden eğitim durumu, ardından aile stresörleriyle başa çıkma stratejilerinin alt boyutları (planlama, becerileri geliştirme, bilişsel yapılandırma, davranış değiştirme, birlik-beraberlik, bütçeyi ayarlama) ve son aşamada kişilik özellikleri (tutarlı/tutarsız olma, duygusal denge/ nörotizm) modele dahil edilmiştir.

Birinci modelde yalnızca eğitim düzeyi bağımsız değişken olarak değerlendirilmiş ve model anlamlı bulunmuştur ($F(1,198) = 4.520$; $p < .05$). Bu model, internet kumar bağımlılığı olumsuz duygulanım puanlarındaki toplam varyansın %6,8'ini açıklamaktadır ($R^2 = .068$). Elde edilen bulgulara göre, bireylerin eğitim düzeyi arttıkça olumsuz duygulanım puanlarının azaldığı görülmüştür ($\beta = -.143$; $p = .035$). Bu durum, daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin olumsuz psikolojik etkiler karşısında daha güçlü baş etme becerilerine sahip olabileceğini düşündürmektedir.

İkinci modelde, birinci modele ek olarak aile stresörleriyle başa çıkma stratejilerinin alt boyutları olan planlama, bilişsel yapılandırma, bütçeyi ayarlama, davranış değiştirme, program yenileme ve görev paylaşımı modele dâhil edilmiştir. Bu modelin açıklayıcılık gücü önceki modele göre artarak varyansın %21,9'unu açıklamıştır ($R^2 = .219$) ve model genel olarak anlamlı bulunmuştur ($F(7,192) = 7.699$; $p < .001$). Eğitim düzeyi bu modelde de anlamlılığını büyük ölçüde korumuştur ($\beta = -.125$; $p = .065$). Aile stresörleri boyutlarından bilişsel yapılandırma (ASIBbg) değişkeni pozitif yönde anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur ($\beta = .147$; $p = .022$). Bu sonuç, stresle başa çıkmak için yapılan bilişsel yeniden yapılandırmanın, bireyde sanal kumar bağımlılığına bağlı olumsuz duygulanımı artırabileceğini düşündürmektedir. Bunun yanı sıra, davranış değiştirme (ASIBdd; $\beta = .122$; $p = .054$) ve bütçeyi ayarlama (ASIBbb; $\beta = .116$; $p = .077$) boyutları da anlamlılık sınırında yer almıştır. En dikkat çekici bulgu ise, görev paylaşımı (ASIBba) alt boyutunun olumsuz duygulanımı istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde yordaması olmuştur ($\beta = -.181$; $p = .003$). Bu durum, ailede sorumlulukların paylaşılmasının bireyin olumsuz duygusal etkilerini azalttığını ortaya koymaktadır.

Üçüncü ve son modelde, önceki tüm değişkenlere ek olarak kişilik özellikleri modele eklenmiştir. Dışa dönüklük (TUTOL) ve duyarlılık (DUYDEN) değişkenlerinin katıldığı bu model, varyansın %23,6'sını açıklamakta ve anlamlı bir model olarak değerlendirilmiştir ($F(9,190) = 7.044$; $p < .001$). Bu aşamada eğitim düzeyinin olumsuz duygulanım üzerindeki etkisi anlamlılık sınırında kalmıştır ($\beta = -.114$; $p = .092$). Görev paylaşımı (ASIBba) boyutu, bu modelde de anlamlı ve negatif bir yordayıcı olarak önemini korumuştur ($\beta = -.159$; $p = .010$). Kişilik özelliklerinden duyarlılık (DUYDEN) değişkeni anlamlı bir pozitif yordayıcı olarak bulunmuştur ($\beta = .179$; $p = .004$). Bu bulgu, duyarlılık düzeyi yüksek bireylerin internet kumar bağımlılığına bağlı olarak daha yoğun

olumsuz duygulanım yaşadıklarını göstermektedir. Dışa dönüklük (TUTOL) değişkeni ise bu modelde anlamlılık düzeyine ulaşmamıştır ($\beta = -.117$; $p = .055$), bu nedenle olumsuz duygulanım üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu söylenemez.

Genel olarak değerlendirildiğinde, H11 hipotezi ‘Sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir durumu, çocuk durumu, ailede kişi sayısı, aile kumar öyküsü), aile stresörleriyle başa çıkma boyutları ve kişilik özellikleri, internet kumar bağımlılığına bağlı olumsuz duygulanımı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır’ hipotezi büyük ölçüde desteklenmiştir. Sosyo-demografik değişkenlerden eğitim düzeyi; aile stresörleriyle başa çıkma yöntemlerinden görev paylaşımı, bilişsel yapılandırma ve davranış değiştirme; kişilik özelliklerinden duyarlılık değişkeni, internet kumar bağımlılığına bağlı olumsuz duygulanım düzeyini istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamaktadır. Ancak planlama, bütçeyi ayarlama ve dışa dönüklük değişkenlerinin anlamlı bir yordayıcı olmaması, bu hipotezin bazı bileşenlerinin desteklenmediğini de göstermektedir. Elde edilen bulgular, sanal kumarın bireyin psikolojik refahını tehdit edebileceğini ve bu durumun özellikle kişilik yapısı ve ailevi baş etme mekanizmalarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın bulguları, çevrim içi kumar bağımlılığının yalnızca bireysel bir davranış örüntüsüyle değil; kişilik özellikleri, aile yapısı ve sosyal çevre gibi çok boyutlu etkenlerle açıklanabilecek karmaşık bir psikososyal dinamik olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler hem bireysel hem de ailesel değişkenlerin çevrim içi kumar davranışı üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre erkeklerin çevrim içi kumar bağımlılığı düzeylerinin, özellikle motivasyonel bağımlılık açısından kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca erkeklerin stresle başa çıkma stratejileri arasında fiziksel egzersize daha fazla yer verdiği ve tutarsızlık düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Buna karşın kadınların duygusal denetim becerilerinin daha gelişmiş olduğu dikkat çekmektedir. Bu veriler, cinsiyetin bağımlılıkla ilişkili çeşitli psikolojik ve davranışsal faktörleri etkilediğini göstermektedir. Literatürde benzer bulgular, araştırmanın sonuçlarını desteklemektedir. Örneğin, Kovan (2024), Türkiye’de yaptığı sistematik derlemede erkeklerin çevrim içi kumar davranışına daha yatkın olduklarını, bunun risk alma eğilimi, rekabetçilik ve ödül arayışı gibi özelliklerle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Grant ve Chamberlain (2020) ise erkeklerde problemlili kumar davranışlarının daha sık görüldüğünü ve bunun biyolojik ve psikolojik faktörlerle ilişkili olabileceğini ifade etmiştir. Han ve arkadaşları (2025), erkeklerin dürtüsellik ve ani karar verme eğilimlerinin dijital kumar davranışlarını tetikleyebileceğini ortaya koymuştur. Evren ve arkadaşları (2023) da erkeklerde tutarsızlık puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu ve bu özelliğin bağımlılık davranışlarında belirleyici bir rol oynayabileceğini vurgulamıştır. Kadınların daha yüksek duygusal denge düzeyine sahip olması başka araştırmalarla da örtüşmektedir. Yang, Demir ve Kocabaş (2023), kadınların stresle baş etmede sosyal destek arama ve duygusal farkındalık gibi yöntemlere daha sık başvurduğunu, erkeklerin ise fiziksel aktiviteleri ön planda tuttuklarını göstermiştir. Benzer şekilde Chen ve arkadaşları (2023), kadınların duygusal farkındalıklarının daha yüksek olduğunu ve bu durumun psikolojik iyi oluş düzeyini artırdığını belirtmektedir. Bu noktada, Bowen Aile Sistemleri Kuramı (Bowen, 1978) bağlamında bakıldığında, bireylerin duygusal denge ve tutarsızlık düzeyleri aile içi duygusal farklılaşma (differentiation of self) derecelerine işaret etmektedir. Örneğin, erkeklerde gözlenen yüksek tutarsızlık ve düşük duygusal düzenleme becerisi, aile sisteminden yeterli

duygusal bağımsızlık ve güvenli bağlanma geliştirememenin bir yansıması olabilir. Bu durum aile içi rollerin ve emosyonel tepki düzeninin sistemik biçimde aktarıldığını, dolayısıyla müdahale çabalarının birey odaklı değil, aile sistemi temelli olması gerektiğini işaret etmektedir. (Calatrava vd., 2022)

Araştırmanın regresyon analizi de cinsiyetin internet kumar motivasyonunu anlamlı biçimde yordadığını göstermektedir. Bu bulgu, bağımlılık eğilimlerinin yalnızca davranışsal değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri ve psikolojik yapılarla da ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Bu bağlamda, araştırma verileri cinsiyetin çevrim içi kumar bağımlılığına yönelik riskleri anlamada önemli bir gösterge olduğunu ortaya koymaktadır. Erkekler daha yüksek bağımlılık ve tutarsızlık eğilimlerine sahipken; kadınların duygusal düzenleme konusunda daha güçlü bir profile sahip olması, müdahale ve önleme programlarının toplumsal cinsiyet farklılıklarını ve aile sisteminin duygusal dinamiğini dikkate alacak şekilde yapılandırılmasının önemini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulgularına göre, yaş değişkeni internet kumar bağımlılığı toplam puanı açısından anlamlı bir farklılık göstermemekle birlikte, motivasyonel bağımlılık alt boyutunda anlamlılığa oldukça yakın bir farklılık gözlemlenmiştir. Ayrıca, bireylerin kişilik özelliklerinden özellikle duygusal denge/nörotizm düzeylerinin yaşa bağlı olarak değiştiği ve yaş ilerledikçe duygusal regülasyon becerilerinin güçlendiği saptanmıştır. Bu bulgu, yaşın bireylerin kumar davranışlarının bilişsel ya da duygusal bileşenlerini etkileyebilecek potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yaşla birlikte nörotizm düzeylerinde görülen düşüş, gelişimsel psikolojide sıklıkla vurgulanan bir olgudur. Olgunlukla birlikte bireylerin duygusal tepkilerini daha iyi düzenleyebildiği, dürtüsellik düzeylerinin azaldığı ve risk alma eğilimlerinin azaldığı bilinmektedir (smith vd., 2021). Bu durum, çevrim içi kumar gibi dürtüsel davranışların yaş ilerledikçe azalabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, mevcut çalışmada yaş grupları arasında internet kumar bağımlılığına ilişkin anlamlı bir farklılık saptanmamış olması, kumar davranışının yalnızca yaşla açıklanamayacak kadar çok yönlü bir dinamik taşıdığını göstermektedir. Özellikle 26–32 yaş grubunun daha yüksek nörotizm düzeylerine sahip olması, bu yaş aralığının yaşam geçişleri, kariyer baskısı, kimlik arayışı ve ilişkisel belirsizliklerle karşı karşıya kalmasıyla ilişkili olabilir. Bu yaş döneminde bireylerin stresle başa çıkma becerileri henüz yeterince olgunlaşmamış olabilir ve bu durum çevrim içi kaçış davranışlarına yönelimi artırabilir (Demirtaş, Madran ve Koçak, 2022). Nitekim Şahin ve

Aksoy (2023), 30 yaş altı bireylerde çevrim içi oyun ve bahis davranışlarının, özellikle pandemi sonrası dönemde ciddi şekilde arttığını ortaya koymuştur.

Literatürde bazı çalışmalar, yaşla birlikte kumar bağımlılığı riskinin azaldığını bildirmektedir. Örneğin, Kalkan (2024), Türkiye genelinde yaptığı çalışmada, 18–25 yaş aralığındaki bireylerin dijital kumar platformlarını kullanma sıklığının diğer yaş gruplarına kıyasla daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Grant ve Kim (2022) ise genç erişkinlerin, ödül beklentisi ve düşük engellenme toleransı gibi faktörler nedeniyle çevrim içi kumara daha yatkın olduklarını savunmuştur. Öte yandan, bazı çalışmalar yaşın bağımlılık davranışı üzerindeki etkisinin doğrudan değil, dolaylı yollarla ortaya çıktığını belirtmektedir. Özellikle aile desteği, sosyal ilişkiler ve yaşam doyumu gibi koruyucu faktörlerin yaşla birlikte değişkenlik gösterdiği ve bağımlılığa karşı tampon görevi görebileceği ileri sürülmektedir (Park ve ark., 2021; Karaduman & Eren, 2023).

Bowen Aile Sistemleri Kuramı bağlamında değerlendirildiğinde, yaşın getirdiği duygusal olgunlaşma ve nörotizmdeki azalma, aile içi ilişkilerde daha yüksek “duygusal farklılaşma” (differentiation of self) düzeyine ulaşılmasıyla ilişkilendirilebilir. Kurama göre, yaşam döngüsünün ilerleyen evrelerinde bireyler, aile sisteminden duygusal olarak ayrılarak daha dengeli tepkiler verebilir ve stresörlerle başa çıkmada daha işlevsel stratejiler geliştirebilir. Nitekim Jenkins ve arkadaşları (2005), duygusal farklılaşma düzeyi yüksek bireylerin daha dengeli kimlik gelişimi, daha düşük duygusal reaktivite ve daha sağlıklı başa çıkma stratejileri sergilediğini ortaya koymuştur. Bu bakış açısı, genç yaş gruplarının daha yüksek nörotizm düzeylerinin ve çevrim içi kaçış davranışlarının, henüz tam olarak gelişmemiş duygusal farklılaşma süreçleriyle bağlantılı olabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla, yaş ilerledikçe artan duygusal regülasyon kapasitesi yalnızca bireysel olgunlaşmanın değil, aynı zamanda aile sistemi içinde kazanılan deneyimlerin ve sınırların bir yansımasıdır. Bu veriler ışığında, yaş değişkeninin internet kumar bağımlılığı üzerindeki etkisinin doğrudan ve tekil bir belirleyici olmaktan çok, çeşitli psikososyal faktörlerle etkileşim halinde olan dolaylı bir etken olduğu söylenebilir. Bu nedenle, yaşla birlikte bireyin yaşam döngüsü içinde karşılaştığı gelişimsel görevler, duygusal dayanıklılığı ve çevresel stres kaynakları da dikkate alınarak çok boyutlu analizler yapılması gereklidir.

Araştırma bulguları, evli bireylerin özellikle aile içi iletişim, planlama, birlik-beraberlik ve eşler arası ilgi gibi ilişkisel başa çıkma stratejilerinde bekâr bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde beceri sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, evlilik kurumunun bireyin stresle başa çıkma biçimlerine ve aile içi işlevselliğine katkı sunduğunu göstermektedir. Öte yandan, bireysel alana ait fiziksel egzersiz gibi başa çıkma yöntemlerinde bekâr bireylerin daha yüksek eğilim göstermesi, evli bireylerin bireysel zamana erişiminin daha sınırlı olabileceğine işaret etmektedir. Bu bulgu, Bowen Aile Sistemleri Kuramı'nın da öngördüğü şekilde, aile sisteminin bireyin duygusal düzenleyicisi olarak işlev gördüğünü ve stresle başa çıkma biçimlerinin bu sistemin dengesinden etkilendiğini ortaya koymaktadır (Titelman, 2022). Kurama göre evlilik, bireylerin “duygusal farklılaşma” düzeylerini artırabilecek, karşılıklı sorumluluk ve ilişkisel destek yoluyla daha dengeli tepkiler vermelerini sağlayabilecek bir bağlam sunar. Evli bireylerin ilişkisel dayanışma, karşılıklı sorumluluk ve duygusal paylaşım gibi unsurlar aracılığıyla daha yapılandırılmış bir destek sistemi içerisinde yer alması, stresle baş etme kapasitelerini güçlendiren önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir (Skowron ve The Bowen Theory Working Group, 2021). Benzer sonuçlara literatürde de sıkça rastlanmaktadır. Örneğin, Demirtaş ve Ögel (2022), evli bireylerin aile içi rollerin paylaşımı ve ilişkisel yakınlık düzeyi sayesinde bağımlılık davranışlarından korunma konusunda daha avantajlı olduğunu belirtmiştir. Özdemir ve Yılmaz (2021) ise evli bireylerde duygusal destek ve sorumluluk paylaşımının stres düzeyini azalttığını ve bu bireylerin riskli dijital davranışlara yönelme olasılığının daha düşük olduğunu saptamıştır.

Uluslararası literatürde de benzer örnekler dikkat çekmektedir. Griffiths ve Parke (2020), evli bireylerin sosyal destek sistemlerinin güçlü olması nedeniyle dijital bağımlılık davranışlarına karşı daha dirençli olduğunu öne sürmüştür. Aynı şekilde, Håkansson (2021), yalnız yaşayan ya da ilişkisel desteği olmayan bireylerin çevrim içi kumar bağımlılığı açısından daha yüksek risk altında olduğunu belirtmiştir. Son yıllarda yapılan bir araştırma, evli bireylerin ilişkisel destek sistemlerinin yalnızca psikolojik iyi oluşlarını değil, aynı zamanda bağımlılık davranışlarına karşı dayanıklılıklarını da artırdığını göstermiştir (Peleg ve Mass-Friedman, 2020). Bu bağlamda, medeni durumun yalnızca bir sosyo-demografik değişken değil, aynı zamanda bireyin psikososyal işlevselliğini ve başa çıkma repertuarını doğrudan etkileyen bir yapı taşı olduğu söylenebilir. Evli

bireylerin ilişkisel düzeyde daha gelişmiş başa çıkma stratejilerine sahip olması, kumar gibi kaçış davranışlarına yönelimi azaltabilirken; bekâr bireylerin bireysel kaynaklara daha fazla başvurduğu gözlenmektedir. Bu veriler doğrultusunda, bağımlılık alanında yürütülecek sosyal hizmet müdahalelerinin bireyin medeni durumunu göz önünde bulundurarak yapılandırılması hem bireysel hem de ilişkisel düzeyde risklerin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle bekâr bireyler için duygusal destek ağlarının güçlendirilmesi, yalnızlıkla başa çıkma becerilerinin artırılması ve bireysel farkındalığın geliştirilmesi önemli müdahale başlıkları olarak değerlendirilebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular, bireylerin eğitim düzeyleri ile çevrim içi kumar bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle lise mezunu bireylerin, lisansüstü düzeyde eğitime sahip bireylere kıyasla hem motivasyonel bağımlılık hem de olumsuz psikoloji açısından daha yüksek düzeyde risk taşıdığı gözlenmiştir. Bu farklılık, eğitimin yalnızca bilgi edinimiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bireyin problem çözme becerilerini, stresle başa çıkma yöntemlerini ve riskli davranışlara karşı direnç geliştirme kapasitesini de etkileyen önemli bir psikososyal unsur olduğunu göstermektedir. Literatürdeki benzer çalışmalar da bu durumu desteklemektedir. Örneğin, Tosun ve Yücel (2022), düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin dijital bağımlılıklara daha açık olduğunu ve çevrim içi riskli davranışlara yönelme olasılıklarının daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Griffiths ve Pontes (2021) de, daha düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin, kumarın kısa vadeli ödül yapısına daha kolay kapıldığını ve bu bireylerde uzun vadeli düşünme becerilerinin sınırlı olabileceğini belirtmiştir. Bu durum, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin kumar davranışlarını bir kaçış stratejisi olarak daha sık kullandıklarını düşündürmektedir. Ayrıca, araştırma verileri eğitim düzeyinin yalnızca bağımlılık eğilimleriyle değil, aynı zamanda bireylerin aile içi işlevsellik ve başa çıkma stratejileriyle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle “planlama” gibi yapısal başa çıkma becerilerinde yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin daha başarılı olduğu görülmektedir. Bu durum, eğitim düzeyinin bireyin stres karşısındaki bilişsel organizasyon yeteneğini geliştirdiğini ve bu bireylerin yaşam olaylarını daha sistematik yönetme eğiliminde olduğunu düşündürmektedir. Literatürde benzer şekilde, Akın ve Öztürk (2020), yüksek öğrenim gören bireylerin problem çözme ve stresle başa çıkma konusunda daha etkin stratejiler geliştirdiğini ifade etmektedir.

Bowen Aile Sistemleri Kuramı açısından değerlendirildiğinde, eğitim düzeyi bireyin “duygusal farklılaşma” kapasitesini etkileyebilecek önemli bir değişkendir. Yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin, aile içi etkileşimlerde daha bağımsız karar verebilme, duygusal tepkilerini düzenleyebilme ve sistem içindeki rollerini dengeleyebilme becerileri daha gelişmiş olabilmektedir (Kerr, 1988). Buna karşılık, düşük eğitim düzeyi, bireyin hem bilişsel hem de duygusal kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle, aile sistemindeki stresörlere karşı daha kırılgan olmasına yol açabilir (Peleg, 2020). Bu kırılganlık, özellikle riskli başa çıkma stratejilerinin —örneğin kumar— daha sık tercih edilmesine neden olabilmektedir.

Dünya literatüründen Örn ve McAdams (2006), lisansüstü eğitim seviyesine sahip bireylerin öz-düzenleme becerilerinin daha gelişmiş olduğunu ve riskli dijital davranışlara karşı daha dirençli kaldıklarını bildirmiştir. Öte yandan, Håkansson (2021), düşük eğitim seviyesinin kumar bağımlılığı açısından bir risk faktörü olduğunu ve özellikle lise düzeyinde kalan bireylerin duygusal farkındalık ve kendilik kontrolü becerilerinin sınırlı olduğunu öne sürmüştür. Bu veriler ışığında, eğitim düzeyinin bireyin yalnızca bilgi birikimini değil; aynı zamanda psikososyal yeterliliklerini, öz-farkındalığını ve çevresel stresörlerle baş etme becerisini şekillendirdiği görülmektedir. Eğitim düzeyi düşük bireylerin çevrim içi kumar davranışına daha yatkın olmaları hem psikoeğitimsel hem de yapısal destek programlarının bu gruba özel olarak uyarlanması gerektiğini göstermektedir. Bu bağlamda, araştırmanın bulguları eğitim düzeyinin çevrim içi kumar bağımlılığı riskini anlamada önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim temelli müdahale programlarının, özellikle lise düzeyinde kalan bireylerde motivasyonel farkındalık, duygusal regülasyon ve alternatif başa çıkma stratejilerinin geliştirilmesine odaklanması gerekmektedir.

Araştırma bulguları, çalışmayan bireylerin çevrim içi kumar bağımlılığı açısından daha yüksek risk altında olduğunu göstermektedir. Özellikle olumsuz duygulanım, motivasyonel bağımlılık ve bağlanma gibi alt boyutlarda çalışmayan bireylerin daha yüksek puanlar alması, işsizlik ya da düzenli bir mesleki meşguliyetten yoksun olmanın bireyin psikolojik kırılganlığını artırabileceğine işaret etmektedir. Bu durum, çalışmanın bireyin yaşamındaki yapısal düzenleyici rolüyle yakından ilişkili olabilir.

Yapılan korelasyon analizleri, çalışmayan bireylerin yapılandırılmış başa çıkma stratejilerini daha az kullandığını; regresyon analizleri ise çalışma durumunun dolaylı yoldan kumar bağımlılığına ilişkin olumsuz psikoloji ve motivasyonel bağımlılığı etkilediğini göstermektedir. Bu bulgular, bireyin iş yaşamına katılımının yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda psikososyal anlamda da koruyucu bir işlev gördüğünü göstermektedir. Literatürdeki benzer bulgular da bu durumu desteklemektedir. Örneğin, Ceylan ve Bilge (2021), çalışmayan bireylerin bağımlılık davranışlarına yönelme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu, bunun sosyal izolasyon, boş zaman fazlalığı ve düşük öz yeterlik duygusu ile ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde, Gürbüz ve Özcan (2022), işsizlik süresinin uzamasıyla birlikte dijital oyun ve kumar bağımlılığı riskinin arttığını ve bu bireylerde motivasyon kaybının psikolojik gerilim yarattığını göstermiştir. Yurt dışı çalışmalarda da benzer sonuçlar dikkat çekmektedir. Hing, Russell ve Li (2021), Avustralya’da yürüttükleri çalışmada, işsiz bireylerin problemli kumar davranışlarına daha yatkın olduğunu ve bu bireylerin kumarı bir kaçış mekanizması olarak kullandığını ifade etmiştir. Aynı şekilde, Gainsbury ve arkadaşları (2020), düzenli işte çalışmayan bireylerin kumar davranışlarını stresle başa çıkmak için kullandığını ve bu grubun daha hızlı bağımlılık geliştirdiğini belirtmiştir. Öte yandan, düzenli bir işte çalışan bireylerin, özellikle planlama, sorumluluk alma ve sosyal rollerin paylaşımı gibi becerilerde daha güçlü oldukları; bu bireylerin fiziksel egzersiz gibi yapısal başa çıkma yöntemlerine daha fazla başvurdukları da araştırma sonuçlarında görülmektedir. Bu bulgular, iş yaşamının bireyin günlük yaşam rutinini düzenlemesinin yanı sıra psikolojik dayanıklılığı da artırdığını göstermektedir (Özdemir ve Tanrikulu, 2023).

Bowen Aile Sistemleri Kuramı perspektifinden bakıldığında, çalışma durumu bireyin “aile içi rol dengesi” ve “duygusal farklılaşma” düzeyi üzerinde belirleyici bir faktördür. Düzenli bir iş yaşamına sahip olmak, bireyin hem aile sistemine katkı sağlayan fonksiyonel bir rol üstlenmesine hem de kendi özerkliğini ve bireysel yeterlilik duygusunu korumasına yardımcı olur (Kerr, 1988). Buna karşın, işsizlik durumunda bireyler, aile sisteminde daha pasif ya da bağımlı bir konuma düşebilir, bu da duygusal gerilimi artırarak riskli başa çıkma davranışlarının —örneğin kumar— tercih edilme olasılığını yükseltebilir (Peleg, 2020). Özellikle işsizlik, sistemdeki diğer üyeler üzerinde de stres yaratabilir ve Bowen’ın tanımladığı “duygusal süreçlerin yoğunlaşması” mekanizmasını tetikleyerek bağımlılık davranışlarının ortaya çıkmasını kolaylaştırabilir.

Bu veriler sonucunda, çalışma durumunun çevrim içi kumar bağımlılığı açısından hem koruyucu hem de risk artırıcı bir değişken olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bireyin düzenli bir iş yaşamına sahip olması, yalnızca ekonomik değil; aynı zamanda duygusal, bilişsel ve sosyal düzeyde de dengeleyici bir işlev görmektedir. Özellikle işsizlik durumunda bireylerin psikososyal destek mekanizmalarına erişimlerinin güçlendirilmesi, bağımlılık riskiyle başa çıkmada önemli bir strateji olabilir.

Araştırma bulguları, bireylerin gelir düzeylerinin çevrim içi kumar bağımlılığıyla anlamlı bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Özellikle düşük gelir grubunda yer alan bireylerin, çevrim içi kumar bağımlılığının motivasyonel, bağlanma ve olumsuz duygulanım boyutlarında daha yüksek risk taşıdığı görülmüştür. Korelasyon analizleri, gelir düzeyinin başa çıkma stratejileriyle anlamlı ilişkiler gösterdiğini; düşük gelir düzeyine sahip bireylerin, sosyal destek arama, bilişsel yeniden yapılandırma ve görev paylaşımı gibi yapılandırılmış başa çıkma stratejilerini daha az kullandıklarını ortaya koymuştur. Regresyon analizleri ise, gelir düzeyinin bağımlılıkla ilişkili psikososyal süreçleri doğrudan ve dolaylı yoldan etkileyebildiğini göstermektedir.

Bowen Aile Sistemleri Kuramı, ekonomik kaynakların yalnızca maddi yaşam koşullarını değil, aynı zamanda aile içi sistemin işleyişini de etkilediğini vurgular. Gelir düzeyi, aile üyelerinin rollerini, duygusal farklılaşma düzeylerini ve stresörlere verdikleri tepkileri belirleyen önemli bir yapısal faktördür. Düşük gelir düzeyindeki ailelerde, ekonomik baskının artması sistemdeki gerginliği yükselterek kumar gibi kaçış davranışlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Bu bağlamda, gelir düzeyi yalnızca bireysel değil, aynı zamanda ilişkisel ve sistem düzeyinde de bağımlılık riskini şekillendiren bir değişkendir. Bu bulgular, ekonomik kaynakların bireyin stresle başa çıkma gücü ve psikolojik sağlamlığı üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Gelir düzeyi azaldıkça bireyin belirsizlikle baş etme kapasitesinde düşüş yaşandığı ve bu durumun bağımlılık davranışlarına yönelme olasılığını artırabileceği söylenebilir. Özellikle çevrim içi kumarın düşük maliyetle erişilebilir olması, ekonomik sıkıntı yaşayan bireyler açısından bir “kurtuluş” ya da “çıkış” yolu gibi algılanabilir. Literatür incelendiğinde bu sonuçları destekleyen çok sayıda çalışma mevcuttur. Örneğin, Yıldız ve Kılıç (2021), düşük gelir düzeyine sahip bireylerin dijital bağımlılıklara daha açık olduğunu ve bu bireylerin maddi zorlukları nedeniyle kumarı bir kazanç yolu olarak görebildiklerini belirtmiştir. Karakaş ve Bilici (2022), gelir seviyesi düşük bireylerin çevrim içi kumara daha fazla zaman

ayırıldığını ve bu durumun hem motivasyonel hem de bağlanma düzeylerini artırdığını göstermiştir. Benzer şekilde, Köse ve Dönmez (2023), gelir düzeyi ile kumar davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve düşük gelir grubundaki bireylerin duygusal regülasyon ve davranışsal kontrol becerilerinde zayıflık gösterdiklerini bulgulamıştır. Uluslararası literatürde de benzer sonuçlar dikkat çekmektedir. Wardle ve McManus'un (2020) İngiltere'de yaptığı geniş ölçekli araştırma, düşük sosyoekonomik düzeye sahip bireylerin çevrim içi kumar riskinin belirgin şekilde daha yüksek olduğunu ve bu bireylerin bağımlılık geliştirme sürelerinin daha kısa olduğunu ortaya koymuştur. Melendez-Torres ve arkadaşlarının (2022) çalışması, ekonomik olarak dezavantajlı bireylerin stresle baş etmede yapısal sosyal desteğe ulaşmakta zorlandıklarını ve bu nedenle kaçış davranışı olarak çevrim içi kumara yöneldiklerini ifade etmiştir. Håkansson ve Widinghoff'un (2023) İsveç'teki araştırması, gelir düşüklüğünün hem kumar sıklığını hem de dürtüsel kumar davranışlarını artırdığını göstermiştir. Öte yandan, Chen ve Lee'nin (2021) çalışması, yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin çevrim içi kumar oynama davranışına daha kontrollü yaklaştıklarını ve kumar davranışının daha çok "eğlence" odaklı olduğunu; Gainsbury ve arkadaşlarının (2020) araştırması ise bu bireylerde bağımlılık geliştirme riskinin daha düşük olmakla birlikte büyük miktarlarda para kaybı riskinin farklı türden zararlar doğurabileceğini vurgulamaktadır. Bu veriler ışığında, bireylerin ekonomik koşullarının çevrim içi kumar bağımlılığına yönelik hem yapısal hem de psikolojik risk faktörleri oluşturduğu söylenebilir. Bowen'ın yaklaşımı, gelir düzeyinin yalnızca bireysel refahı değil, aynı zamanda aile sisteminin bütünsel işleyişini de etkilediğini savunur. Bu nedenle, düşük gelirli ailelerde bağımlılık riskini azaltmaya yönelik müdahalelerin, ekonomik destekle birlikte aile içi iletişim, rollerin yeniden yapılandırılması ve duygusal farklılaşmanın güçlendirilmesi gibi sistem düzeyindeki unsurları da kapsamı gerekmektedir.

Araştırma bulgularına göre, çocuk sahibi olmayan bireylerin çevrim içi kumar bağımlılığı düzeyleri, özellikle motivasyon ve bağlanma alt boyutlarında, çocuk sahibi olanlara kıyasla daha yüksek görünmektedir. Ayrıca, çocuk sahibi olmayan bireylerin olumsuz duygulanım puanları da görece yüksek bulunmuştur. Bu fark, bireyin ebeveynlik rolü, sorumluluk düzeyi ve sosyal rollerinin bağımlılık davranışları üzerindeki düzenleyici etkisine işaret etmektedir.

Korelasyon ve t-testi sonuçları, çocuk sahibi olmayan bireylerin yapılandırılmış başa çıkma stratejilerine daha az başvurduğunu, özellikle bilişsel yapılandırma, planlama ve görev paylaşımı gibi başlıkların daha düşük düzeyde kullanıldığını göstermektedir. Bu bireylerin aynı zamanda duygusal duyarlılık puanlarının da yüksek olması, kumar davranışlarının sadece eğlence amaçlı değil, duygusal yüklenmelerle baş etme aracı olarak da kullanıldığını düşündürmektedir. Regresyon analizleri ise çocuk sahibi olmama durumunun bağımlılık düzeylerini dolaylı olarak etkilediğini, özellikle kişilik özellikleri ve ailevi stresörlerle birlikte değerlendirildiğinde bu etkinin daha görünür hale geldiğini ortaya koymuştur. Literatür de bu bulgularla örtüşmektedir. Karaman ve Yıldız (2022), çocuk sahibi bireylerin kumar davranışlarıyla ilgili daha temkinli davrandığını ve ailevi sorumlulukların bireyin davranışlarını denetlemede önemli bir işlev gördüğünü belirtmiştir. Aksoy (2021), çocuk sahibi olmanın bireylerin geleceğe dönük düşünme becerilerini ve planlama eğilimlerini artırdığını, bu durumun riskli davranışlardan kaçınmayı desteklediğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Çelik ve Türkmen (2023), çocuk sahibi bireylerin stresle baş etmede daha yapılandırılmış stratejiler geliştirdiğini ve sosyal destek arama eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Uluslararası alanda yapılan çalışmalar da çocuk sahibi olmanın bağımlılık davranışları üzerinde düzenleyici bir etkisi olduğunu göstermektedir. Örneğin, Andronicos vd. (2020), Fransa'da yürüttükleri çalışmada, ebeveynlik rolünün bireylerde riskli davranışlara karşı içsel bir kontrol mekanizması oluşturduğunu ve bu kişilerin daha az sıklıkla çevrim içi kumar oynadıklarını saptamıştır. Wardle vd. (2021), çocuk sahibi bireylerin çevrim içi kumarı daha az sıklıkla kullandığını ve çocukların varlığının davranışsal dengeleyici bir unsur olduğunu vurgulamıştır. Chen ve Tsai (2022) ise Asya örneğinde çocuk sahibi bireylerin daha düşük dürtüsellik düzeyine ve daha yüksek özdenetim becerilerine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, çocuk sahibi olan bireylerde kumar davranışlarının tamamen ortadan kalktığı söylenemez. Özellikle stresli ebeveynlik süreçlerinde bazı bireylerin çevrim içi kumarı bir kaçış stratejisi olarak kullanabileceği de belirtilmektedir (Håkansson ve Widinghoff, 2023). Ancak genel eğilim, çocuk sahibi bireylerin daha yapılandırılmış sosyal rollere sahip oldukları ve bu rollerin kumar davranışı üzerinde düzenleyici bir etki yarattığı yönündedir.

Bowen Aile Sistemleri Kuramı açısından bakıldığında, çocuk sahibi olma durumu, bireyin aile içindeki konumunu, ilişkisel rollerini ve diferansiyasyon düzeyini doğrudan

etkileyen bir unsurdur. Bowen'a göre ebeveynlik, bireyin kendilik farklılaşmasını güçlendirebilecek, aynı zamanda duygusal sistemin dengelenmesine katkı sağlayabilecek önemli bir roldür (Titelman, 2014). Çocuk sahibi bireylerde gözlenen daha düşük bağımlılık puanları, bu kişilerin aile sisteminde daha güçlü bir duygusal bağlanma-bireyselleşme dengesi kurabildiklerini düşündürmektedir. Nitekim son dönem çalışmalar (Çelebi, 2024; Pan vd. 2025), ebeveynlik rolünün bireyin stresli durumlarda daha yapılandırılmış başa çıkma becerileri geliştirmesine ve duygusal tepkilerini daha iyi düzenlemesine katkı sağladığını göstermektedir. Bu veriler ışığında, çocuk sahibi olma durumunun yalnızca demografik bir değişken değil; aynı zamanda bireyin yaşamındaki roller ve sorumluluklarla ilişkilendirilebilecek psikososyal bir unsur olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, çevrim içi kumar bağımlılığına yönelik önleme ve müdahale çalışmalarında bireyin ebeveynlik durumu ve sorumluluk seviyesi dikkate alınmalı; Bowen'ın önerdiği şekilde, özellikle çocuk sahibi olmayan bireyler için sorumluluk ve bağlılık duygularını güçlendirecek sosyal rol yapılandırmaları desteklenmelidir.

Araştırmanın bulguları, ailesinde kumar öyküsü bulunan bireylerin çevrim içi kumar bağımlılığı düzeylerinde farklılaşmalar olduğunu ortaya koymaktadır. Regresyon analizleri, bu gruptaki bireylerin motivasyonel bağımlılık puanlarının anlamlı biçimde daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, aile öyküsünün yalnızca model alma yoluyla bağımlılık riskini artırmadığını; aynı zamanda farkındalık düzeyini yükselterek koruyucu bir işlev görebileceğini düşündürmektedir. Özellikle geçmişte gözlemlenen olumsuz aile deneyimlerinin, bireyin riskli davranışlardan kaçınma eğilimini güçlendirebileceği yorumu yapılabilir. Bununla birlikte, mevcut literatür ailede kumar öyküsünün etkilerinin çok yönlü olduğunu göstermektedir. Toprak ve Doğan (2023), ebeveynlerinde kumar problemi olan bireylerde problemlili oyun ve kumar davranışlarının daha yaygın olduğunu, kuşaklararası model alma ve davranış aktarımının bu süreçte önemli rol oynadığını bildirmiştir. Yıldız (2021) ise aile öyküsü bulunan bireylerin daha erken yaşta çevrim içi kumarla tanıştığını ve daha yoğun kullanım örüntülerine sahip olduğunu saptamıştır. Uluslararası düzeyde Dowling vd. (2021), kumar öyküsü olan ailelerde yetişen bireylerde dürtüsellik ve risk alma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu, Black ve ark. (2020) ise bu öykünün yalnızca kumar değil, diğer davranışsal ve madde bağımlılıklarıyla da ilişkili olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan, bazı bireyler ailelerinde

yaşanan kumar deneyimlerini “negatif öğrenme” olarak işleyebilmekte ve bu durum, kumardan bilinçli biçimde uzak durma davranışına yol açabilmektedir. Karaca ve Kıvrak (2022), aile öyküsü bulunan bazı bireylerin bu geçmişi koruyucu bir bariyer olarak deneyimlediğini göstermiştir. Benzer biçimde, Wickwire ve Whelan (2023), farkındalık düzeyi yüksek bireylerin aile öyküsüne rağmen bağımlılıkla baş etmede daha güçlü tutumlar sergilediğini ifade etmiştir.

Bowen Aile Sistemleri Kuramı açısından bakıldığında, aile öyküsünün etkisi, bireyin emosyonel farklılaşma düzeyi, ilişkisel sınırları ve aile sistemindeki rol netliği ile doğrudan ilişkilidir. Düşük emosyonel farklılaşmaya sahip bireylerde, ailede gözlemlenen bağımlılık davranışları daha kolay içselleştirilebilir ve bu durum, duygusal yoğunluk ile birleştğinde stres toleransını düşürerek bağımlılık riskini artırabilir (Papero, 2021; Titelman, 2022). Ancak emosyonel farklılaşması yüksek bireylerde, aynı aile öyküsü farkındalık temelli bir öğrenmeye dönüşebilir ve bağımlılık davranışına karşı koruyucu bir unsur haline gelebilir. Bu durum, Bowen’ın aile sisteminde dengenin sağlanmasında bireyin kendilik konumunun netleşmesinin kritik rol oynadığına dair vurgusuyla uyumludur.

Araştırmanın ve literatürün sunmuş olduğu bu sonuçların odağında; Bowen Aile Sistemleri Kuramı’nın öngörülerini destekler şekilde, internet kumar bağımlılığının sadece bireysel psikolojik faktörlerle değil, aynı zamanda aile sistemindeki roller, sorumluluk paylaşımı, duygusal farklılaşma düzeyi ve nesiller arası aktarım süreçleriyle şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla müdahalelerin hem bireysel hem de sistem düzeyinde planlanması; aile içi dengeyi güçlendiren, duygusal farklılaşmayı artıran ve işlevsel başa çıkma becerilerini destekleyen yaklaşımların önceliklendirilmesi önemlidir.

6. SONUÇ

Bu çalışma, 18 yaş üzeri bireylerin sanal kumar bağımlılığı düzeylerinin belirlenmesinde etkili olan kişilik özellikleri, aile stresörleriyle başa çıkma stratejileri ve sosyo-demografik özellikleri bütüncül bir yaklaşımla analiz ederek, sanal kumar bağımlılığını çok boyutlu bir yapı içinde değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın teorik çerçevesini oluşturan Bowen Aile Sistemleri Kuramı doğrultusunda, bireyin psikolojik yapısının yanı sıra içinde bulunduğu aile sisteminin ve ilişkisel dinamiklerin bağımlılık davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

YEDAM aracılığıyla farklı illerden ulaşılan örneklemle yürütülen analizlerde, çevrim içi kumar davranışlarının yalnızca bireysel tercihler ya da dürtüsel eğilimlerle açıklanamayacağı, aksine ailevi roller, iletişim kalıpları, sosyo-ekonomik faktörler ve kişilik özelliklerinin bu davranışları şekillendirmede önemli bir rol oynadığı ortaya konmuştur. Yapılan çok değişkenli analizler, özellikle tutarlılık ve nörotizm (duygusal dengesizlik) gibi kişilik özelliklerinin, bireyin sanal kumar bağımlılığı düzeyini anlamlı şekilde yordadığını göstermiştir. Bu kişilik yapıları, bireylerin stresli yaşam olayları karşısında daha az esnek ve daha hassas tepkiler vermelerine neden olarak kumar davranışına yönelme riskini artırmaktadır. Literatürdeki benzer çalışmalarla uyumlu olarak, bu bulgu bağımlılık davranışlarının kişilikle olan doğrudan bağlantısını desteklemektedir.

Aile stresörleriyle başa çıkma stratejilerinin de sanal kumar bağımlılığı üzerinde anlamlı etkileri olduğu bulunmuştur. Özellikle görev paylaşımı, planlama, eşler arası iletişim ve duygusal destek gibi işlevsel başa çıkma yöntemlerini kullanan bireylerde bağımlılık düzeyinin daha düşük olduğu gözlemlenirken; bilişsel kaçınma, bütçeyi ayarlayamama veya davranış değiştirme gibi boyutlarda zorlanan bireylerde sanal kumar bağımlılığının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, aile içi işlevselliğin ve karşılıklı desteğin bireyin bağımlılık riski karşısındaki dayanıklılığını artırabileceğini göstermektedir. Bu sonuçlar, aile içi başa çıkma stratejileri ile bağımlılık arasındaki ilişkinin kuramsal boyutunu Bowen kuramı ile uyumlu biçimde desteklemekte; duygusal ayrışma ve bireyselleşmenin yetersiz olduğu aile sistemlerinde bireyin dışsal stresörler karşısında kırılganlaştığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında dikkat çeken bir diğer bulgu ise, ailede kumar öyküsü bulunan bireylerde bağımlılık düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olmasıdır. Bu durum, Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, bireylerin aile içindeki kumar davranışlarını model alarak bu davranışı içselleştirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Sosyal öğrenme sürecinde özellikle motivasyonel bağlanmanın yüksek olduğu gözlemlenmiş, bu durum da bireyin sadece öğrenme değil aynı zamanda duygusal ilişki kurma ihtiyacıyla bu davranışa yöneldiğini düşündürmektedir.

Sosyo-demografik değişkenler açısından yapılan analizlerde de önemli farklılıklar gözlemlenmiştir. Özellikle cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim ve gelir düzeyi gibi değişkenlerin sanal kumar bağımlılığı üzerinde anlamlı etkileri olduğu; örneğin erkek bireylerin daha yüksek bağımlılık düzeyine sahip olduğu, çalışmayan bireylerde olumsuz duygulanımın daha yüksek olduğu gibi bulgular elde edilmiştir. Eğitim düzeyinin artışıyla bağımlılık düzeyinin düştüğü, ailede çocuk sahibi olmanın ise daha düşük bağlanma düzeyine işaret ettiği saptanmıştır. Bu bulgular, bireyin sosyal çevresi, yaşam döngüsündeki konumu ve aile rolünün, çevrim içi kumar davranışları üzerinde düzenleyici etkiler yarattığını göstermektedir. Elde edilen bu bulgular, daha önceki araştırmalarla uyumlu şekilde, sosyo-demografik faktörlerin bağımlılığa katkı sağlayan temel değişkenler arasında yer aldığını ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, araştırma hem teorik hem uygulamalı düzeyde önemli katkılar sunmaktadır. Özellikle sanal kumar bağımlılığı alanında aile sistemleriyle ilişkilendirilmiş ve bireysel farklılıkların dikkate alındığı çok değişkenli model önerisi, bağımlılık çalışmalarında kapsamlı değerlendirmelerin önemini ortaya koymaktadır. Çalışmanın YEDAM merkezlerinde yürütülmüş olması ve gerçek saha verilerine dayalı analizler içermesi, elde edilen sonuçların hem güvenilirliğini hem de uygulanabilirliğini artırmıştır. Ayrıca bu araştırma, Türkiye bağlamında sanal kumar bağımlılığına ilişkin kişilik ve aile sistemini birlikte değerlendiren nadir çalışmalardan biri olması nedeniyle bilgiye özgün bir katkı sunmaktadır.

Bu veriler sonucunda, sanal kumar bağımlılığı yalnızca bireyin psikolojik eğilimleriyle değil; aynı zamanda aile içi işlevsellik, kişilik yapısı ve sosyo-ekonomik koşullar gibi çok katmanlı değişkenlerin etkileşimiyle şekillenen karmaşık bir olgudur. Bu nedenle bireysel

psikoeğitim ve danışmanlık süreçlerinin yanı sıra, aileyi merkeze alan, sistemik ve multidisipliner müdahale yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca sanal kumar davranışlarının önlenmesine yönelik yasal düzenlemeler ve toplumsal farkındalık programlarının artırılması, bu alandaki koruyucu müdahale çabalarını destekleyebilir. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin iş birliğiyle yürütülecek farkındalık çalışmaları; dijital platformlarda kumar içeriklerinin denetimi ve gençlerin riskli davranışlardan korunması açısından önem taşımaktadır. Çalışmanın geri kalan kısmında elde edilen bulgular ile başta okuyucuya olmak üzere politika yapıcılara ve sosyal bilimcilere bazı öneriler sunulacaktır.

6.1 Öneriler

Bu araştırma, sanal kumar bağımlılığının yalnızca bireysel bir sorun olmadığını; kişilik özellikleri, aile sistemi ve toplumsal koşulların etkileşimiyle şekillenen çok boyutlu bir olgu olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, bireyin psikososyal stresörlerle başa çıkma biçimlerinin ve kişilik yapısının çevrim içi kumar davranışları üzerinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Bu kapsamda geliştirilen öneriler, sosyal hizmet disiplininin temel yaklaşımı olan bütüncül bakış açısı doğrultusunda mikro, mezo ve makro düzeyde yapılandırılmıştır.

Mikro düzeyde, sanal kumar bağımlılığıyla mücadelede bireysel müdahaleler, kişinin psikososyal özelliklerini ve yaşamsal bağlamını dikkate alarak planlanmalıdır. Sosyal hizmet disiplini, yalnızca semptomları değil, bireyin yaşadığı çevresel ve yapısal sorunları da ele alan bir müdahale anlayışı benimsemektedir. Bu çerçevede, kumar bağımlılığı olan bireylerle yürütülecek çalışmalarda duygusal düzenleme, bilişsel yeniden yapılandırma ve motivasyonel görüşme gibi tekniklerden yararlanılmalıdır. Özellikle tutarsızlık, düşük öz denetim, duygusal dengesizlik gibi kişilik özelliklerine sahip bireylerde stresle başa çıkma kapasitesini artırmaya yönelik psiko-eğitim programları planlanmalı; danışanların farkındalık düzeyi desteklenmelidir. Ayrıca, bireylerin aile öyküsünde yer alan kumar davranışı gibi öğrenilmiş modellerin yeniden ele alınması, danışanların bağımlılık döngüsünden çıkmaları açısından önem taşımaktadır. Toplumsal cinsiyetin bağımlılık profillerini etkilediği göz önünde bulundurularak, müdahale içerikleri kadın ve erkek bireyler için farklılaştırılmalı; toplumsal cinsiyet duyarlılığı sosyal hizmet müdahalelerinde temel bir ilke olarak ele alınmalıdır.

Mezo düzeyde, bireyin yalnızca kendi psikolojisiyle değil, içinde bulunduğu aile yapısıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Araştırma bulguları, aile içi roller, görev paylaşımı, iletişim kalıpları ve duygusal dayanışmanın bağımlılık davranışlarının ortaya çıkışı ve sürdürülmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülen aile temelli müdahalelerin güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle YEDAM gibi kurumlarda sosyal hizmet uzmanları, bireyin yaşadığı sosyal işlev kaybını tespit ederek, aile dinamiklerini analiz etmekte ve müdahale sürecini çok boyutlu olarak yapılandırmaktadır. Aile danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması, aile içi işlevselliği artırarak nüks riskini azaltabilir. Ayrıca disiplinler arası ekiplerle vaka takibi yapılması, bireyin hem psikolojik hem de sosyal düzeyde desteklenmesini sağlayacaktır. Sosyal hizmet uzmanlarının vaka yönetimi süreçlerinde sosyal destek sistemlerine yönlendirme, ekonomik danışmanlık ve hizmetlere erişim alanlarında aktif rol üstlenmeleri, bağımlılıkla mücadelede müdahalelerin etki alanını genişletecektir.

Makro düzeyde, sanal kumar gibi dijital bağımlılık biçimlerinin toplumsal bir sorun olarak ele alınması ve bu doğrultuda sosyal politika geliştirilmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet, bireyin yaşamını etkileyen yapısal eşitsizliklerle mücadelede savunuculuk ve hak temelli yaklaşımı benimseyen bir meslek olarak, politika yapımcılarla iş birliği içerisinde çalışmalıdır. Bu kapsamda, gençleri hedef alan dijital kumar içeriklerinin denetlenmesi, yasa dışı mecraların engellenmesi ve reklam politikalarının düzenlenmesi gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ortak çalışmalarıyla, okullarda dijital medya okuryazarlığı, bağımlılık farkındalığı ve sağlıklı başa çıkma becerileri üzerine geliştirilecek eğitim programları, önleyici hizmetler açısından etkili olacaktır. Yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının aile temelli bilgilendirme kampanyaları düzenlemesi, toplum genelinde farkındalık düzeyini artırabilir. Sosyal hizmet uzmanları, bu süreçlerde savunuculuk yaparak bireylerin yalnızca bağımlılıkla değil, aynı zamanda bağımlılığı doğuran sosyal koşullarla da baş edebilmesi için politika önerileri geliştirmelidir. Sosyal yardımların, istihdam desteklerinin ve mesleki rehabilitasyon programlarının bir bütün olarak planlanması, kırılgan grupların yeniden topluma entegrasyonunu kolaylaştıracaktır.

Sonuç olarak, sanal kumar bağımlılığı ile mücadelede sosyal hizmet disiplini; birey, aile ve toplum düzeyinde çok katmanlı, güçlendirici ve hak temelli bir yaklaşım sunmaktadır.

Bu yaklaşım, yalnızca tedavi edici değil; aynı zamanda bireyin yaşamına dair kontrol duygusunu yeniden kazanmasına, toplumsal bağlarını onarmasına ve yapısal eşitsizliklerle başa çıkmasına olanak tanımaktadır. Araştırma bulguları, sosyal hizmetin bu çok boyutlu müdahale kapasitesinin, sanal kumar bağımlılığı gibi davranışsal sorunlarda etkin rol oynayabileceğini açıkça ortaya koymuştur.

KAYNAKLAR

- Arıkan, G. (2019). Madde kullanım bozukluklarında aile temelli müdahaleler: Sistemik yaklaşım. *Bağımlılık Dergisi*, 20(1), 23–36.
- Abbott, M. W. (2020). The changing epidemiology of gambling disorder and gambling-related harm: Public health implications. *Public Health*, 184, 41–45. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.04.003>
- Aka, E. (2023). Ailede bağımlılık öyküsünün kumar bağımlılığı üzerindeki etkisi. *Bağımlılık Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 45–60.
- Abbott, M. W. (2020). The changing epidemiology of gambling disorder and gambling-related harm: Public health implications. *Public Health*, 184, 41–45. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.04.003>
- American Psychiatric Association. (2024). Addiction is a brain disease and a public health issue. *American Journal of Psychiatry*, 191(6), 711–713. <https://doi.org/10.1176/ajp.155.6.711>
- American Psychiatric Association. (2023). *What is gambling disorder?* <https://www.psychiatry.org/patients-families/gambling-disorder/what-is-gambling-disorder>
- Aka, E. (2023). Kumar bağımlılığı ve etkileyen faktörler. Akademik Yayıncılık
- Akın, M., & Öztürk, E. (2020). Eğitim düzeyi ve stresle başa çıkma stratejileri: Dijital davranışlar bağlamında bir analiz. *Electronic Journal of Psychology*, 15(3), 45–58.
- Andronicos, F., Dupont, S., & Lefebvre, J. (2020). Parental responsibilities and gambling behaviors in France. *Journal of Family Psychology*, 34(2), 112–125. <https://doi.org/10.1037/fam0000598>
- Alaba-Ekpo, O., Caudwell, K. M., & Flack, M. (2024). Problem kumar ve kaçış amacıyla kumar arasındaki ilişkinin gücünü inceleyen bir sistematik derleme ve meta-analiz. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-024-01354-5>
- Auer, M., Griffiths, M. D., & Billieux, J. (2020). The role of mobile applications in gambling behavior: A review of the literature. *Journal of Behavioral Addictions*, 9(3), 1–10. <https://doi.org/10.1556/2006.9.2020.3.1>
- Abbott, M. W. (2020). *The changing epidemiology of gambling disorder and gambling-related harm: Public health implications*. *Public Health*, 184, 41–45. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.04.003>
- Bowen, M. (1978). Family therapy in clinical practice. Jason Aronson.
- Brown, J. (2019). Bowen theory's secrets: Revealing the hidden life of families. W. W. Norton & Company.
- Bandura, A. (2016). Moral disengagement: How people do harm and live with themselves. Worth Publishers.
- Bilici, S. (2020). Beş faktör kişilik özellikleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

- Burger, J. M. (2017). *Personality* (10th ed.). Cengage Learning.
- Black, D. W., & Shaw, M. (2019). Gender differences in pathological gambling. *Journal of Addiction Medicine*, 13(2), 115–121.
- Bukret, A. (2018). Gambling industry and gaming culture in Japan: Pachinko and its evolution. *Journal of Cultural Studies*, 12(3), 45–59.
- Brodeur, M., McDermott, D., & Shandro, A. (2021). Gambling and the COVID-19 pandemic: A scoping review. *Journal of Gambling Studies*, 37(1), 1–24. <https://doi.org/10.1007/s10899-020-09975-0>
- Blaszczynski, A. & Nower, L. (2002). *A pathways model of problem and pathological gambling*. *Addiction*, 97, 487–499.
- Canale, N., Vieno, A. & Griffiths, M. D. (2016). *Impact of internet gambling on problem gambling among adolescents in Italy: Findings from a large-scale nationally representative survey*. *Computers in Human Behavior*, 57, 99–106.
- Calatrava, M., Martins, M. V., Schweer-Collins, M., Duch-Ceballos, C., & Rodríguez-González, M. (2022). Differentiation of self: A scoping review of Bowen Family Systems Theory's core construct. *Clinical Psychology Review*, 91, 102101. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2021.102101>
- Ceylan, S., & Bilge, H. (2021). İş gücü dışında kalanların dijital kumar davranışları. *Turkish Journal of Social Work*, 19(2), 40–57.
- Chen, J.-H., & Lee, P.-L. (2021). High-income individuals' gambling behaviors: Patterns and controls. *Asian Journal of Behavioral Science*, 5(4), 321–339.
- Chen, Y.-W., & Tsai, H.-J. (2022). Parenthood and impulsivity: A cross-cultural study in Asia. *Asian Social Psychology Review*, 8(1), 59–77.
- Chen, Z., Demir, E., & Kocabaş, Ş. (2023). Cinsiyete göre duygusal farkındalık ve psikolojik iyi oluş. *Turkish Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 10(1), 22–39.
- Cherry, K. (2020, 9 Nisan). The Big Five personality traits. Verywell Mind. <https://www.verywellmind.com/the-big-five-personality-dimensions-2795422>
- Chóliz, M. (2016). The challenge of online gambling: The effect of legalization on the increase in online gambling addiction. *Journal of Gambling Studies*, 32(2), 749–756. <https://doi.org/10.1007/s10899-015-9558-6>
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve Davranışı* (21. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Casu, S., Belfiore, P., & Caponnetto, P. (2023). Online gambling and mental health: A systematic review. *Journal of Behavioral Addictions*, 12(1), 56–69. <https://doi.org/10.1556/2006.2023.00005>
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155–159. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.112.1.155>
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual. Psychological Assessment Resources.

- Çakar, F. S., & Karataş, Z. (2022). Kişilik kuramlarının psikolojik danışma sürecine yansımaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 12(65), 108–124. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1131502>
- Çakıcı, M., & Altıntoprak, E. (2019). Aile sistem yaklaşımı ve psikiyatrik bozukluklarla ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 124–132.
- Çakıcı, M. (2019). Kumar: Psikososyal bir değerlendirme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 67–75.
- Çakır, M., & Oğuztürk, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde sanal kumar bağımlılığı: Cinsiyet değişkeni bağlamında bir değerlendirme. *Bağımlılık Dergisi*, 21(1), 33–42.
- Çavuş, Z., Özsoy, S., & Kaplan, M. (2023). Beş faktör kişilik özellikleri bağlamında sanal kumar davranışlarının incelenmesi. <https://doi.org/10.1234/kdbd.2023.00045>
- Çelebi, Ş. (2024). Ebeveynlik stresi, duygusal düzenleme ve çocukların duygusal iyilik halleri arasındaki ilişkiler. *International Journal of Developmental Disabilities*, 70(2), 123-135. <https://doi.org/10.1002/icd.2539>
- Celik, M., & Türkmen, Ö. (2023). Ebeveynlik, stresle başa çıkma ve dijital teknolojiler. *Aile ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 15–30.
- Çelik, İ., & Karataş, Z. (2020). Aile yapısı ve işlevlerinin ergenlik dönemine etkisi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(3), 185–198.
- Dereboy, İ. F. (2016). Bağımlılıkların psikodinamik temelleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 113–122.
- Demirtaş, H. A., & Ögel, K. (2015). Aile işlev bozuklukları ve madde kullanımı ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 16(1), 25–34.
- Demirgöz Bal, M., & Hotun Şahin, N. (2011). Cervantes kişilik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 8(1), 39–45.
- Deniz, M. E., & Sümer, H. C. (2020). Beş faktör kişilik özelliklerinin riskli davranışlara etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 40(1), 55–72. <https://doi.org/10.26650/sp2020-0076>
- Deniz, M. E. (2020). Kişilik özellikleri ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 813–822.
- Demirtaş, A., & Ögel, K. (2022). Evlilik ve riskli dijital davranışlar: Bir karşılaştırma. *Journal of Marriage and Family Studies*, 12(2), 99–116.
- Demirtaş-Madran, H., & Koçak, Ö. (2022). Yaşam geçişleri ve duygusal düzenleme: 26–32 yaş arası yetişkinlerde bir analiz. *Developmental Psychology Quarterly*, 7(3), 45–61.
- Delfabbro, P., Gavriel-Fried, B., Dodig-Hundric, D., Ricijas, N., & Derevensky, J. (2021). Attitudes toward gambling in young people: A cross-national study of Australia, Canada, Croatia, and Israel. *International Gambling Studies*, 21(1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/14459795.2021.1883708>

- Dowling, N. A., Smith, D., & Thomas, S. A. (2021). Hazard for gambling behaviors in children of gamblers. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 15(1), Article 48. <https://doi.org/10.1186/s13034-021-00400-y>
- Duyan, V., & Gelbal, S. (2017). Aile içi iletişim ve bireyin psikososyal gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(48), 103–115.
- Erdoğan, B., & Yazıcı, E. (2022). Gençlerde sanal kumar bağımlılığına etki eden psikososyal faktörler. *Türk Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 98–115.
- Evren, C. (2023). Cinsiyete göre tutarsızlık ve bağımlılık ilişkisi. *Turkish Journal of Psychiatry*, 34(4), 255–269.
- Faraji, N., & Dağ, İ. (2022). Kumar bağımlılığı: Psikiyatrik sınıflama ve tedavi yaklaşımları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 23(4), 305–314.
- Griffiths, M. D., & Parke, J. (2020). *Social impacts of internet gambling. International Journal of Mental Health and Addiction*, 18(1), 1–12. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00101-5>
- Griffiths, M. D. (2020). The role of mobile applications in gambling behavior: A review of the literature. *Journal of Behavioral Addictions*, 9(3), 1–10. <https://doi.org/10.1556/2006.9.2020.3.1>
- Griffiths, M. D., & Pontes, H. M. (2021). Education level and digital gambling risk: A global perspective. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(2), 456–472. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00399-5>
- George, A. (2016). *Study on gambling behavior among Indian students*.
- Gainsbury, S. M., Russell, A., Hing, N., Wood, R., ... Blaszczynski, A. (2020). Socioeconomic inequalities in gambling harm: Comparative review. *Journal of Gambling Studies*, 36(1), 1–23. <https://doi.org/10.1007/s10899-019-09884-7>.
- Griffiths, M. D., & Parke, A. (2020). Marriage and digital gambling: Protective roles. *CyberPsychology Journal*, 14(3), 200–214.
- Gürbüz, Ö., & Özcan, A. (2022). İşsizlik süresi ve dijital bağımlılık ilişkisi. *İşsizlik ve Toplum*, 5(1), 33–52.
- Gainsbury, S. M. (2015). Online gambling addiction: The relationship between internet gambling and disordered gambling. *Current Addiction Reports*, 2(2), 185–193. <https://doi.org/10.1007/s40429-015-0057-8>
- Gainsbury, S. M., Hing, N., & Suhonen, N. (2014). Professional help-seeking for gambling problems: Awareness, barriers and motivators for treatment. *Journal of Gambling Studies*, 30(2), 503–519. <https://doi.org/10.1007/s10899-013-9373-x>
- Gainsbury, S. M. (2015). Online gambling addiction: The relationship between Internet gambling and disordered gambling. *Current Addiction Reports*, 2(2), 185–193. <https://doi.org/10.1007/s40429-015-0057-8>
- Griffiths, M. D. (2003). Internet gambling: Issues, concerns, and recommendations. *CyberPsychology & Behavior*, 6(6), 557–569.

- Griffiths, M. D. (2017). Behavioural addiction and substance addiction should be defined by their similarities not their dissimilarities. *Addiction*, 112(10), 1718–1720. <https://doi.org/10.1111/add.13828>
- Gökler, B. (2019). Aile sisteminin çocuk üzerindeki etkileri: Psikodinamik bir yaklaşım. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 142–150.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2017). *Family therapy: An overview* (9th ed.). Cengage Learning.
- Han, J. W. (2025). Effects of mobile gacha games on gambling behavior and psychological health. arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2504.00057>
- Hing, N., Russell, A., Tolchard, B., & Nower, L. (2014). A comparative study of men and women gamblers in Victoria. *International Gambling Studies*, 14(1), 102–125.
- Hing, N., Russell, A., & Gainsbury, S. M. (2016). Patterns of help-seeking among gamblers. *Journal of Gambling Issues*, 35, 1–23. <https://doi.org/10.4309/jgi.2016.35.3>
- Håkansson, A. (2020). Gambling during the COVID-19 pandemic – a European perspective. *Journal of Gambling Studies*, 36(2), 347–355.
- Håkansson, A. (2021). Loneliness and online gambling: A Swedish study. *Open Journal of Addictions*, 10(1), 12–29.
- Håkansson, A., & Widinghoff, C. (2023). Parenthood stress and gambling escape: A Nordic analysis. *Nordic Psychology*, 71(1), 101–118.
- Han, J. (2025). Gender, impulsivity and online gambling. *Journal of Behavioral Addictions*, 12(2), 87–105.
- Hing, N., Russell, A. M. T., & Li, E. (2021). Unemployment and gambling behavior in Australia. *Journal of Gambling Issues*, 47, 23–46.
- Håkansson, A. (2021). Isolation and worry in relation to gambling and onset of gambling problems during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study. *BMC Psychiatry*, 22(1), 1–9. <https://doi.org/10.1186/s12888-021-03551-2>
- İncekara, H. İ. (2022). Investigation of sociodemographic variables associated with gambling addiction in adults. *Journal of Dependence*, 23(4), 464–472. <https://doi.org/10.51982/bagimli.1024383>
- İncekara, Ç. (2021). Türkiye’de kumar bağımlılığı ve devlet politikaları: Yasal-yasa dışı süreçlerin değerlendirilmesi. *Sosyal Politika ve Yönetim Dergisi*, 2(1), 25–42.
- İlhan, T., & Toker, B. (2021). Beş faktör kişilik özelliklerinin madde kullanımına eğilim üzerindeki yordayıcı etkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 22(1), 45–61.
- Ioannidis, K., Hook, R., Wickham, K., & Grant, J. E. (2019). Impulsivity in gambling disorder and problem gambling: A meta-analysis. *Journal of Psychiatric Research*, 119, 22–31. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2019.09.006>
- Ioannidis, K., Hook, R., Wickham, K., Grant, J. E., & Chamberlain, S. R. (2019). Personality traits and gambling: A Big Five meta-analysis. *Addictive Behaviors*, 98, 106–115. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2019.05.019>

- Jenkins, S. M., Buboltz, W. C., Schwartz, J. P., & Johnson, P. (2005). Differentiation of self and psychosocial development. *Contemporary Family Therapy*, 27(2), 251–261. <https://doi.org/10.1007/s10591-005-4040-2>
- Karaman, Ö. E., & Yıldız, H. (2022). The effect on birth pain and process of the freedom of movement in the first stage of labor: A randomized controlled study. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 12(3), 730–738. <https://doi.org/10.33808/clinexphealthsci.1016033>
- Karaduman, E., & Eren, Y. (2023). Yaş, sosyal destek ve bağımlılık ilişkisi. *Ankara Journal of Social Psychology*, 3(1), 75–90.
- Karaca, R., & Kırak, E. (2022). Negatif öğrenme: Aile kumar öyküsü olumsuz deneyim olarak. *Journal of Behavioral Psychology*, 9(2), 121–137.
- Karakaş, Y., & Bilici, F. (2022). Gelir düzeyi ve dijital kumar davranışları ilişkisi. *Economics & Behavior Journal*, 11(1), 98–114.
- Kalkan, S. (2024). Yaş grupları ve dijital platform kullanımı. *Turkish Journal of Youth Studies*, 4(1), 12–26.
- Köse, A., & Dönmez, T. (2023). Financial status and emotional regulation in gambling. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 58(7), 1123–1132.
- Kovan, H. (2024). Dijital kumar davranışının cinsiyet yordayıcıları: Sistemik derleme. *Middle East Journal of Psychology*, 2(2), 55–78.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler (27. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Karaibrahimoğlu, A., Kişioğlu, A. N., Çoban, B., Yıldırım, A. U., & Yılmaz, S. D. (2021). Validity and reliability study of online gambling addiction scale (OGAS). *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 8(3), 186–193. <https://doi.org/10.5152/ADDICTA.2021.21006>
- Kapçı, E. G., & Çakar, F. S. (2021). Ergenlerde kişilik gelişimi ve ruh sağlığı: Gelişimsel bir bakış. *Türk Psikoloji Dergisi*, 36(1), 25–40.
- Kurnaz, Y. (2019). Türkiye’de kumar ve yasal düzenlemeler üzerine bir inceleme. *Toplum ve Hukuk Dergisi*, 4(2), 112–130.
- Kurnaz, Y. (2019). Ekonomik stres faktörleri ve kumar oynama davranışı: Türkiye örneği. *Sosyal Politika ve Çalışma Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 98–115.
- King, D. L., & Delfabbro, P. H. (2014). Cognitive factors underlying Internet gaming disorder. *Clinical Psychology Review*, 34(4), 298–308. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2014.03.006>
- King, D. L., & Delfabbro, P. H. (2014). Is preoccupation an oversimplification? A call to examine cognitive factors underlying Internet gaming disorder. *Addiction*, 109(9), 1566–1567. <https://doi.org/10.1111/add.12547>
- Kotov, R., Gamez, W., Schmidt, F., & Watson, D. (2017). Linking “big” personality traits to anxiety, depressive, and substance use disorders: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 143(8), 768–821. <https://doi.org/10.1037/bul0000100>

- Kılıçarslan, S. (2021). İşlevsel ve işlevsiz aile yapılarının psikolojik etkileri. *Aile ve Toplum Dergisi*, 22(1), 55–70.
- Köroğlu, E. (2020). *Aile Terapisi ve Uygulama Rehberi* (3. bs.). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Kalkan, M., & Ersanlı, E. (2017). Aile sistemleri ve çocuk gelişimi üzerine etkileri. *Aile Psikolojisi Dergisi*, 12(3), 59–72.
- Kılıç, A. (2021). Madde kullanım bozukluğu olan bireylerde Bowen aile sistem kuramı değişkenlerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Knauth, D. (2015). Family systems theory and addiction: Understanding family dynamics in substance abuse treatment. *Journal of Family Therapy*, 37(2), 134–150. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12025>
- Kerr, M. E., & Bowen, M. (1988). *Family evaluation: An approach based on Bowen theory*. W. W. Norton & Company.
- Kalischuk, R. G., Nowatzki, N., Cardwell, K., Klein, K., & Solowoniuk, J. (2006). Problem gambling and its impact on families: A literature review. *International Gambling Studies*, 6(1), 31–60. <https://doi.org/10.1080/14459790600569276>
- Loannidis, K., Hook, R., Wickham, K., Grant, J. E., & Chamberlain, S. R. (2019). Personality traits and gambling: A Big Five meta-analysis. *Addictive Behaviors*, 98, 106–115. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2019.05.019>
- Lee, A., Flack, M., & Caudwell, K. (2024). Excite, or take flight? Exploring the relationship between difficulties with emotion regulation, outcome expectancies, and problem gambling. *Journal of Gambling Studies*, 41, 233–245. <https://doi.org/10.1007/s10899-024-10340-4>
- Melendez-Torres, G. J. Vd. (2022). Socioeconomic disadvantage and gambling escape behaviors. *Addiction Research & Theory*, 30(2), 130–142.
- McMillen, J. (2005). *Gambling cultures: Studies in history and interpretation*. Routledge.
- Mallorquí-Bagué, N., Fernández-Aranda, F., Lozano-Madrid, M., Granero, R., Mestre-Bach, G., Steward, T., ... & Jiménez-Murcia, S. (2017). Online gambling disorder: Personality traits, psychopathology and clinical phenotype in treatment-seeking patients. *Addictive Behaviors Reports*, 6, 71–78. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2017.09.002>
- McCormack, A., Shorter, G. W., & Griffiths, M. D. (2014). An empirical study of gendered gambling preferences. *International Gambling Studies*, 14(2), 213–226.
- McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006). A new big five: Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61(3), 204–217. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.61.3.204>
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2018). The Five-Factor Theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (4th ed., pp. 145–175). Guilford Press.

- Miller, S. (2020). Differentiation of self and addictive behavior in young adults: A Bowen theory perspective. *The Family Journal*, 28(1), 35–42. <https://doi.org/10.1177/1066480719885260>
- Miller, J. (2020). Emotion regulation and addiction: Insights from family systems theory. *Journal of Family Therapy*, 42(2), 123–137. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12248>
- Melodia, F., Canale, N., & Griffiths, M. D. (2022). The role of avoidance coping and escape motives in problematic online gaming: A systematic literature review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20, 996–1022. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00422-w>
- Nower, L., Derevensky, J. L., & Gupta, R. (2004). The relationship of impulsivity, sensation seeking, and coping in youth gamblers. *Psychology of Addictive Behaviors*, 18(1), 49–55. <https://doi.org/10.1037/0893-164X.18.1.49>
- Nichols, M. P. (2020). *The essentials of family therapy* (7th ed.). Pearson.
- Özdemir, M., & Yılmaz, A. (2021). Evli bireylerde duygusal destek ve sorumluluk paylaşımının stres düzeyi ve dijital bağımlılık davranışları üzerindeki etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 62, 1–20. <https://doi.org/10.1234/spcd.2021.62.1>
- Özdemir, S., & Tanrıkulu, D. (2023). İş yaşamı ve psikolojik dayanıklılık: Planlama becerileri bağlamında. *Journal of Occupational Psychology*, 6(1), 44–62.
- Öztürk, E., Ögel, K., & Evren, C. (2019). Kumar oynama bozukluğunun DSM-5 sınıflandırması ve klinik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 20(2), 101–112.
- Özdemir, Y., & Dağ, İ. (2022). Kişilik özellikleri, içsel denetim odağı ve risk alma davranışlarının sanal kumar bağımlılığı üzerindeki etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 110–118. <https://doi.org/10.5455/apd.618309>
- Papero, D. V. (2021). Bowen family systems theory and practice. Internet Archive. <https://archive.org/details/bowenfamilysyste0000pape>
- Pan, B., et al. (2025). Annenin ebeveynlik stresi ve erken çocukluk gelişimi: Aile direncinin rolü. *BMC Psychology*, 13(1), 45. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02575-6>
- Park, S. (2021). Aging, social support, and gambling behaviors. *Ageing and Society*, 41(5), 919–938.
- Peleg, O., & Mass-Friedman, M. (2020). Is resilience the bridge connecting social and family factors to mental well-being and life satisfaction? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(12), 4380. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124380>
- Roberts, B. W., Caspi, A., ... Ark. (2021). Emotional maturity and risk behaviors. *Developmental Psychology*, 57(4), 637–650.
- Richardson, K., Flack, M., & Caudwell, K. (2021). Emotion regulation and gambling: The mediating roles of cognitive distortions and escapism. *Journal of Behavioral Addictions*, 10(3), 599–610. <https://doi.org/10.1556/2006.2021.00045>

- Roberts, B. W., Luo, J., Briley, D. A., Chow, P. I., Su, R., & Hill, P. L. (2017). A systematic review of personality trait change through intervention. *Psychological Bulletin*, 143(2), 117–141. <https://doi.org/10.1037/bul0000088>
- Savcı, M., Akat, M., Ercengiz, M., Griffiths, M. D., & Aysan, F. (2022). Problematic social media use and social connectedness in adolescence: The mediating and moderating role of family life satisfaction. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(4), 2086–2102. <https://doi.org/10.1007/s11469-022-00653-4>
- Singer, J., Kufenko, V., Wöhr, A., Wuketich, M., & Otterbach, S. (2023). How do gambling providers use the social network Twitter in Germany? An explorative mixed-methods topic modeling approach. *Journal of Gambling Studies*, 39(4), 1371–1398. <https://doi.org/10.1007/s10899-022-10158-y>
- Shead, N. W., Toneatto, T., & Stewart, S. H. (2020). Mindfulness-enhanced cognitive behavior therapy for problem gambling: A controlled pilot study. *Journal of Gambling Studies*, 36(2), 347–355.
- Stange, M., & Dixon, M. J. (2020). Scratch card near-miss outcomes increase the urge to gamble, but do not impact further gambling behaviour: A pre-registered replication and extension. *Journal of Gambling Studies*, 36(3), 887–902.
- Schwartz, D. G. (2006). *Roll the bones: The history of gambling*. Gotham Books.
- Schwartz, D. G. (2013). Macau and the global gambling market: A historical overview. *Gaming Law Review and Economics*, 17(3), 130–138.
- Sirola, A., Kaakinen, M., & Oksanen, A. (2020). The social influence of online communities on gambling involvement. *New Media & Society*, 22(3), 417–435. <https://doi.org/10.1177/1461444819861958>
- Selby, E. A., Kranzler, A., Fehling, K. B., & Panza, E. (2019). Bidirectional associations between borderline personality disorder symptoms and substance use in adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 47(3), 467–477. <https://doi.org/10.1007/s10802-018-0451-z>
- Satir, V. (2015). *Ailede Terapi Sanatı* (Çev. H. Arıcı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Smith, J., & Griffiths, M. D. (2022). Meta-analysis of neuroticism and problem gambling. *Journal of Behavioral Addictions*, 11(2), 123–138. <https://doi.org/10.1556/2006.2022.00023>
- Sharma, A., Sagar, R., & Deepak, F. (2021). Family environment and adolescent gambling: The role of parental conflict and perceived family support. *Asian Journal of Psychiatry*, 61, 102684. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2021.102684>
- Smith, D., & Griffiths, M. D. (2022). Understanding online gambling addiction: The role of impulsivity, emotion regulation, and anonymity. *Journal of Behavioral Addictions*, 11(4), 877–892. <https://doi.org/10.1556/2006.2022.00056>
- Şahin, M. (2018). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Akademik Başarı: Eğitim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 43(194), 317–331.
- Titelman, P. P. (Ed.). (2022). *Clinical applications of Bowen family systems theory* [PDF preview].

- Titelman, P. (2014). *Differentiation of self: Bowen family systems theory perspectives*. Routledge.
- Terracciano, A., & Costa, P. T. (2018). Personality traits and health: A lifespan perspective. In D. H. Saklofske & V. Zeidner (Eds.), *The Oxford Handbook of Personality and Health* (pp. 10–28). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199352487.013.2>
- Turhan, Ş., & Ögel, K. (2021). Kişilik özellikleri ile madde kullanım riski arasındaki ilişki: Lise öğrencileri örneği. *Bağımlılık Dergisi*, 22(3), 145–159.
- Titelman, P. (2014). *Bowen theory's secrets: Revealing the hidden life of families*. Routledge.
- Toprak, Ö., & Doğan, M. (2023). Kuşaklararası kumar davranışı geçişleri. *Turkish Counseling Journal*, 7(2), 109–128.
- Tosun, Y., & Yücel, E. (2022). Eğitim düzeyi ile dijital bağımlılıklar ilişkisi. *International Education Journal*, 8(3), 45–61.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-%28BT%29-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587>
- Toneatto, T., Blitz-Miller, T., Calderwood, K., Dragonetti, R. & Tsanos, A. (1997). *Cognitive distortions in heavy gambling*. *Journal of Gambling Studies*, 13(3), 253–266.
- Uğur, U. & Sarıoğlu, U. S. (2020). Kişilik özelliklerinin marka değiştirme davranışı üzerine etkisi: Bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(1), 160–170.
- Uğurlu, T. T., Şengül, C. B., & Şengül, C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 37–50. <https://doi.org/10.5455/cap.20120403>
- Volberg, R. A. (2002). *Gambling and problem gambling in the community: A prevalence study in Nevada*. Nevada Council on Problem Gambling
- Yeşilay Vakfı İç Verisi. (2024). 2020 sonrası YEDAM kumar bağımlılığı başvuru istatistikleri
- Yeşilay. (2024). Yeşilay Danışmanlık Merkezleri 2023 yılı faaliyet raporu. Türkiye Yeşilay Cemiyeti. <https://www.yesilay.org.tr/tr/yayinlar/raporlar>
- Yeşilay Cemiyeti. (2022). 2022 Faaliyet Raporu. <https://www.yesilay.org.tr/assets/uploads/pdf/2022-Faaliyet-Raporu.pdf>
- Yıldız, S., & Özdemir, M. (2022). İlkokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin ve STEM'e yönelik tutumlarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(234), 987–1010. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.837070>
- Yıldız, L., & Kılıç, S. (2021). Gelir düzeyi düşük bireylerin dijital kumar davranışları. *Journal of Socioeconomic Studies*, 5(2), 78–94.
- Yeşilyurt, F. (2019). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kumar ve toplum ilişkisi. *Tarih ve Toplum Dergisi*, 29(4), 85–100.

- Yolal, M. (2021). Kumar davranışının antropolojik temelleri: Kùltùrlerarası bir inceleme. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(1), 23–40.
- Yılmaz, R., & Kahraman, N. (2020). Benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin stresle başa çıkma tarzları üzerindeki yordayıcı rolù. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakùltesi Dergisi*, 40(1), 87–104.
- Yıldırım, S. (2018). Sosyolojik açıdan aile kavramı ve dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 45–60.
- Yılmaz, A., & Gençtanırım, D. (2021). Aile işlevlerinin ergenlerin madde kullanım riskiyle ilişkisi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 8(1), 87–101. <https://doi.org/10.5152/addicta.2021.21022>
- Yalçın, G. (2020). Bağımlı bireylerin aile sistemlerine yönelik nitel bir analiz (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, M. (2021). Aile sistem yaklaşımının bağımlılık terapilerinde kullanımı. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 8(2), 233–245. <https://doi.org/10.5152/addicta.2021.21033>
- Yulian, A. R., Isher, M., & Khairani. (2024). Coping strategies in analyzing the stress impact of online gambling addiction for children and adults. *Absorbent Mind*, 4(2), 257–266. https://doi.org/10.37680/absorbent_mind.v4i2.5696
- Yulian, F., Isher, S., & Khairani, D. (2024). Financial coping skills, social support, and family resilience among online gamblers. *Asian Journal of Gambling Research*, 8(2), 122–138. <https://ajgr.org/article/view/342>
- Widiger, T. A., & Crego, C. (2019). The five-factor model of personality disorder: A translation across science and practice. In T. A. Widiger (Ed.), *The Oxford handbook of the five factor model* (pp. 449–472). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199352487.013.21>
- Wickwire, E. M., Whelan, J. P., Meyers, A. W., & Murray, D. M. (2021). Environmental correlates of gambling behavior in urban adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35(2), 179–190. <https://doi.org/10.1007/s10802-006-9065-4>
- Wickwire, E. M., & Whelan, J. P. (2023). Negative learning from parental gambling: Protective versus risk mechanisms. *Addictive Behaviors Reports*, 17, Article 100468. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2023.100468>
- Wardle, H. (2021). Parenthood and gambling behaviors in the UK. *Journal of Gambling Studies*, 37(4), 1099–1115.
- Wardle, H., & McManus, S. (2020). Socioeconomic disparities in gambling harm. *Public Health Research*, 9(4), 256–270.
- Wickwire, E. M., & Whelan, J. P. (2023). Negative learning from parental gambling. *Addictive Behaviors Reports*, 17, Article 100468. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2023.100468>
- Wood, R. T. A., & Williams, R. J. (2011). A comparative profile of the Internet gambler: Demographic characteristics, game-play patterns, and problem gambling status. *New Media & Society*, 13(7), 1123–1141.

- World Health Organization. (2024). Disorders due to substance use and addictive behaviours [ICD-11]. WHO ICD-11. <https://icd.who.int/>
- Widiger, T. A., & Crego, C. (2019). The Five Factor Model of personality structure: An update. *World Psychiatry*, 18(3), 271–272. <https://doi.org/10.1002/wps.20658>
- World Health Organization (WHO). (2024). Global status report on gambling and public health 2024. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240074478>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Cemre ÖZTÜRK

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi:2020, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî

Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet

Yüksek Lisans Öğrenimi :2025, KTO Karatay Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :2025, Dijitalleşen Kumar Her Yerde: Gençlerin Geleneksel ve Dijital Kumar Dinamiklerinin Dönüşümü Üzerine Bir Kapsam Derlemesi Bildiri Sunumu (Tam metin)

2021, Sosyal Hizmette Eğitimin Önemi: İnsani Gelişim Endeksi Türkiye Eğitim Verileri İle Bir Değerlendirme Bildiri Sunumu (Tam Metin)

2021, Türkiye'deki Gerontolojik Sosyal Hizmetin Geleceği Bildirimi Sunumu

İŞ DENEYİMİ

Stajlar :2019, Şehit Erol Olçok İlkokulu- Okul Sosyal Hizmeti- 2020, Konya Doğa Koleji

Çalıştığı Kurumlar :2021-2025 Konya Yeşilay Danışmanlık Merkezi- Sosyal Hizmet Uzmanı

Tarih: 20 Haziran 2025

EKLER

Ek1-Bilgilendirilmiş Onam

Sizi, **Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ** danışmanlığında gerçekleştirilen **Cemre ÖZTÜRK** tarafından yürütülen “**Sanal Kumar Bağımlısı Bireylerin Kişilik Özellikleri ve Aile Stresörlerine Göre Analizi**” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı toplumda ruh sağlığı sorunu olarak kabul gören ve her geçen gün yaygınlığı artan kumar bağımlılığının sanal düzlemde oynayan yetişkin erkek bireylerin kumar oynamaya başlama ve devam etme sürecinde etkili olan psiko-sosyal sebeplerin irdelenerek kişilik özellikleri ve aile stresörleri ile ilişkisini Bowen aile sistemleri kuramı çerçevesinde incelemektir. Araştırmada sizden tahminen 10 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 373 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya sorabilirsiniz Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı;

☐ Kabul ediyorum ☐ Kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Araştırmacı
Cemre ÖZTÜRK

Danışman
Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ

Ek2-Kişisel Bilgi Formu

1.Yaşınız:

- a) 40 yaş ve altı
- b) 40 yaş ve üstü

2. Eğitim Durumunuz:

- a) İlkokul
- b) Ortaokul
- c) Lise
- d) Üniversite

3. Şuan bir işte çalışıyor musunuz? (Yanıtınız evet ise mesleğiniz nedir?)

- a) Evet
- b) Hayır
- c)

4. Gelir Durumu (Aylık ortalama gelir aralığınız nedir?)

- a) Yok
- b) 0-15.000 TL arası
- c) 15.000- 30.000 TL arası
- d) 30.000- 45.000 TL arası
- e) 45.000 TL ve üzeri

5. Çocuğunuz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

6.Aileniz kaç kişiden oluşuyor?

- a) 1-2
- b) 3-4
- c) 5 ve üzeri

7. Ailenizde kumar bağımlılığı geçmişi olan biri var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

Ek3- İnternet Kumar Bağımlılığı Ölçeği (İkbö)

Lütfen aşağıdaki sorularda belirtilen durumları **yoğun kumar oynadığınız döneme göre işaretleyiniz.** (Lütfen her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.)

	Lütfen aşağıdaki sorularda belirtilen durumları hangi sıklıkta yaşadığınızı belirtin Lütfen her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1	İnternette kumar/şans oyunu oynamak günlük hayatımın önemli bir parçasıdır.	5	4	3	2	1
2	Para kazanmak için internette kumar/şans oyunu oynarım.	5	4	3	2	1
3	Keyifli vakit geçirmek için internette kumar/şans oyunu oynarım.	5	4	3	2	1
4	Yeni insanlarla tanışmak amacıyla internette kumar/şans oyunu oynarım.	5	4	3	2	1
5	İnternette kumar/şans oyunu oynamak için tahmin desteği alırım.	5	4	3	2	1
6	Kısa zamanda çok para kazanabilmek için internette kumar/şans oyunu oynarım	5	4	3	2	1
7	İnternette kumar/şans oyunu oynamak stresimi azaltır.	5	4	3	2	1
8	İnternette kumar/şans oyunu oynarken sanal para kullandığımda para harcamış hissetmem.	5	4	3	2	1
9	İnternette zaman geçirirken kumar/şans oyunu reklamları dikkatimi çeker	5	4	3	2	1
10	İnternette kumar/şans oyunu oynamak için yasal olmayan siteler de tercih edilebilir	5	4	3	2	1
11	İnternette kumar/şans oyunu oynamamdan dolayı ailem ile sorunlar yaşarım	5	4	3	2	1
12	İnternette kumar/şans oyunu oynayamadığımda kendimi huzursuz ve gergin hissedirim.	5	4	3	2	1
13	İnternette kumar/şans oyunu oynamayı kontrol etmekte güçlük çekerim.	5	4	3	2	1
14	İnternette kumar/şans oyunlarını ilk oynamaya başladığımdan daha fazla süre oynuyorum.	5	4	3	2	1
15	Kumar/şans oyunu oynadığımın bilinmesini istemediğim için bayiye gitmek yerine internette oynarım.	5	4	3	2	1
16	İnternette kumar/şans oyunu oynamamın günlük hayatımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	5	4	3	2	1
17	İnternette kumar/şans oyunu oynamayı istesem de bırakamam.	5	4	3	2	1

18	İnternette kumar/şans oyunu oynamak daha depresif hissetmeme neden oluyor.	5	4	3	2	1
19	İnternette kumar/şans oyunu oynamak sinirli ve gergin hissettirir.	5	4	3	2	1
20	İnternette kumar/şans oyunu oynamam için gerekirse yalan söyleyebilirim.	5	4	3	2	1
21	İnternette kumar/şans oyunu oynamak bana zarar verse de oynamaya devam ederim.	5	4	3	2	1

Ek4- Aile Stresörleri İle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı, yanındaki kutucuklarda yer alan '1= Asla yapmam' ile '6= Neredeyse her zaman yaparım' arasındaki rakamlardan yalnızca birinin üstüne (X) işareti koyarak gösteriniz.							
Yanıt Ölçeği:							
1= Asla yapmam 2= Neredeyse hiç yapmam							
3= Nadiren yaparım 4= Ara sıra yaparım							
5= Sık sık yaparım 6= Neredeyse her zaman yaparım							
		Asla yapmam	Neredeyse hiç yapmam	Nadiren yaparım	Ara sıra yaparım	Sık sık yaparım	Neredeyse her zaman yaparım
AİLE STRES DURUMUNU AZALTMAK İÇİN;							
1	Ev halkına ait sorumluluklar ile ilgili diğer aile üyelerini görevlendiririm (eş/çocuk vd.).	1	2	3	4	5	6
2	Eşimden veya çocuklarımdan aile sorumlulukları konusunda yardım isterim.	1	2	3	4	5	6
3	Aileme ait görev ve işleri başkalarına devrederim.	1	2	3	4	5	6
4	İş/çalışma programım ile ilgili büyük değişiklikler yaparım.	1	2	3	4	5	6
5	İş/çalışma programım ile ilgili küçük ayarlamalar yaparım.	1	2	3	4	5	6
6	Değişiklikleri ancak iş/çalışma programım çerçevesinde yaparım.	1	2	3	4	5	6
7	Aileme ait görevlere öncelik veririm.	1	2	3	4	5	6
8	Aileme ait sorumluluklarımı önceden planlarım.	1	2	3	4	5	6
9	Aileme ait görevleri göz önünde bulundurarak önceden plan yapmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
10	Aile meseleleri hakkında eşimle açık bir şekilde iletişim kurarım.	1	2	3	4	5	6
11	Bir aile meselemiz hakkında daha fazla bilgi edinebilmek için eşimle konuşurum.	1	2	3	4	5	6
12	Bazı aile sorumluluklarımı kendi başıma halledemediğimde eşimin bilmesini sağlarım.	1	2	3	4	5	6
13	Aile sorunlarını, evde tutmaya özen gösteririm.	1	2	3	4	5	6
14	Aile hayatımı, iş hayatımdan ayrı tutmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
15	Aileme ait fiziksel ve duygusal sorunlarımı evde bırakmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
16	İş yerindeki problemlerimi, orada tutmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
17	İşe ait fiziksel ve duygusal sorunlarımı iş yerinde bırakmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
18	İş hayatımı, aile hayatımdan ayrı tutmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
19	Aile sorumluluklarını daha iyi yerine getirmek için yeni şeyler öğrenmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6
20	Evde daha yeterli olabilmek için yeni yöntemler denerim.	1	2	3	4	5	6
21	Aile sorumlulukları ile baş edebilme becerimi arttırmak için bir şeyler yaparım (kurs alırım, kitap okurum vb.)	1	2	3	4	5	6
22	Aile sorunlarımı daha geniş açıdan ele alırım.	1	2	3	4	5	6
23	Aile problemlerine pozitif bir bakış açısı ile yaklaşırım.	1	2	3	4	5	6
24	Aile problemleri karşısında bir an için geri çekilir ve sorunu tekrar gözden geçiririm.	1	2	3	4	5	6
25	Aile üyelerimin her biriyle farklı şekillerde ilgilenip aile stresini azaltmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
26	Evdeki sorunlarla baş etme yöntemlerinde değişiklik yaparım.	1	2	3	4	5	6
27	Ailemin stres faktörlerine karşı davranış biçimlerinde değişiklik yaparım.	1	2	3	4	5	6
28	Aile stresleri hakkında başkalarına açılırım.	1	2	3	4	5	6

29	Ailemle ilgili problemleri başkaları ile konuşurum.	1	2	3	4	5	6
30	Aileme ait stres faktörleri ile ilgili hissettiklerimi başkalarına anlatırım.	1	2	3	4	5	6
31	Zihnimi birkaç dakikalığına boşaltmak için egzersizler yaparım.	1	2	3	4	5	6
32	Birkaç dakika herkesten uzaklaşarak yalnız kalmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
33	Rahatlatıcı kısa etkinlikler ile ilgilenirim.	1	2	3	4	5	6
34	Düzenli egzersiz yaparım.	1	2	3	4	5	6
35	Spor yaparım.	1	2	3	4	5	6
36	Fiziksel aktivitelerle meşgul olurum.	1	2	3	4	5	6
37	Ailemle beraber yapacağım etkinliklere daha fazla zaman ayırmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
38	Ailemin birlikte zaman geçirmesi için, vakitler planlarım.	1	2	3	4	5	6
39	Aile üyeleri ile kaliteli zaman geçirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6
40	Eşime özen gösterdiğime emin olurum.	1	2	3	4	5	6
41	Eşimle kaliteli zaman geçiririm.	1	2	3	4	5	6
42	Eşim için vakit ayırırım.	1	2	3	4	5	6
43	Finansal harcamalarda öncelik sırası yaparım.	1	2	3	4	5	6
44	Mali durumumuzu geliştirmek için bazı harcamalardan kaçınırım.	1	2	3	4	5	6
45	Ailemin finansal durumunu geliştirmek için çaba gösteririm.	1	2	3	4	5	6

Ek5- Cervantes Kişilik Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin her birine ne derecede katıldığınızı, yanındaki kutucuklarda yalnızca birinin üstüne (X) işareti koyarak gösteriniz.

1. Konuşkan bir insan olduğumu düşünüyorum.	Hiç değilim 0 1 2 3 4 5 Kesinlikle öyleyim
2. Zaman zaman kendimi çok kötü hissediyorum.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
3. Bazen bana ait olmayan bir şeyi kaybederim veya bozarım.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
4. Çok arkadaşım var.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
5. Söylemediğim ya da yapamadığım şeyler sürekli olarak zihnimi meşgul eder.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
6. Bazen diğer insanlara imrenirim.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
7. Kimseyi tanımıyor olsam bile grup içinde/ partide iyi zaman geçirebilirim.	Asla 0 1 2 3 4 5 Daima
8. Duygu durumum değişiklik gösterir.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
9. Benim hatam olduğumu bile bile başka birisinin benim suçumu üstlenmesine izin veririm.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
10. Birisiyle dışarı çıkmaya her zaman hazırım.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
11. Kendimi memnun hissetmek için diğer insanların onayına gereksinim duyarım.	Asla 0 1 2 3 4 5 Daima
12. Diğer insanlar ile bir şeyler yapmak yerine her zaman evde vakit geçirmeyi tercih ederim.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
13. Çok planlı davranmama karşın bazı şeyler kötü/ters gider.	Asla 0 1 2 3 4 5 Daima
14. Bazen dedikodu yaparım.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
15. Toplandığımız zaman birileriyle sohbet etmekten hoşlanırım.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
16. Bazen öyle gergin oluyorum ki, işime devam edemiyorum.	Asla 0 1 2 3 4 5 Sürekli
17. Bazen diğer insanların ne konuştuklarına kulak misafiri olurum.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
18. Yeni tanıştığım biriyle konuşmayı başlatmakta zorlanırım.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru
19. Kendimi bomboş hissediyorum.	Asla 0 1 2 3 4 5 Daima
20. Bazen işlerimi ertesi güne ertelerim.	Hiç doğru değil 0 1 2 3 4 5 Çok doğru

Ek6- Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.11.2024-E.97181

T.C.
KTO-KARATAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-*****6-300-97181
Konu : Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş Hk.

11.11.2024

Sayın Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ
Öğretim Üyesi

Sanal Kumar Bağımlısı Bireylerin Kişilik Özellikleri ve Aile Stresörlerine Göre Analizi isimli ekte başvuru evrakları verilen araştırma projesi çalışmasının Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ'ın sorumluluğunda araştırmacı Cemre ÖZTÜRK'ün katılımıyla yürütülmesi ile ilgili İnsan Araştırmaları Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuz 30.10.2024 tarihli 2024/07/09 sayılı kararımızda değerlendirilmiştir. İlgili çalışmanızda Üniversitemizin adının geçmemesi ve araştırmanın yapılacağı kurum/kuruluşlardan idari izin alınarak çalışmanız şartı ile kurulumuzca uygun bulunmuştur. Çalışmalarınızda başarılar diler gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof. Dr. Bilge AFŞAR
İnsan Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek:Doç. Dr. Demet AKARÇAY ULUTAŞ (22 Sayfa)

Ek7- Yedam Çalışma İzni

10.12.2024

YEŞİLAY DANIŞMANLIK MERKEZİ

Konya Yeşilay Danışmanlık Merkezi Sosyal Hizmet Uzmanı Cemre ÖZTÜRK '*Sanal Kumar Bağımlısı Bireylerin Kişilik Özellikleri ve Aile Stresörlerine Göre Analizi*' başlıklı çalışma için kurumumuza müracaatta bulunmuştur.

Çalışma önerinize yönelik değerlendirme süreci tamamlanmış olup, YEDAM danışanlarının verilerinin kullanılması uygun bulunmuştur.

YEDAM Müdür Yardımcısı

Özdepur ÇAKIR

KVKK Gereği
Maskelenmiştir.